

Het Belgische politiek gebeuren in 2006

I.	Het actieplan 2006-2007 of de 'tien werven' van Paars	235
	A. Concurrentiekracht en koopkracht	238
	B. Handelspraktijken en consumentenzaken	243
	C. Meer innovatie, meer ondernemen	245
	D. Arbeidsmarkt	246
	E. Breedband voor iedereen	248
	F. Efficiëntere overheid	249
	G. Veiliger verkeer	249
II.	Het begrotings- en fiscaal beleid	250
	A. De resultaten van het begrotingsjaar 2005 en de uitvoering van de begroting van 2006	250
	B. Stookolie- en aardgaskorting	262
	C. De begroting van 2007 en de federale beleidsverklaring	265
III.	De gemeente- en provincieraadsverkiezingen	271
	A. Regelgeving en statistische gegevens	271
	B. De verkiezingscampagne	274
	C. Uitslag en coalitievorming	275
IV.	Het binnenlands beleid	278
	A. Institutionele wetgeving	278
	B. Staatshervorming	278
	C. Communautaire problemen	282
	D. Civiele veiligheid	284
V.	Het asiel- en vreemdelingenbeleid	285
VI.	Het justitie- en politiebeleid	286
	A. De zaak-Erdal	286
	B. Kortsluiting tussen de VLD en de PS over de zaak-Hoxha	288
	C. 'Zinloos geweld' en de nieuwe wapenwet	291
	C. Wetgeving en varia	292
VII.	Het werkgelegenheids- en sociaal beleid	294
	A. Werkgelegenheid	294
	B. Sociaal overleg	298
	C. Sociale zekerheid	300
VIII.	Het mobiliteitsbeleid	301
IX.	Het energiebeleid	303
	A. België en de fusieplannen Suez-GDF	303
	B. Varia	309
X.	Het buitenlands- en defensiebeleid	311
	A. Buitenlandse politiek	311
	B. Landsverdediging	315
XI.	Overige gebeurtenissen en ontwikkelingen	316
XII.	De evolutie in de politieke partijen	323

Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2006

Mark DEWEERDT

Licentiaat in de Politieke Wetenschappen

Auteur van de politieke jaaroverzichten van België vanaf 1978¹

Het laatste volle regeringsjaar van de liberaal-socialistische coalitie stond in het teken van het *Actieplan 2006-2007* of de ‘tien werven’. Centraal daarin stond de versterking van de concurrentiekracht en de koopkracht, maar de doelstelling met de sociale partners een “competitiviteitspact” te sluiten kon niet gerealiseerd worden (hoofdstuk I). Het begrotingsbeleid werd overschaduwed door wrijvingen over de stookoliekorting en een rekenfout bij de belastingdiensten, die een derde begrotingscontrole noodzakelijk maakte (hoofdstuk II). De opmaak van de begroting van 2007 werd doorkruist door een kortsluiting tussen de VLD en de PS over de zaak-Hoxha (hoofdstuk VI). De lokale verkiezingen van 8 oktober (hoofdstuk III) hadden geen gevolgen voor het regeringsbeleid. In de nasleep ervan was er de uitsluiting van Jean-Marie Dedecker uit de VLD en diens aangekondigde maar uiteindelijk afgewezen toetreding tot de N-VA (hoofdstuk XII). De geplande fusie tussen Suez en Gaz de France zette de liberalisering van de elektriciteits- en gasmarkt op de politieke agenda (hoofdstuk IX).

I. Het *Actieplan 2006-2007* of de ‘tien werven’ van Paars

Eerste minister Guy Verhofstadt (VLD) en de vicepremiers Laurette Onkelinx (PS), Didier Reynders (MR), Freya Van den Bossche (SP.A) en Patrick Dewael (VLD) stelden op 13 januari het *Actieplan 2006-2007* voor, een tienpuntenplan waarmee de paarse coalitie tijdens het laatste anderhalf jaar van de legislatuur België “competitiever, socialer en veiliger” wilde maken. De premier zei dat de regering zich bij de uitvoering van de “tien werven” – een belgicisme voor “tien bouwplaatsen” (*dix chantiers*) – niet zou laten verlammen door de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober en de federale verkiezingen van de lente 2007. De inhoud van het *Actieplan* kan als volgt worden samengevat:

1. Met uitzondering van 1990 en 1995. Zie verder blz. 331.

Mark Deweerdt

1. Een competitieve economie gericht op werk

De regering verwachtte van de sociale partners dat ze in het interprofessioneel akkoord 2007-2008 afspraken zouden maken over de bevordering van de werkgelegenheid en over vorming en opleiding, en daarbij de bijdrage zouden evalueren van zogenaamde all-inakkoorden tot "de competitiviteit van ons land, de stabiliteit ten aanzien van inflatoire schommelingen en het tewerkstellingspeil". Van haar kant zou de regering bijkomende lastenverlagingen realiseren ten voordele van jongeren, oudere werknemers en nacht- en ploegenarbeid, en de koopkracht versterken door de forfaitaire beroepskostenaftrek te verhogen.

2. Meer kwaliteitsvol werk in een creatieve arbeidsmarkt

De federale regering zou met de gemeenschappen en de gewesten afspraken maken om de middelen die in het Generatiepact werden vrijgemaakt voor de tewerkstelling van jongeren optimaal in te zetten. Om de arbeidsmarkt te moderniseren en uit te breiden, zou ze haar inspanningen gevoelig opvoeren en zich concentreren op volgende acties: gelijk loon voor gelijk werk; bestrijding van discriminatie van achtergestelde groepen zoals allochtonen en gehandicapten; aanmoediging van telewerken, onder meer voor ambtenaren; voortzetten en intensifiëren van de inspanningen om de kwaliteit van het werk te verbeteren. Tegen uiterlijk 1 mei zou de regering uitsluitel geven over de vrije toegang van onderdanen van de nieuwe lidstaten van de EU tot de Belgische arbeidsmarkt, op basis van de aanbevelingen van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid.

3. Armoede uitsluiten

De regering zou de armoede verder bestrijden door: mensen die in armoede leven ruimere mogelijkheden te geven in een private of gemeenschapsdienst te werken, dan wel opleiding of vorming te volgen; de uitkeringen aan te passen aan de welvaartsevolutie; maatregelen te nemen inzake kosten verbonden aan de herintrede op de arbeidsmarkt (vervoer, kinderopvang, behoud van extralegale voordelen, belastingvrij minimum); de toegang tot de gezondheidszorg te verbeteren. De regering zou een ambitieus programma ter voorkoming van schuldoverlast uitwerken, met bijzondere aandacht voor budgetbegeleiding en consumentenkrediet, en maatregelen nemen om te vermijden dat de huurprijzen en de huurwaarborg te zwaar doorwegen op het gezinsbudget.

4. Meer innoveren, meer ondernemen

De regering zou de inspanningen van de gewesten om uit te munten in enkele door hen gekozen domeinen ondersteunen door het toekennen van additionele steun via het Ideeënfonds, door een belastingvrijstelling op toegekende steun aan bedrijven of door de invoering van een "wetenschappelijke Maribel" (vermindering van de sociale bijdragen van onderzoekers). Om het ondernemerschap te stimuleren, zou werk worden gemaakt van een verbetering van het statuut van de zelfstandige, de integratie van de 'kleine risico's' in de ziekteverzekering, de verdere verlaging van de toetredingsdrempels, de vermindering van de administratieve lasten en de hervorming van het gerechtelijk akkoord.

5. *De informatiesnelweg: breedband voor iedereen*

Er zou verder worden geïnvesteerd om de overheid, de bedrijven en alle burgers aan te sluiten op de informatiesnelweg. De uitbouw van de elektronische identiteitskaart werd cruciaal genoemd voor een snelle en betrouwbare data-uitwisseling. Met de gemeenschappen zou worden overlegd over de ontwikkeling van het 'i-line'-project (ASDL-verbinding voor scholen). Het breedbandproject *be.Health* zou een bijkomende stimulans geven aan het zorgaanbod. Er zouden nieuwe toepassingen voor overheidsopdrachten worden gebouwd.

6. *Energie van de toekomst*

In afwachting van de voor begin 2007 verwachte studie over problemen in en concrete aanbevelingen voor de energievoorziening, zou verder actie worden ondernomen aan zowel de vraagzijde (energiebesparende en efficiëntieverbeterende maatregelen) als de aanbodzijde (ondersteuning van innovatiecentra inzake wind- en zonne-energie, warmtekrachtkoppeling, biomassa enz.). Voorts zou actie worden ondernomen voor een duurzame, milieuvriendelijke en stabiele energievoorziening tegen sociaal aanvaardbare prijzen. Daartoe zou een studie worden gemaakt over de samenstelling van de energieprijzen met het oog op een grotere prijstransparantie.

7. *Efficiëntere overheid*

Om de efficiëntie van de overheid aanzienlijk te verbeteren, zouden er vijf "pilotprojecten" komen: optimalisering van het gebouwenbeheer met een private partner; beveiliging van de hele logistieke keten met het oog op een vlotter en veiliger goederenverkeer, meer bepaald in de havens; oprichting van een geneesmiddelenagentschap met het oog op een snelle erkenning van geneesmiddelen; verdere digitalisering van de dienstverlening, onder meer de DIV (Dienst voor de Inschrijving van Voertuigen); operationalisering van het agentschap dat de hulpdiensten 100, 101 en 112 groepeerd. De drie pensioenadministraties zouden beter communiceren over de pensioenrechten. Met de gewesten, gemeenschappen en lokale overheid zou worden overlegd over het onderbrengen van de ondernemersformaliteiten in de private ondernemingsloketten. In alle federale overheidsdiensten (FOD) zouden interne auditcellen worden ingevoerd.

8. *Mobiliteit en veilig verkeer*

Het verkeersreglement zou vereenvoudigd worden om de wilgroeit aan verkeersborden en -tekens in de dijken. In overleg met de transportsector en de gewesten zou een werkgroep de mobiliteit en de veiligheid op onze wegen "drastisch verbeteren". De regelgeving voor het scheepvaartverkeer zou worden gemoderniseerd om meer goederen en personen via het water te vervoeren.

9. *Herinvestering van de opbrengst van de strijd tegen de fraude (Actie wisselgeld)*

De extra opbrengst van de strijd tegen de fiscale en de sociale fraude zou gedeeltelijk worden geherinvesteerd ten behoeve van de correcte betalende. Ook de opbrengst van bijkomende acties tegen de uitkeringsfraude en de schijnzelfstandigheid zou gedeeltelijk terugvloeien naar de maatschappij via een lastenverlaging.

Mark Deweerdt

10. Eerlijke handelspraktijken en evenwichtige relatie met de consument

Na overleg met onder meer de vastgoed-, energie-, reis- en financiële sector zouden acties worden ondernomen voor duidelijke informatie over prijs en kwaliteit, alsook voor evenwichtige en leesbare algemene voorwaarden in contracten. Verandering van dienstverlener zou kosteloos of ten minste zonder ongerechtvaardigde kosten moeten gebeuren. Consumenten zouden enkel voor werkelijk gepresteerde diensten dienen te betalen.

Het kernkabinet zou de werkzaamheden sturen en kon elk van de thema's in een apart traject onderbrengen. Volgens het *Actieplan* zouden tegen de opmaak van de begroting van 2007 en het interprofessionele overleg op het einde van het jaar "concrete resultaten moeten worden bereikt".

In de eerste jaarhelft werden enkele themaministerraden gehouden over onderdelen van het *Actieplan*, waarover hieronder verslag wordt gedaan. Bijzondere aandacht gaat naar het thema "concurrentiekracht en koopkracht", niet alleen omdat het de belangrijkste "werf" was, maar ook omdat de sociale partners erbij betrokken werden en omdat het spanningen veroorzaakte tussen de coalitiepartners. Over onderdelen van het *Actieplan* die in het kader van de reguliere regeringswerkzaamheden werden behandeld, wordt *passim* bericht. Nog andere aangekondigde maatregelen werden in het verslagjaar slechts deels of helemaal niet gerealiseerd. Dat was vooral zo voor onderdelen van de "werven" "armoede uitsluiten", "energie van de toekomst" en "mobiliteit en veilig verkeer". Volgens de regering was op 16 maart 2007, de vooravond van een bijzondere ministerraad in Leuven, ongeveer 40% van het *Actieplan* gerealiseerd en zou tegen de verkiezingen van 10 juni 2007 81% gerealiseerd zijn.

A. Concurrentiekracht en koopkracht

Eind 2005, "het jaar van het Generatiepact", had eerste minister Verhofstadt aangekondigd dat 2006 het "jaar van de concurrentiekracht" zou worden.² Hij volgde daarmee Guy Quaden, de gouverneur van de Nationale Bank, die al op 5 december 2005 had gepleit voor een "competitiviteitspact" en de veralgemening van zogenaamde all-inakkoorden.³

2. De concurrentiekracht van de Belgische bedrijven stond al enkele jaren onder druk. Doordat de loonkosten per eenheid product sneller waren gestegen dan bij zijn handelspartners, had België volgens een Oeso-rapport (28 november 2006) sinds 2000 bijna 20% marktaandeel verloren.
3. Een all-inakkoord is een cao met een maximale nominale loonsverhoging. Een gewone cao voorziet in een reële loonsverhoging die gelijk is aan het verschil tussen de (in een interprofessioneel akkoord vastgestelde) loonnorm en de verwachte inflatie. Indien de inflatie hoger is dan verwacht, is de nominale loonsverhoging hoger dan de loonnorm. Bij een all-inakkoord wordt een hoger dan verwachte inflatie gecompenseerd door een geringere verhoging van het reële loon. Voor 2005-2006 waren in acht sectoren met ruim 500.000 arbeiders (47% van het totale aantal) zulke akkoorden gesloten, zij het in verschillende varianten. In de metaalsector was er een saldoakkoord, waarbij slechts een deel (0,4 procentpunt) van de door de hoger dan verwachte inflatie veroorzaakte overschrijding van de loonnorm niet zou worden uitgekeerd.

Op 18 januari kwam de zogenaamde Groep van Tien, de leiders van de drie vakbonden (ABVV, ACLVB en ACV) en de vier werkgeversorganisaties (Boerenbond, Union des Classes Moyennes, Unizo en VBO), bijeen voor een eerste gesprek over de concurrentiekracht. De sociale partners waren er zich van bewust dat het om een gevoelig onderwerp ging en dat het overleg moeilijk kon worden. De werkgevers drongen aan op loonmatiging om de loonkostenkloof met de buurlanden te dichten, de vakbonden relativeerden het loonkostennadeel en zeiden dat niet geraakt kon worden aan de automatische loonindexering.⁴ Een competitiviteitspact kon volgens de vakbonden niet beperkt blijven tot loonmatiging, maar zou ook over innovatie, vorming en opleiding moeten gaan. De bonden suggereerden het overleg over de concurrentiekracht om die reden te laten samenvallen met de najaarsonderhandelingen over een interprofessioneel akkoord voor 2007-2008. De Groep van Tien sprak af wekelijks te vergaderen, maar legde geen deadline vast.

Op de nieuwjaarsreceptie van zijn partij (22 januari) zei SP.A-voorzitter Johan Vande Lanotte bereid te zijn te praten over loonmatiging, op voorwaarde dat ook de "woekerwinsten" van sommige bedrijven en de hoge huurprijzen, elektriciteitsstarieven en verzekeringspremies ter sprake zouden komen.

PS-voorzitter Elio Di Rupo deed op 7 februari enkele voorstellen om de koopkracht te versterken. Het belangrijkste daarvan was de verhoging van het beroepskostenforfait voor de eerste inkomensschijf (tot 4.790 euro) en de tweede inkomensschijf (4.790-9.520 euro), en de invoering van een minimumforfait van 2.741 euro. Gespreid over drie jaar zou dat 740 miljoen euro kosten.

Bij de voorstelling van het jaarverslag van de Nationale Bank (15 februari) waarschuwde gouverneur Quaden ervoor dat de concurrentiepositie van België onder druk stond en de exportbedrijven marktaandeel verloren. Verhofstadt greep het jaarverslag aan om in *De Tijd* (24 februari) andermaal te pleiten voor een competitiviteitspact, met enerzijds loonmatiging (all-inakkoorden en vertraging van de loonindexering) en anderzijds koopkrachtbehoud (verhoging van de forfaitaire beroepskostenaf trek en welvaartvastheid van de uitkeringen).⁵ De premier hoopte daarover tegen eind maart met de sociale partners niet langer een "pact" maar een "raamakkoord" te sluiten, dat concreet zou worden ingevuld tijdens de on-

4. In verband met de loonindexering valt te vermelden dat de sociale partners het op 25 januari eens werden over de aanpassing van het indexcijfer van de consumptieprijzen aan een nieuwe 'korf' van producten en diensten. Hun afspraak om voor de omrekening van het oude naar het nieuwe indexcijfer de coëfficiënt 0,8790 te gebruiken, hield in dat de spilindex drie maanden later dan verwacht zou worden overschreden. Dat leverde een verdoken loonmatiging van 0,4 procentpunt op.
5. Verhofstadt had al op 9 september 2005, bij de voorstelling van een pakket maatregelen om de energierekening te verzachten, aangekondigd dat de forfaitaire aftrek voor beroepskosten vanaf het aanslagjaar 2007 zou worden verhoogd; zie M. DEWEERDT, Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2005, *Res Publica*, 2006, 2-3, p. 131. In een toespraak op de nieuwjaarsreceptie van zijn partij (16 januari) had VLD-voorzitter Bart Somers de verhoging van het beroepskostenforfait een "jobkorting voor de hardwerkende Vlaming" genoemd.

Mark Deweerdt

derhandelingen over een centraal akkoord in het najaar. Hij had daarover al discreet overlegd met de sociale partners.

Op 7 maart besprak het kernkabinet met gouverneur Quaden en vice-gouverneur Luc Coene van de Nationale Bank, voorzitter Robert Tollet van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) en voorzitter Paul Windey van de Nationale Arbeidsraad (NAR) de competitiviteit van de Belgische bedrijven. Daags nadien bevestigde Verhofstadt dat hij tegen eind maart een "gemeenschappelijke verklaring" van de vakbonden en de werkgevers wilde. Op 9 en 10 maart had hij daarover afzonderlijke gesprekken met het ACV, het ABVV en de werkgeversorganisaties.

Op 11 maart ontvouwde minister van Financiën Reynders in *La Libre Belgique* en *La Dernière Heure* een voorstel voor de verhoging van het beroepskostenforfait (4 procentpunten in de eerste, 3 procentpunten in de tweede, 2 procentpunten in de derde en 1 procentpunt in de vierde inkomensschijf) en van het maximumforfait (tot 3.328 euro). Hij stelde ook voor de belastingvrije som op te trekken van 7.500 tot 10.000 euro, opnieuw een belastingkrediet in te voeren, het maximumbedrag voor de aftrek van kosten voor kinderopvang te verhogen van 11,2 tot 15 euro per dag en de laatste fase van de belastingverlaging (wegwerken van de fiscale discriminatie van gehuwden) in 2007 door te rekenen in de bedrijfsvoorheffing. PS-voorzitter Di Rupo kantte zich in *Le Soir* van 22 maart tegen een "fiscale hervorming op het einde van de legislatuur" die volgens hem 4 tot 6 miljard euro zou kosten.

Op het "ideologisch" congres van 18 maart in Brussel herhaalde voorzitter Vande Lanotte dat de SP.A maar zou meestappen in een debat over loonmatiging wanneer de stijging van de energie-, huur- en verzekeringsprijzen zou worden afgeremd. Voor dat standpunt kreeg hij op 20 maart de steun van het PS-bureau.

Op 27 maart gaven de werkgeversorganisaties en de vakbonden de gemeenschappelijke verklaring *Een meer competitieve economie ten voordele van de werkgelegenheid* uit. Naar eigen zeggen wilden ze daarmee "een proces op gang trekken dat moet leiden tot een competitievere economie met meer mensen aan de slag", waarin het overleg over een interprofessioneel akkoord (IPA) voor 2007-2008 een cruciale rol zou spelen.

Volgens de verklaring waren voor de versterking van het competitieve karakter van de Belgische economie investeringen in vorming, onderzoek en innovatie minstens even belangrijk als loonkostenbeheersing en een verlaging van de werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid. Over die bijdragenverlaging zeiden de sociale partners dat ze "zou moeten bijdragen tot een toename van de vraag naar arbeid" en "uiteraard" niet mocht worden omgezet in loonsverhogingen (zoals in het verleden was gebeurd).

Verwijzend naar het recentste CRB-rapport over de loonontwikkeling, waaruit volgens voorlopige gegevens bleek dat de loonkosten in 2005-2006 sneller zouden stijgen dan in de drie buurlanden (5,2% tegenover 3,1%), zeiden de sociale partners "een striktere toepassing van de wet van 1996 tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen en bevordering van de tewerkstelling" te willen en

deden zij de “aanbeveling aan de sectoren die dat nog niet hebben gedaan, om in het kader van het IPA 2007-2008 te onderhandelen over een correctiemechanisme ten einde eventuele loonafwijkingen te vermijden” – een verwijzing naar all-inakkoorden.

De sociale partners engageerden er zich toe om de opgelopen achterstand in de uitvoering van de afspraak een grotere inspanning te doen voor vorming in te halen, en van vorming een centraal thema te maken in de sectorale onderhandelingen 2007-2008. Ze drongen er bij de verantwoordelijken voor het onderwijsbeleid op aan, alle middelen in te zetten om jongeren in staat te stellen hun studies te beëindigen met een adequate kwalificatie.

De sociale partners toonden zich bezorgd over het gebrek aan innovatie en beloofden “de gepaste conclusies” te trekken uit de aan de CRB gevraagde analyse van de innovatie-inspanningen en -problemen van de sectoren, alsook de nodige maatregelen te nemen. Ze kondigden aan in september 2006 een conferentie op te zetten om na te gaan “welke elementen het deficit aan innovatie-inspanningen verklaren” en om “oplossingen uit te stippelen om dat te verhelpen”.

Ten slotte kondigden de sociale partners aan hun achterban te motiveren en mobiliseren voor sensibiliseringsacties voor “meer diversiteit – in al zijn facetten – op de werkvloer”.

Premier Verhofstadt noemde de verklaring “een belangrijke stap in het zoeken naar een oplossing voor de competitiviteit van onze bedrijven”. Hij stelde vast dat de sociale partners “het probleem erkennen, pleiten voor de uitbreiding van een correctiemechanisme dat de gevolgen van de inflatie in toom moet houden en willen vermijden dat lastenverlagingen worden omgezet in loonstijgingen”. De regering zou op basis van de verklaring “tegen eind april maatregelen uitwerken”, meer bepaald “nieuwe lastenverlagingen en initiatieven die de koopkracht verhogen”.

Een voor 28 april geplande ministerraad over concurrentiekracht en koopkracht ging niet door. Officieel heette het dat de moord op Joe Van Holsbeeck en de daaropvolgende ‘stille mars’ (zie VI.C. ‘Zinloos’ geweld en de nieuwe wapenwet) de politieke agenda overhoop hadden gegooid. De regering zei dat ze voorrang wilde geven aan het veiligheidsvraagstuk en bij de begrotingscontrole in juni een politiek akkoord over koop- en concurrentiekracht zou zoeken. In feite waren de voorbereidende werkzaamheden onvoldoende opgeschoten om de besluitvorming al te kunnen afronden en waren de regeringspartijen het lang niet eens over een nieuwe lastenverlaging voor nacht- en ploegenarbeid, de verhoging van het beroepskostenforfait en een blokkering of matiging van de huurprijzen. De regering zei dat er geen haast was omdat de sociale partners pas na de zomer het terrein zouden aftasten voor een centraal akkoord en een competitiviteitspact, en omdat er pas bij de tweede begrotingscontrole duidelijkheid zou komen over de beschikbare financiële ruimte voor lastenverlaging en koopkrachtversterking.

Op 29 april stelde minister van Sociale Zaken Rudy Demotte (PS), in interviews met *De Standaard* en *La Dernière Heure*, voor in de tweede helft van het jaar een “terug-naar-schoolpremie” toe te kennen van 75 euro voor een kind in het lager

Mark Deweerdt

onderwijs, van 100 euro voor een kind in het secundair onderwijs en van 125 euro voor een kind in het hoger onderwijs. Hij zei dat het een van de belangrijkste elementen zou zijn van een themaministerraad over competitiviteit en koopkracht die half juni zou plaatshebben. Het voorstel kreeg de steun van de SP.A. De VLD verwierp het niet, maar legde er de eis naast de fiscale aftrek voor kinderopvang te verhogen.

In de daaropvolgende weken bereidde de regering de aangekondigde themaministerraad voor. Nadat kabinetsmedewerkers op 9 juni getracht hadden het terrein verder te effenen, slaagde het kernkabinet er op 11 juni niet in de meningsverschillen weg te nemen en beslissingen te treffen. Premier Verhofstadt zag zich genoodzaakt de voor 14 juni geplande themaministerraad af te blazen. Hij zei dat hij zou trachten tegen het zomerreces een principiële akkoord te hebben over een nota met maatregelen in vier domeinen: de concurrentiekracht van de bedrijven; de koopkracht; de energie- en huurprijzen; de bestrijding van werkloosheidsvallelen. Eind augustus, begin september zou daarover overlegd worden met de deelstaten en de sociale partners. Een en ander zou zijn beslag krijgen bij de opmaak van de begroting van 2007 en de daarbij aanleunende beleidsverklaring.

Op (zondag) 18 juni kwam het kernkabinet opnieuw bijeen, maar het kwam niet verder dan de oprichting van drie werkgroepen om de tweede begrotingscontrole voor te bereiden. Tot ongenoegen van vooral vicepremier Onkelinx, verzette minister van Begroting Van den Bossche er zich tegen dat beslissingen zouden worden genomen vooraleer duidelijk was hoeveel budgettaire ruimte er was.

Nog op 18 juni zette de Vlaamse minister van Onderwijs, Frank Vandembroucke (SP.A), zich in het VRT-programma *De zevende dag* af tegen de schoolpremie. Hij zei dat onderwijskosten een gemeenschapsbevoegdheid zijn en dat de Vlaamse regering afspraken had gemaakt om ze te verlagen. De federale regering moest er allereerst naar streven haar begroting structureel en duurzaam te saneren. Indien er nog geld overbleef, kon ze dat volgens Vandembroucke gebruiken voor een aanpassing van de pensioenen aan de welvaartsontwikkeling, voor het Zilverfonds en eventueel voor een lastenverlaging. Op zijn opmerkingen werd vanuit federale regeringshoek korzelig gereageerd en gewezen op verdeeldheid in de SP.A.

Op het reguliere kabinetsberaad van 30 juni werd de regering het er principiële over eens in september een schoolpremie uit te keren, in de vorm van een verhoogde kinderbijslag, een "jobkorting" te geven, in de vorm van een vermindering van de bedrijfsvoorheffing in de maand december, en per 1 december 2006 de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) te verhogen. Bij de tweede begrotingscontrole zou worden beslist hoeveel geld voor elk van die maatregelen zou worden vrijgemaakt (zie II.A. De resultaten van het begrotingsjaar 2005 en de uitvoering van de begroting van 2006).

Een principeakkoord waar premier Verhofstadt op 11 juni gewag van had gemaakt, kwam niet tot stand. Andere onderdelen van de "werf" over concurrentiekracht en koopkracht werden na het zomerreces bij de opmaak van de begroting voor 2007 geregeld (zie II.C. De begroting van 2007 en de federale beleidsverkla-

ring). Op 21 december sloten de sociale partners een ontwerp van interprofessioneel akkoord 2007-2008 dat voorzag in een beperkte loonkostenbeheersing en in een versterking van vorming en opleiding (zie VII.B. Sociaal overleg). Van een "competitiviteitspact" zoals premier Verhofstadt had gewenst, was als dusdanig geen sprake.

B. Handelspraktijken en consumentenzaken

Op de themaministerraden van 17 maart ("Consumenten") en 2 juni ("Banken en verzekeringen") nam de regering een reeks maatregelen die pasten in de "werf 10" en tot doel hadden oneerlijke handelspraktijken te bestrijden en de verbruiker beter te beschermen. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste maatregelen.

Verzekeringen en banken – Verzekeringnemers zouden de garantie krijgen op een levenslange hospitalisatieverzekering. Hospitalisatieverzekeringen en aanvullende ziektekostenverzekeringen zouden na twee in plaats van na drie jaar "onbetwistbaar" worden. De Kamer keurde op 25 april 2007 een wetsontwerp terzake goed.

Het wetsontwerp dat uitvoering gaf aan de regeringsbeslissing van 2 juni dat levens-, ongevallen-, ziekte- en hospitalisatieverzekeringscontracten ook terreuraanslagen moeten dekken (tot een maximumtotaal van 1 miljard euro), werd pas op 15 februari 2007 door de Kamer goedgekeurd (wet van 1 april 2007; B.S. 15 mei 2007).

De beslissing om vanaf 1 januari 2007 de basisrente op een spaarrekening te berekenen tot en met de kalenderdag (in plaats van zeven kalenderdagen) vóór opvraging en de aangroepremie vanaf de kalenderdag (in plaats van de kalendermaand) die volgt op de dag van de storting, werd geregeld in een koninklijk besluit van 1 juli 2006.

Het regeringsbesluit dat banken en verzekeringsnemers hun klanten correct en volledig moeten informeren over hun financiële producten kreeg gestalte in twee in overleg met de betrokken sectoren opgestelde gedragscodes die op 30 oktober werden voorgesteld en op 1 januari 2007 van kracht werden.

Betere beschermingsmaatregelen voor personen die zich kosteloos borg stellen, werden opgenomen in een wetsontwerp dat eind 2006 nog in behandeling was in de Kamer.

Consumentenbescherming – In de Raad voor het Verbruik zouden consumentenorganisaties (zoals Test-Aankoop en de Gezinsbond) en beroepsorganisaties akkoorden kunnen sluiten ter bescherming van de consument. Indien de regering binnen de 15 dagen geen bezwaren uit, zouden zulke akkoorden bindend zijn. Het wetsontwerp over de collectieve consumentenakkoorden dat de regering op 17 maart had goedgekeurd, werd pas op 27 februari 2007 bij het parlement ingediend.

Om te vermijden dat consumenten na een stilzwijgende verlenging van een overeenkomst van onbepaalde duur een hoge schadevergoeding moeten betalen wan-

Mark Deweerdt

neer ze het contract alsnog opzeggen, werd in een wetsontwerp bepaald dat in zulke gevallen een opzegtermijn van maximum één maand geldt. Het wetsontwerp, dat op 6 december ingediend, werd op 1 maart 2007 goedgekeurd (wet van 25 april 2007; B.S. 15 mei 2007).

Vastgoedsector – Na overleg met de vastgoedmakelaars legde de regering strengere regels voor vastgoedbemiddeling vast. Ze werden opgenomen in het koninklijk besluit van 12 januari 2007, dat op 1 februari 2007 van kracht werd. Het bepaalt dat bemiddelingsovereenkomsten altijd schriftelijk moeten worden geregeld. Een exclusief contract mag maximaal zes maanden lopen; tot dan toe liepen de meeste contracten een jaar. De consument krijgt na de ondertekening zeven werkdagen bedenktijd. De makelaar moet maandelijks verslag uitbrengen van de voortgang van zijn opdracht. Elke partij, makelaar of klant, heeft recht op eenzelfde schadevergoeding wanneer de andere partij haar verbintenissen niet nakomt. Van de aangekondigde oprichting van een geschillencommissie die paritair zou zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de vastgoedsector en van consumentenverenigingen was in het besluit geen sprake.

Consumentenkrediet – Het aantal tarieven (28) voor het consumentenkrediet werd verminderd bij koninklijk besluit van 19 oktober 2006, dat op 1 februari 2007 van kracht werd. Tegelijk werden de maximumtarieven verlaagd.

Winkelen op zondag – Op 17 maart besliste de regering het aantal toegestane ‘koopzondagen’ te verhogen van drie tot zes per jaar en de gemeente de bevoegdheid te geven de winkels op haar grondgebied nog eens drie bijkomende zondagen te laten openhouden.⁶ Voor de (tot dan toe veeleer arbitraire) erkenning als toeristisch centrum, waar de winkels 41 zondagen per jaar mogen open zijn, zouden duidelijke criteria worden bepaald. Aan de openingsuren van handelszaken (5-21 uur op vrijdag; 5-20 uur op andere dagen) zou niets worden gewijzigd.

Tegen de uitbreiding van het aantal koopzondagen rees protest bij de zelfstandigenorganisaties (Unizo, Neutraal Syndicaat der Zelfstandigen en Union des Classes Moyennes) en de vakbonden, die spraken van een aanslag op de zondagsrust. Op 30 maart betoogden in Brussel ca. 2.000 werknemers uit de distributiesector tegen de verhoging van het aantal koopzondagen. Daags nadien zeiden de betrokken vakbonden en werkgeversorganisaties dat de tewerkstelling op zondag een zaak was van het sociaal overleg en deel zou uitmaken van de tweejaarlijkse sectoronderhandelingen, begin 2007.

De Nationale Arbeidsraad (NAR) kwam op 2 mei in een advies niet verder dan de kennisneming van de regeringsbeslissing het aantal koopzondagen uit te breiden en de mededeling dat de kwestie een onderdeel was van het sociaal overleg.

- Op de bijzondere ministerraad van Gembloers (16-17 januari 2004) had de regering reeds een versoepeling van de regelgeving over de zondagsrust en de openingsuren van handelszaken in het vooruitzicht gesteld. Vooral de liberalen drongen aan op de mogelijkheid winkels meer dan drie zondagen per jaar open te houden, als hefboom voor economische groei en dienst aan de burger-consument.

Eveneens op 2 mei overhandigde Unizo aan minister van Werk Peter Vanvelthoven (SP.A) een petitie met meer dan 10.000 handtekeningen van handelaars tegen de uitbreiding van de zondagsopening.

Wegens onenigheid kon de regering op 9 juni geen beslissing nemen over de verhoging van het aantal koopzondagen.

Op 6 juli keurde de Kamer een wetsontwerp goed dat de regelgeving over de openingstijden in de detailhandel moderniseerde en harmoniseerde, zonder ze te versoepelen. De wet van 10 november 2006 betreffende de openingsuren in handel, ambacht en dienstverlening verscheen op 19 december 2006 in het *Belgisch Staatsblad*.

Ook op haar vergadering van 8 september kon de regering geen akkoord vinden over de verruiming van het aantal koopzondagen. Op 13 oktober keurde de ministerraad een ontwerpbesluit goed dat objectieve criteria vaststelt voor de erkenning voor een periode van vier jaar van een gemeente als toeristisch centrum; op 31 maart 2007 was het besluit nog altijd niet in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt. Voor de andere gemeenten werd in het verslagjaar geen beslissing genomen; pas op 16 februari 2007 zou de regering het erover eens worden het aantal koopzondagen van drie op zes te brengen.

C. Meer innovatie, meer ondernemen

Op een themaministerraad over innovatie, op 22 maart, besliste de regering, naar analogie van de vrijstelling van regionale expansiesteun en wedertewerkstellingspremies van (federale) vennootschapsbelasting (geregeld in de programmawet van 27 december 2005) en conform het principeakkoord dat premier Verhofstadt op 1 februari met de gewestregeringen had gesloten, om vanaf 1 januari 2007 ook de regionale steun aan bedrijven voor onderzoek en ontwikkeling van vennootschapsbelasting vrij te stellen. De regering stemde er principieel mee in ook steun aan het ondernemerschap vrij te stellen, maar zou met de gewesten eerst overleggen over een budgettaire compensatie van de maatregel. De belastingvrijstelling van steun voor onderzoek en ontwikkeling werd opgenomen in het wetsontwerp houdende diverse bepalingen (IV) dat op 29 januari 2007 bij de Kamer werd ingediend. Over een compensatie voor de vrijstelling van ondernemerschapsteun was eind 2006 nog geen akkoord gevonden.

Nog op 22 maart besliste de regering de sinds 1 januari 2006 geldende gedeeltelijke vrijstelling van de bedrijfsvoorheffing voor doctorandi en burgerlijk ingenieurs in privé-bedrijven met ingang van 1 januari 2007 uit te breiden tot alle onderzoekers met een masterdiploma, inclusief industrieel ingenieurs. Door de invoering van een zogenaamde wetenschappelijke Maribel zouden voor onderzoekers die fundamenteel onderzoek doen geen werkgeversbijdragen meer betaald moeten worden. De inkomsten van de commercialisering door onderzoekers van hun uitvindingen zouden als 'diverse inkomsten' worden beschouwd en tegen het voordelige tarief van 33 procent worden belast. Een en ander werd bevestigd bij de opmaak van de begroting van 2007 en opgenomen in de program-

Mark Deweerdt

mawet (I) van 27 december 2006 (B.S. 28 december 2006) of, wat de inkomsten van de commercialisering van uitvinden betreft, de wet houdende diverse bepalingen (IV) van 25 april 2007 (B.S. 8 mei 2007).

Op 12 juli stemde het kernkabinet in met de vervanging van de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord door een “wet op de continuïteit van de ondernemingen”. De procedure van het gerechtelijke akkoord zou eenvoudiger, goedkoper en soepeler worden, en gericht worden op het herstel van een bedrijf in moeilijkheden in plaats van op de belangen van de schuldeiser.⁷ Half november bracht de NAR een verdeeld advies over het wetsontwerp uit. De vakbonden kantten er zich tegen dat de overnemer van een bedrijf in moeilijkheden niet gebonden zou zijn aan de geldende arbeidsvoorwaarden, werknemersrechten en ontslagbescherming. Minister Onkelinx zei dat ze, na overleg met de vakbonden, haar wetsontwerp begin 2007 bij het parlement zou indienen, maar wegens blijvende onenigheid tussen de sociale partners lukte haar dat niet.

Een wetsontwerp over de aangekondigde integratie (per 1 januari 2008) van de kleine risico's in de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging voor de zelfstandigen werd begin 2007 goedgekeurd (wet van 26 maart 2007; B.S. 27 april 2007).

D. Arbeidsmarkt

Op 19 mei had een themaministerraad “Arbeidsmarkt” plaats. Aan de vooravond ervan had het kernkabinet een ontmoeting met de Groep van Tien, om de sociale partners in te lichten over de maatregelen die de regering wenste te nemen. Tijdens de vergadering kwam het tot een aanvaring tussen premier Verhofstadt en ACV-voorzitter Luc Cortebecq, die de eerste minister verweet eigengereid op te treden en geen lessen te hebben getrokken uit de moeilijke totstandkoming van het Generatiepact.

De regering nam op 19 mei maar één beslissing: in tweede lezing keurde ze het ontwerpbesluit goed over de toekenning, conform het Generatiepact, van een start- en stagebonus aan deeltijds lerende en werkende jongeren en aan de werkgevers die een stageplaats aanbieden (koninklijk besluit van 1 september 2006).

Voor het overige deelde de regering mee dat zij met de sociale partners had afgesproken te overleggen over 21 andere initiatieven die zij wenste te nemen “om het sociaal overleg te stimuleren en de kansen op het afsluiten van een evenwichtig en vooruitstrevend interprofessioneel akkoord te versterken”. Tegen het einde van het jaar zou er een beslissing genomen moeten zijn over elk van die initiatieven.

De belangrijkste initiatieven, waarvan sommige al eerder aangekondigd of in voorbereiding waren, waren: invoering van pleegzorgverlof voor pleegouders; erkenning van poolingbedrijven die hun werknemers ter beschikking stellen aan

7. Van de 22.000 ondernemingen die in 2005 ernstige moeilijkheden kenden, hadden er slechts 82 een gerechtelijk akkoord gekregen en waren er 7.906 failliet verklaard.

andere bedrijven voor seizoensgebonden activiteiten (het zogenaamde Daikin-model); ondersteuning van het diversiteitsbeleid in de bedrijven; optimalisering van de tewerkstellingscellen door een aantal regelgevende teksten beter op elkaar af te stemmen; uitbreiding van het toepassingsgebied van het Ervaringsfonds; uitbreiding van het vorderingsrecht van werknemers en werknemersorganisaties bij een Belgische rechtbank tot zogenaamde gedetacheerde werknemers; invoering van de hoofdelijke aansprakelijkheid bij aannemingsovereenkomsten om fraude bij internationale tewerkstelling te voorkomen; uitbreiding van telewerk tot statutaire ambtenaren; erkenning van 'instroom in de arbeidsmarkt' als vierde motief voor uitzendarbeid; versterkt bonus-malussysteem in de arbeidsongevalverzekering voor kleine en middelgrote ondernemingen; vereenvoudiging van de regelgeving voor SZ-bijdragenvrije studentenarbeid (400 uren per jaar in plaats van twee periodes van 23 dagen); invoering van elektronische maaltijdcheques. Aan de sociale partners werd gevraagd tegen de begrotingscontrole in juli voorstellen te doen om het financiële tekort in het stelsel van het betaald educatief verlof op te lossen. Het kernkabinet en de Groep van 10 zouden op 31 mei opnieuw samenkomen om een tijdschema vast te stellen en een eerste inhoudelijk gesprek te hebben over de voorstellen.

Nog op 19 mei hekelde het ACV in een mededeling de "onsamenhangende en onevenwichtige set van vaak ondoordachte maatregelen" die volgens de vakbond het najaarsoverleg eerder zouden bemoeilijken dan vergemakkelijken. Het ACV zei bijzonder zwaar te tillen aan de nieuwe aanzetten voor flexibilisering van contracten, via uitzendarbeid of terbeschikkingstelling, aan het voornemen nog meer studentenarbeid grotendeels vrij te stellen van RSZ-bijdragen en aan de aangekondigde sanering in het betaald educatief verlof.

Op het overleg van 31 mei werden de regeringsvoorstellen in drie categorieën opgedeeld. De eerste categorie betrof relatief eenvoudige maatregelen die voor advies naar de NAR zouden worden gestuurd. De tweede categorie omvatte maatregelen waarover de regering het onderling nog niet eens was en die in een driepartijenwerkgroep zouden worden besproken vooraleer ze naar de NAR zouden worden gestuurd. Tot de derde categorie behoorden de maatregelen die naar het interprofessioneel overleg werden verwezen, onder meer het pleegzorgverlof en de poolvorming van bedrijven.

Van het twintigtal initiatieven werden er in de daaropvolgende weken of maanden slechts enkele gerealiseerd.

Bij besluit van 1 juli 2006 werd het toepassingsgebied van het Ervaringsfonds uitgebreid.

Het vorderingsrecht en de hoofdelijke aansprakelijkheid bij aannemingsovereenkomsten werden opgenomen in de wet van 3 december 2006 houdende diverse bepalingen met betrekking tot het sociaal strafrecht (B.S. 18 december 2006).⁸

8. Dezelfde wet gaf het arbeidsauditoraat de mogelijkheid een burgerlijke rechtsvordering in te stellen tegen een werkgever die de sociale wetgeving overtreedt. Voordien had het auditoraat vooral strafrechtelijke bevoegdheden.

Mark Deweerdt

Bij de tweede begrotingscontrole (20 juli) besliste de regering het aantal “kredieturen” voor beroepsopleidingen en algemene opleidingen in het stelsel van het betaald educatief verlof, dat met een chronische onderfinanciering kampte, met ingang van 1 september gevoelig te verminderen. De maatregel, opgenomen in een koninklijk besluit van 1 september 2006, lokte scherp protest uit van de vakbonden. Op 30 november overhandigden ze minister Van den Bossche een petitie met 73.000 handtekeningen tegen de besparingsmaatregel. Intussen had de regering, nadat de sociale partners op 20 september besloten hadden tijdens het interprofessioneel overleg afspraken te maken over een structurele sanering van het stelsel “via gelijkwaardige en billijke inspanningen vanwege alle betrokken partijen”, op 6 oktober besloten bij wijze van overgangsmaatregel de vroegere regeling te behouden voor de begonnen opleidingen die tot een diploma van hoger secundair of hoger onderwijs leiden. De wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) (B.S. 28 december 2006) gaf de regering de bevoegdheid om vanaf het schooljaar 2007-2008 structurele besparingsmaatregelen te nemen (voor het interprofessioneel overleg zie VII.B. Sociaal overleg).

Een koninklijk besluit van 22 november 2006 introduceerde en regelde het telewerken in de federale administratie.

Andere voorstellen bleven in de lade liggen, onder meer de verruiming van de studentenarbeid en de invoering van het pleegzorgverlof. In de NAR raakten de sociale partners het niet eens over de voorwaarden waaronder instroom in de arbeidsmarkt als vierde motief voor uitzendarbeid kon worden erkend. Minister Vanvelthoven kondigde aan daarover zelf een initiatief te nemen, maar die intentie kreeg in het verslagjaar geen uitvoering.

Conform de toezegging in het *Actieplan* tegen uiterlijk 1 mei uitsluitel te geven over de vrije toegang van onderdanen van de nieuwe lidstaten van de EU tot de Belgische arbeidsmarkt, besliste de regering op 24 februari de openstelling van de grenzen voor Oost-Europese werknemers uit te stellen tot er maatregelen genomen zouden zijn om misbruiken te voorkomen. Wel zou de toegang tot de arbeidsmarkt voor zogenaamde knelpuntberoepen versoepeld worden (zie VII.A. Werkgelegenheid).

E. Breedband voor iedereen

Op initiatief en met de steun van de federale overheid boden vijf consortia van ICT-bedrijven vanaf 19 april goedkope pakketten aan met onder meer een pc, een breedbandinternetabonnement en een basisopleiding van minimum 4 uur. Met het “internet voor iedereen”-project wilde de federale regering de digitale kloof helpen te dichten. Amper de helft van de Belgische gezinnen had op dat ogenblik een internetaansluiting, tegenover ongeveer driekwart in Nederland, Luxemburg, Denemarken en Zweden. Tot 18 april 2007 kende de regering aan de kopers van een “internet voor iedereen”-pakket een belastingkrediet toe van 21 procent van de aankoopprijs exclusief btw.

Na het wekelijkse kabinetsberaad van 23 juni kondigde de regering aan met de telecomsector te zullen overleggen over de breedbandtarieven, met de bedoeling meer Belgen op het internet te krijgen. Minister Vanvelthoven had een sociaal internettarief willen invoeren, naar analogie van het sociaal telefoontarief, maar de liberalen verzetten zich daartegen omdat ze vreesden dat de operatoren de kosten zouden verhalen op de andere internetgebruikers.

De wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) (B.S. 28 december 2006) richtte binnen de FOD Volksgezondheid de staatsdienst met afzonderlijk beheer *Be Health* op, voor het beheer van een elektronisch dienstenplatform voor de uitwisseling van gezondheidszorggegevens.

F. Efficiëntere overheid

Op 23 juni gaf de regering haar goedkeuring aan een “handvest voor een klantvriendelijke overheid”, met 13 maatregelen voor een klantvriendelijk(er) gedrag. Zo zou vanaf 2007 elke overheidsdienst minstens één avond per week open zijn, binnen de maand antwoorden op een vraag naar informatie en binnen de vier maanden op een aanvraag, en het gebruik van moderne betaalmiddelen moeten toelaten. Het handvest zou in de vorm van een rondzendbrief aan de federale administratie in het *Belgisch Staatsblad* worden gepubliceerd, maar eind maart 2007 was dat nog niet gebeurd.

De regering keurde een ontwerpbesluit goed om de mobiliteit van ambtenaren in de federale administratie en tussen ambtenaren van de diverse beleidsniveaus mogelijk te maken (koninklijk besluit van 15 januari 2007). Ze besliste voorts vanaf 1 oktober de controle op het ziekteverzuim van de ambtenaren te verhogen.

Een wet van 20 juli 2006 (B.S. 9 augustus 2006) richtte het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten op en regelde de werking ervan (zie ook VII.C. Sociale zekerheid).

G. Veiliger verkeer

Op de themaministerraad “Mobiliteit en verkeer” van 7 juni besliste de regering de Wegcode op te schonen en de wilgroeï aan verkeersborden in te perken. Voor de snelheidsbeperking tot 70 km per uur zou met snelheidszones kunnen worden gewerkt, waarvan het begin en het einde met bijzondere borden worden aangeduid zoals voor zone 30 en bebouwde kom.

Een bestuurder die van rechts komt, zou altijd voorrang hebben, ook wanneer hij stilstaat.

Om de veiligheid van het vrachtverkeer te verhogen, zou er een algemeen inhaalverbod voor vrachtwagens op tweebaanswegen komen en het inhaalverbod bij regenweer behouden blijven. De wegbeheerder zou de mogelijkheid behouden

Mark Deweerdt

van het inhaalverbod af te wijken mits het plaatsen van signalisatie. Voor het voorstel een snelheidsbeperking tot 80 kilometer per uur voor vrachtwagens in te voeren, kreeg minister van Mobiliteit Renaat Landuyt (SP.A) geen steun.

De nieuwe regels over de voorrang van rechts en de snelheidsbeperking werden opgenomen in een koninklijk besluit van 27 januari 2007. Een algemeen inhaalverbod voor vrachtwagens op tweebaanswegen werd niet ingevoerd wegens verzet van de Vlaamse regering.

II. Het begrotings- en fiscaal beleid

A. De resultaten van het begrotingsjaar 2005 en de uitvoering van de begroting van 2006

De ministers van Begroting, Van den Bossche, en van Financiën, Reynders, meldden op 5 januari dat, ondanks de tegenvallende economische groei – 1,5% in plaats van de initieel geraamde 2,5%, tegenover 2,7% in 2004 –, “de begroting voor het zesde jaar op rij in evenwicht” en zelfs met een licht overschot (120 miljoen euro) was afgesloten. Ze beklemtoonden dat van de twaalf landen van de eurozone enkel Finland en Spanje een groter overschot hadden. Gemiddeld was er in de eurozone een tekort van 2,9% van het bruto binnenlands product (bbp).

Naar het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) op 29 september meedeelde, had de staatsrekening over 2005 volgens de ESR95-regels een tekort van 72,1 miljoen euro en volgens de EDP-regels een overschot van 308,1 miljoen euro of 0,1% van het bbp.⁹ Het primair saldo (overschot exclusief rentelasten) was gedaald tot 4,3% (2004: 4,7%). De federale overheid had een tekort van 577,3 miljoen euro. De sociale zekerheid en de deelstaten boekten een overschot van 158,9 miljoen euro resp. 809,4 miljoen euro (waarvan 707,2 miljoen door de Vlaamse Gemeenschap, 80,8 miljoen door het Waalse Gewest en 57,3 miljoen euro door het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest; de Franse Gemeenschap had een tekort van 16,7 miljoen euro). De lokale besturen gingen voor 463,1 miljoen euro in het rood. Eind 2005 was de bruto-overheidsschuld gestegen tot 269,160 miljard euro (+ 3,642 miljard euro). Tegenover het bbp was de schuld gedaald van 94,3 tot 91,4%. De fiscale en parafiscale druk was opgelopen tot 44,8% (2004: 44,4%) van het

9. EDP staat voor *excessive deficit procedure* of buitensporige-tekortenprocedure. Tot en met het begrotingsjaar 2004 had het INR in zijn communicatie het ESR95-cijfer vooraan gezet. Zie M. DEWEERDT, *a.w.*, p. 122, noot 24. Volgens de herziene cijfers was er in 2004 een tekort van 280,6 miljoen euro (ESR95) resp. 27,7 miljoen euro (EDP), en in 2003 een tekort van 5,2 miljoen euro (ESR95) resp. een overschot van 122,7 miljoen euro (EDP).

bbp.¹⁰ Het totale overheidsbeslag (fiscale, parafiscale en niet-fiscale ontvangsten) was met 0,7 punt gestegen tot 49,9%.

Minister Van den Bossche had op 5 januari gezegd dat de impact van de lagere groei op de overheidsfinanciën 1,5 miljard euro bedroeg en toegegeven dat het financieringsoverschot grotendeels te danken was aan eenmalige maatregelen en meevallers, die volgens haar goed waren voor 1,3 miljard euro of 0,5% van het bbp. Het ging om de effectisering van een pakket moeilijke inbare schulden in de personenbelasting (500 miljoen euro), de inning van achterstallige btw van het Vlaamse waterzuiveringsbedrijf Aquafin (230 miljoen euro) en de overname van de pensioenfondsen van NMBS Holding (295 miljoen euro) en het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen (236 miljoen euro) waartoe op de valreep was besloten.¹¹ Enkele dagen later raakte bekend dat de regering, met de kennelijke bedoeling een financieringstekort te vermijden, nog andere spoedingrepen had gedaan. Minister Reynders had op 21 december 2005 de opdracht gegeven de vennootschapsbelasting van een dertigtal ondernemingen (159,6 miljoen euro) al vóór het jaareinde in te kohieren; normaal zou de inkohiering van de vennootschapsbelasting pas na Nieuwjaar beginnen.

Op 22 december verkocht de Regie der Gebouwen de erfpachtovereenkomst die ze in 2000 voor 27 jaar had gesloten met Justinvest voor de bouw van een nieuw gerechtshof in Antwerpen aan Cofinimmo, waarvan de Regie het gebouw voor 36 jaar zou huren. De omzetting van de huurkoopovereenkomst in een huurovereenkomst gebeurde in opdracht van de regering en uitsluitend om te vermijden dat bij de voorlopige oplevering de kostprijs van het gebouw (249,8 miljoen euro) als eenmalige uitgave op de staatsrekening van 2005 zou komen, zoals Eurostat, de directie Statistiek van de Europese Commissie, had geëist.

Op 27 december hadden zestien petroleummaatschappijen 100 miljoen euro in de Schatkist gestort ter prefinanciering van de stookoliekorting (zie II.B. Stookolie- en aardgaskorting).¹² De Post, ten slotte, had eind december 20 miljoen euro betaald als vergoeding voor de overname door de Regie der Gebouwen van een huurcontract.

10. Volgens het jaarverslag van de Nationale Bank van België (NBB) waren de belastingen en de sociale bijdragen nochtans met netto 164 miljoen euro gedaald. De NBB schreef de hogere fiscale en parafiscale druk toe aan het feit dat het inkomen uit arbeid, dat het zwaarst wordt belast, sneller was gestegen dan andere inkomens, aan de progressiviteit van de belastingschalen, aan de verkoop van achterstallige belastingschulden, aan de stijging van de winst van de vennootschappen en aan de uitbreiding van de belastinggrondslag in de vennootschapsbelasting.
11. M. DEWEERDT, *a.w.*, p. 128.
12. Minister Van den Bossche gaf op 24 januari 2006 in de Kamercommissie voor Financiën en Begroting toe dat er in de begroting van 2005 geen geld was voor de korting en zij het begrotingsevenwicht niet in het gedrang wilde brengen. De regering was op 11 december naar de petroleumsector gestapt en had, volgens persberichten, zware druk uitgeoefend om 100 miljoen euro los te krijgen. Er zou gedreigd zijn de sector een zware heffing op te leggen, zoals dat in 2002 gebeurd was. Met de wet van 10 juni 2002 had de eerste regering-Verhofstadt de petroleumbedrijven verplicht 25 miljoen euro bij te dragen in de kostprijs van de energiecheques voor behoeftige gezinnen.

Mark Deweerdt

Op 23 oktober publiceerde Eurostat cijfers over de overheidsrekeningen van 2005 van de 25 EU-lidstaten. Voor België had Eurostat het door het INR meegedeelde overschot van 0,1% van het bbp veranderd in een tekort van 2,3%. Omdat het om een statistische correctie ging, had ze geen gevolgen voor de staatskas, maar ze haalde wel de stelling onderuit dat de staatsfinanciën in 2005 “voor het zesde jaar op rij” in evenwicht waren.

Het meningsverschil tussen de Belgische regering en het INR enerzijds en Eurostat anderzijds had te maken met de toepassing van de ESR95-regels op de overname, op 1 januari 2005, van de ‘historische’ schuld van de NMBS van 7,4 miljard euro door de Belgische Staat, meer bepaald het Fonds voor Spoorweginfrastructuur (FSI).

Eurostat had in augustus 2004 informeel gemeld dat de operatie als een “herstructurering” kon worden beschouwd en bijgevolg geen gevolgen zou hebben voor de overheidsrekeningen. In april 2005 was Eurostat daarvan teruggekomen. Omdat de activa – het grootste deel van het spoorwernet – die de NMBS samen met en als tegenwaarde van de schuld aan het FSI had overgedragen, nauwelijks inkomsten genereerden en de marktwaarde ervan klein of zelfs nihil was, ging het volgens Eurostat niet om een herstructurering, maar om een kapitaaltransfer die in de rekening van 2005 als een uitgave geboekt zou moeten worden.

Om de stelling van Eurostat te ondervangen, had de regering op 3 juli 2005 beslist dat Infrabel, de beheerder van het spoorwernet, een vergoeding van 300 miljoen euro per jaar zou betalen aan het FSI voor het gebruik van het net. De som beantwoordde volgens de regering aan een normaal marktrendement (4,3%) van activa ter waarde van 7,4 miljard euro.

In zijn voorlopig overzicht van de overheidsrekeningen had Eurostat op 24 april 2006 voorbehoud gemaakt bij het Belgische overschot. De statistiekexperts hadden een nieuw bezwaar: in tegenstelling tot de Belgische regering, beschouwden zij het FSI als een deel van de overheid. Het fonds had in hun ogen onvoldoende autonomie om buiten de overheidskring te vallen. Om die reden was de schuldovername volgens de ESR95-regels een kapitaaltransfer en zodoende een uitgave van 7,4 miljard euro ten laste van de begroting van 2005.

Om aan dat bezwaar tegemoet te komen, vroeg en kreeg de regering van haar parlementaire meerderheid in de wet van 20 juli 2006 houdende diverse bepalingen (B.S. 28 juli 2006) bijzondere machten om het juridisch statuut, de werkingsregels, de financiering en het boekhoudkundig stelsel van het FSI aan te passen. Op grond daarvan vormde het koninklijk besluit van 10 november 2006 het FSI met terugwerking tot 1 januari 2005 om van parastatale instelling tot autonoom overheidsbedrijf. Hoewel Eurostat van het ontwerpbesluit op de hoogte was, hadden de Europese experts kennelijk bezwaren tegen het retroactieve karakter van de wijziging van het juridisch statuut en zetten ze, zoals gezegd, het overschot op de staatsrekening in een tekort om.

De regering liet via kabinetmedewerkers weten verrast te zijn en het Eurostat bijzonder kwalijk te nemen dat de dienst in 2004 met de transactie had ingestemd. Tegen de beslissing van Eurostat diende de regering in december annulatieberoep in bij het Europees Hof van Justitie.

Effectisering belastingschulden – Op 8 februari wees de regering de banken Fortis en JPMorgan en het advocatenkantoor NautaDutilh aan voor de effectivering van een pakket moeilijk invorderbare btw-vorderingen, bedrijfsvoorheffing en roerende voorheffing. NautaDutilh deelde op 6 november mee dat de verkoop van een pakket van 9,7 miljard euro achterstallige belastingschulden de regering 715 miljoen euro had opgebracht, 115 miljoen meer dan oorspronkelijk was begroot.

Fiscale regularisatie – Bij koninklijk besluit van 8 maart 2006 werd bij de dienst ‘Voorafgaande beslissingen in fiscale zaken’ (‘rulingdienst’) van de FOD Financiën een ‘Contactpunt regularisaties’ opgericht waar bedrijven en particulieren vanaf 16 maart eenmalig inkomsten (beroepsinkomsten, transacties die onderworpen zijn aan de btw en overige [roerende en onroerende] inkomsten) konden aangeven waarop nog geen belasting was betaald. De fiscale regularisatie was geregeld in de programmawet van 27 december 2005. Bij de aangifte van overige inkomsten moest vanaf 1 juli 2006 een boete van 5% worden betaald, vanaf 1 januari 2007 van 10%. De regering had verwacht dat de fiscale regularisatie in 2006 400 miljoen euro zou opbrengen, maar de doelstelling werd tot twee keer toe verlaagd (naar 250 miljoen euro bij de tweede en 150 miljoen euro bij de derde begrotingscontrole). Op 20 september meldde *De Standaard* dat de dienst Voorafgaande Beslissingen ermee instemde ook vennootschapsconstructies in het buitenland onder het toepassingsgebied van de fiscale regularisatie te laten vallen. Daardoor zou tot 140 miljoen euro extra kunnen worden geïnd. Op 30 juni waren er 1.118 aanvragen ingediend, die betrekking hadden op 202 miljoen euro en waarvan er begin 2007 726 verwerkt waren. De opbrengst bedroeg amper 26,8 miljoen euro.

Eerste begrotingscontrole – Van 25 tot 30 maart hield de regering een eerste controle van de begroting van 2006. Ze handhaafde de groeiëraming op 2,2% en verlaagde de verwachte inflatiegraad van 2,9 naar 1,8%. De fiscale ontvangsten werden met 338,6 miljoen euro opgetrokken, de niet-fiscale ontvangsten met 89,8 miljoen euro. De dotatie aan de deelstaten kon met 170 miljoen euro worden verminderd. Door de stijging van de rentevoeten zouden de rentelasten 354,9 miljoen euro hoger liggen dan verwacht. Enkele swap-verrichtingen om de begroting in te dekken tegen een verdere rentestijging zouden nog eens 50 miljoen euro kosten. De uitgavenkredieten werden met 385 miljoen euro verlaagd. De inflatieverlaging was goed voor een meevaller van ongeveer 500 miljoen euro, doordat de ambtenarenweden en de sociale uitkeringen pas in het najaar in plaats van in mei zouden moeten worden geïndexeerd.

De verhoging van de fiscale ontvangsten was de resultante van de (door de inflatie veroorzaakte) daling van de belangrijkste belastingen (personenbelasting, vennootschapsbelasting, btw en accijnzen), de hogere roerende voorheffing en de beslissing de strijd tegen de fiscale en de sociale fraude te verscherpen.

Bovenop het initieel ingeschreven bedrag van 110 miljoen euro, zou de strijd tegen de fiscale fraude in 2006 nog eens 380 miljoen euro moeten opbrengen. De regering tekende bovendien een groepipad uit om de opbrengst met 300 miljoen

Mark Deweerdt

euro per jaar te verhogen en vanaf 2010 jaarlijks 1,5 miljard euro supplementaire inkomsten te genereren uit de bestrijding van fiscale fraude.¹³

De som van 380 miljoen euro zou worden bijeengebracht door een doorgedreven onderzoek in de telecomsector (100 miljoen euro) en de bouwsector, de transportsector en de internethandel (50 miljoen euro), door maatregelen tegen het misbruik van rechtspersonen (150 miljoen euro) en door nieuwe maatregelen tegen corruptie en witwaspraktijken (80 miljoen euro).

In uitvoering van de beslissing misbruik van rechtspersonen te bestrijden, voerde de programmawet van 20 juli 2006 (B.S. 28 juli 2006) de hoofdelijke aansprakelijkheid in van aandeelhouders voor de belastingschulden van een bedrijf dat belastingen ontwijkt via een kasgeldvennootschap, alsook de hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders van een vennootschap of een grote vereniging voor de niet-betaling van btw en bedrijfsvoorheffing.

De verscherping van de strijd tegen de sociale fraude zou 80 miljoen euro extra moeten opbrengen. *Het Laatste Nieuws* had op 28 maart geschreven dat daartoe, naar analogie van de Bijzondere Belastinginspectie, een "Bijzondere Sociale Inspectie" zou worden opgericht, zoals de VLD op 10 maart (bij monde van Kamerlid Annemie Turtelboom in dezelfde krant en in *De Tijd*) had voorgesteld. Minister Vanvelthoven sprak dat tegen en zei dat enkel het bij wet van 3 mei 2003 opgerichte Federaal Coördinatiecomité voor de strijd tegen illegale arbeid en sociale fraude zou worden vernieuwd en onder leiding van een manager zou komen. Op 25 mei werd de regering het eens over de uitbouw van het Federaal Coördinatiecomité tot een Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD), die vanaf 2007 de vier inspectiediensten (RVA-inspectiediensten, RSZ-inspectiediensten, Sociale Inspectie en Inspectie van de Sociale Wetten) zou aansturen en de strijd zou aanbinden met de illegale tewerkstelling. De SIOD werd opgericht door de programmawet (I) van 27 december 2006 (B.S. 28 december 2006).

Nog op 25 mei keurde de regering een wetsontwerp goed dat duidelijke juridische en sociaal-economische criteria bevat om vast te stellen of iemand een werknemer dan wel een zelfstandige is. Een rulingcommissie zou onderzoeken of in een bepaalde sector of een bepaald beroep schijnzelfstandigheid bestaat en in voorkomend geval op voorstel van de sector aan de regering aanvullende sociaal-economische criteria bezorgen. Uiteindelijk werd er geen apart wetsontwerp over de schijnzelfstandigheid ingediend, maar werd tekst ervan opgenomen in de genoemde programmawet (I) van 27 december 2006.

Door de hogere inkomsten en de lagere uitgaven kwam bij de begrotingscontrole geld vrij voor enkele nieuwe initiatieven. Naar analogie van de werknemers uit de privé-sector kregen de 167.000 federale, regionale en lokale contractuele ambtenaren met een laag loon (maximum 1.996 euro bruto per maand) een bijkomen-

13. In zijn 163ste Boek met opmerkingen, dat op 6 november werd voorgesteld, merkte het Rekenhof op dat het bijzonder moeilijk is de opbrengst van de strijd tegen de fiscale fraude te berekenen, onder meer wegens de vaagheid van het concept. Het betwijfelde of de opbrengst in 2005 577 miljoen euro bedroeg, zoals staatssecretaris Hervé Jamar (MR) beweerde.

de vermindering van de persoonlijke sociale bijdrage van maximum 15 euro per maand, de zogenaamde werkbonus. Extra geld was er voor het aftappen van telefoongesprekken, de versnelde modernisering van de 100-centrales, de uitbouw van een (telefonische) Consumentenlijn en een Starterslijn (voor beginnende KMO's). De regering maakte 120 miljoen euro vrij voor de terugbetaling aan slachthuizen en vleesexporteurs, ingevolge een arrest van het Europees Hof van Justitie van 21 oktober 2003, van tussen 1989 en 1996 onrechtmatig geïnde bijdragen voor het Begrotingsfonds voor de dierengezondheid.

In de begroting van de sociale zekerheid werden de kredieten voor de dienstencheques met 143 miljoen euro opgetrokken en werd eenmalig 16,7 miljoen euro bespaard door de prefinanciering van Accor, het bedrijf dat de cheques uitgeeft, te verminderen. Door het grote succes van het stelsel vreesde de regering voor een tekort van 210 miljoen euro. Tegen eind april zouden de werkelijke kosten en de omvang van het terugverdieneffect van het dienstenchequestelsel worden onderzocht. Bij de tweede begrotingscontrole zou de regering beslissen of en hoe in voorkomend geval het tekort helemaal kon worden weggewerkt. Omdat de verkoop van dienstencheques minder snel groeide dan was verwacht, bleek een verdere verhoging van het budget evenwel niet nodig te zijn.

Ten slotte besliste de regering uit budgettaire overwegingen het arrest van 14 december 2005 te negeren waarin het Arbitragehof het ontbreken van de mogelijkheid tot vrijstelling van de verpakkingshoefting (9,85 cent per liter drank, exclusief melk) in niet-herbruikbare flessen discriminerend had genoemd voor plastic flessen en andere wegwerpverpakking die een bepaalde hoeveelheid gerecyclede grondstoffen bevatten. De regering trachtte het arrest te omzeilen door met de wet van 20 juli 2006 tot wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 [...] (B.S. 7 augustus 2006) de vrijstelling van de verpakkingshoefting voor herbruikbare drankverpakking met ingang van 1 juli 2006 te vervangen door een heffing van nul euro. Op 18 oktober schorste het Arbitragehof de wet van 20 juli 2006 omdat het om een gelijkaardige norm ging als deze die op 14 december 2005 vernietigd was.¹⁴

Tweede begrotingscontrole – Op 20 juli hield de regering, zoals de voorgaande jaren, een tweede begrotingscontrole. Ze trok daarbij de groeiraming op van 2,2 tot 2,5% maar legde, om op een tragere groei voorbereid te zijn, een reserve aan van 100 miljoen euro, waarvan het eventuele saldo aan het eind van het jaar naar het Zilverfonds zou gaan.

Sinds de eerste begrotingscontrole waren enkele nieuwe tegenvallers aan het licht gekomen. De fiscale regularisatie waarvan hoger sprake, had op 30 juni nog maar iets meer dan 1 miljoen euro opgebracht. De regering verlaagde dienvolgens de opbrengststraming van 400 naar 250 miljoen euro.

14. In zijn advies op het wetsontwerp had de Raad van State al gezegd dat de voorgestelde regeling niet tegemoet kwam aan de bezwaren van het Arbitragehof en het grondwettelijke gelijkheidsbeginsel geschonden werd.

Mark Deweerdt

Doordat elektriciteitsproducent Electrabel het voornemen had drie ongebruikte productiesites te verkopen, zou de heffing op niet-benutte sites tot de invoering waarvan bij de opmaak van de begroting van 2006 was beslist, maar 70 miljoen in plaats van 150 miljoen euro opbrengen. Bij de begrotingscontrole besliste de regering de eenmalige maatregel om te zetten in een recurrente maatregel. Een en ander werd geregeld in de wet van 8 december 2006 tot vaststelling van een heffing ter bestrijding van het niet benutten van een site voor de productie van elektriciteit door een producent (B.S. 13 december 2006), die terugwerking had tot 1 april 2006.

De begrote opbrengst van de Europese spaarrichtlijn werd gehalveerd, van 100 miljoen naar 50 miljoen euro. De voorafbetalingen door zelfstandigen werden met 200 miljoen euro verminderd. De btw zou echter 362 miljoen euro meer opbrengen. De rentelasten konden met 5 miljoen euro verminderd worden.

Zoals gemeld (zie I.A. Concurrentiekracht en koopkracht) stelde de regering bij de tweede begrotingscontrole de bedragen vast van de schoolpremie, die de vorm kreeg van een hogere kinderbijslag voor de maand september, en van de "jobkorting". De kinderbijslag werd verhoogd met 50 euro voor kinderen van 6 tot 12 jaar en met 70 euro voor kinderen van 13 tot 18 jaar. De maatregel kostte 87,6 miljoen euro. Voor de 6- tot 12-jarigen zou in 2007 eenzelfde premie worden uitgekeerd. Het geld daarvoor zou vanaf 2008 gebruikt worden om de kinderbijslag structureel te verhogen, hetzij voor de + 18-jarigen, hetzij voor de 6- tot 18-jarigen. Voor de 13- tot 18-jarigen zou de premie ook na 2007 in die vorm behouden blijven.

Voor de "jobkorting" maakte de regering 74,7 miljoen euro vrij. Vanaf het aanslagjaar 2007 (inkomsten van 2006) zou voor de eerste inkomensschijf (tot 4.790 euro) 26,1% (in plaats van 25%) als beroepskosten van het bruto belastbare inkomen mogen worden afgetrokken. Het maximumbedrag van het beroepskostenforfait (3.200 euro) zou met 1,1% worden verhoogd. Het netto-jaarloon zou daardoor met gemiddeld 25 euro stijgen. De "jobkorting" zou in de bedrijfsvoorheffing van december verrekend worden. Een en ander werd geregeld bij koninklijk besluit van 29 november 2006, genomen in toepassing van de wet van 26 november 2006 houdende wijziging van artikel 51 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (B.S. 5 december 2006), die de regering machtigde de percentages van het beroepskostenforfait met maximum 25% te verhogen.

De inkomensgarantie voor ouderen (IGO) – het leefloon voor de ongeveer 70.000 gepensioneerden die weinig pensioenrechten hadden opgebouwd – werd per 1 december verhoogd met 60 euro (samenwonenden) of 90 euro (alleenstaanden). Die maatregel kost jaarlijks 57 miljoen euro.

Om een en ander te financieren, besliste de regering de heffing op steenkoolcentrales op te trekken en uit te breiden tot centrales die op zware stookolie draaien. Dat zou in 2006 al 20 miljoen euro en vanaf 2007 jaarlijks 30 tot 40 miljoen euro opleveren.

Conform het protocolakkoord dat eerste minister Verhofstadt op 30 mei met de Hoge Raad voor de Diamant had gesloten, zou er een heffing (4,5%) worden gelegd op de herwaardering van de voorraden van de diamantbedrijven. Die

zogenaamde fiscale amnestie zou 137 miljoen euro opbrengen.¹⁵ Ze werd geregeld met de wet van 26 november 2006 houdende een begeleidingsmaatregel voor de voorraadactualisering door de erkende diamanthandelaars (B.S. 5 december 2006). De opbrengst van de heffing bleef steken op 50 miljoen euro.

De regering besliste een minimumaccijns in te voeren voor sigaretten, als alternatief voor de minimumreferentieprijzen van sigaretten die bij de begrotingscontrole van april 2005 was ingevoerd. De Europese Commissie had daar begin april 2006 een inbreukprocedure tegen ingeleid omdat de maatregel strijdig was met de Europese richtlijn die een fabrikant of invoerder van sigaretten het recht geeft zelf de kleinhandelsprijs te bepalen. De minimumaccijns werd ingevoerd door de wet van 26 november 2006 houdende wijziging van de wet van 3 april 1997 betreffende het fiscaal stelsel van gefabriceerde tabak (B.S. 8 december 2006).

De regering kondigde aan strikter toe te zien op het marktconforme karakter van de prijzen die ondernemingen van eenzelfde groep aan elkaar aanrekenen voor onderlinge diensten of leveringen. Door de beteugeling van de 'transfer pricing' wilde ze voorkomen dat winst die in België wordt gemaakt naar het buitenland wordt verschoven. Er zouden ook maatregelen worden genomen om de invordering van achterstallige belastingen te versnellen en om de verkoop van namaakproducten te bestrijden.

Om haar bijdrage aan het stelsel van het betaald educatief verloop te verlagen, besliste de regering het aantal "kredieturen" voor beroepsopleidingen en algemene opleidingen gevoelig te verminderen, in sommige gevallen met een derde (zie ook I.D. Arbeidsmarkt).

Premier Verhofstadt zei dat de regering na de tweede begrotingscontrole de garantie had dat de staatsrekening aan het einde van het jaar in evenwicht zou zijn. Hij wees erop dat de meeste maatregelen doorliepen na 2006, zodat al een aanzet was gegeven voor de begroting van 2007.

Derde begrotingscontrole en problemen met de vastgoedbevak – Op 12 september maakte *Het Laatste Nieuws* gewag van een zware fout bij de inkohiering van de personenbelasting, als gevolg waarvan bij de tweede begrotingscontrole de fiscale ontvangsten met 883 miljoen euro zouden zijn overschat.

Op een inderhaast bijeengeroepen persconferentie verduidelijkte minister Reynders dat tussen 9 en 22 mei zonder toestemming een 'filter' voor het opsporen van fouten was uitgeschakeld.¹⁶ Daardoor was niet opgemerkt dat 26 belasting-

15. Het akkoord bevatte een reeks maatregelen om de concurrentiepositie van de Belgische, vooral Antwerpse, diamantsector te versterken. Het bepaalde onder meer dat de lopende onderzoeken van de Bijzondere Belastinginspectie in "alle objectiviteit" zouden worden gevoerd en "de diamant niet meer geïsoleerd wordt dan de andere economische sectoren".
16. Wanneer bij het optisch inscannen van de aangifteformulieren cijfers onleesbaar zijn, vult de computer het bedrag 99.999.999,99 in. De 'filter' die dergelijke aberrante cijfers moet opsporen, was uitgeschakeld om tijdverlies te vermijden en de inkohiering tegen de wettelijke datum van 30 juni te kunnen beëindigen. De oppositie greep het incident aan om fors uit te halen naar minister Reynders, die ze verweet er na bijna 8 jaar niet in geslaagd te zijn de FOD Financiën efficiënt te laten werken. Opmerkelijk was dat minister Van den Bossche die kritiek

Mark Deweerdt

plichtigen een verkeerde afrekening hadden gekregen, voor een totaalbedrag van 883 miljoen euro. De administrateur-generaal van de FOD Financiën, Jean-Marc Delporte, was daar sinds 7 augustus op de hoogte van, maar had pas op 29 augustus het kabinet van minister Reynders gewaarschuwd. Reynders had op 1 september de premier en de vicepremiers ingelicht.

Doordat de fiscale ontvangsten bij de tweede begrotingscontrole waren overschat, zat de regering met een ernstig probleem. Minister Van den Bossche zei dat er een derde controle nodig zou zijn om de begroting op koers te houden. In de Kamercommissie voor Financiën zei minister Reynders (14 september) dat de inkohiering van de personenbelasting voor het aanslagjaar 2006 al in oktober zou beginnen, drie maanden vroeger dan voor het aanslagjaar 2005 was gebeurd, om de druk op de administratie en het risico op fouten te verminderen. Reynders zei dat een deel van het 'gat' van 883 miljoen euro kon worden gedicht door de hogere btw-ontvangsten als gevolg van de sterke economische groei en door de vennootschapsbelasting (aanslagjaar 2006) vóór het einde van het jaar in te kohieren.

Op 19 september maakte de pers gewag van enkele meevallers waarmee het 'begrotingsgat' zou kunnen worden 'dichtgereden'. Naast de versnelde inkohiering van de vennootschapsbelasting (436 miljoen euro), zouden de verkoop van de Belgische ambassade in Japan 200 tot 300 miljoen euro en de verkoop van overheidsgebouwen via een vastgoedbevak (zie ook *infra*) 70 miljoen euro meer opbrengen. Als meerderheidsaandeelhouder zou de Belgische Staat 50 miljoen euro ontvangen uit het interim-dividend dat Belgacom op 6 december zou uitkeren. Ten slotte beschikte de regering over een buffer van telkens 100 miljoen euro in zowel haar eigen begroting als die van de sociale zekerheid.

Op 28 september nam het kernkabinet een reeks beslissingen om de overheidsfinanciën "zonder pijnlijke ingrepen in evenwicht te brengen". Premier Verhofstadt sprak van een tegenvaller van 1,241 miljard euro. Bovenop de overschatting van de belastingontvangsten (883 miljoen euro), had de regering voor de tweede keer de verwachte opbrengst van de fiscale regularisatie verlaagd (van 250 naar 150 miljoen euro) en, na ruggespraak met Eurostat, de dotatie aan het Fonds voor de Spoorweginfrastructuur met 150 miljoen euro opgetrokken (zie *supra*). Voorts bleken de rentelasten met 47 miljoen euro te stijgen, kostte de sneller dan verwachte overschrijding van de spilindex – september in plaats van november – 39 miljoen euro en moest de regering 13 miljoen euro aan het Brusselse gewest geven voor de zogenaamde dode hand.

De tegenvaller zou deels worden gecompenseerd door enkele meevallers: de versnelde inkohiering van de vennootschapsbelasting (340 miljoen euro); de meeropbrengst van de verkoop van het terrein in Tokio waarop de Belgische ambassade staat (200 tot 300 miljoen euro) en van de vastgoedbevak (70 miljoen euro); het Belgacom-dividend (50 miljoen). De uitgavenbeheersing in de sociale zekerheid

leek te delen, toen ze zei (in *De Standaard* van 21oktober) dat na de verkiezingen van 2007 voor de FOD Financiën een crisismanager zou moeten worden aangesteld en ook de werking van andere departementen zou moeten worden bekeken.

zou resulteren in een besparing van 30 miljoen euro. In de departementen werd supplementair 133 miljoen euro bespaard. Van de conjunctuurbuffer werd 50 miljoen euro aangesproken.

Het saldo (ongeveer 350 miljoen euro) zou, naar premier Verhofstadt meedeelde, worden aangezuiverd met maatregelen die bij de opmaak van de begroting van 2007 zouden worden genomen en al in 2006 zouden ingaan. Uiteindelijk bleek dat niet nodig zijn omdat de regering bij de opmaak van de begroting van 2007, in navolging van het Planbureau, de groeiraming voor 2006 kon verhogen van 2,5 naar 2,7%, waardoor het 'gat' van 350 miljoen euro zo goed als 'automatisch' gedicht werd.

Twee weken na de derde begrotingscontrole werd de regering geconfronteerd met problemen met de vastgoedbevak. Bij de opmaak van de begroting voor 2006 had ze besloten, als alternatief voor 'sale and lease back'-transacties, in samenwerking met een privé-partner een bevak te creëren om de rijksgebouwen op lange termijn rationeel te beheren.¹⁷ Ze rekende op een opbrengst van 560 miljoen euro.

Op 8 februari had de regering de tandem Fortis-Bank Degroof, het advocatenkantoor NautaDutilh en vastgoedadviseur DTZ aangewezen om de oprichting van de vastgoedbevak te begeleiden. *La Libre Belgique* had op 17 mei geschreven dat de Staat zijn belang in de vastgoedbevak zou beperken tot 10%. Aanvankelijk was sprake van een participatie 25 tot 49%, maar Eurostat had erop gewezen dat in dat geval de opbrengst van de transactie niet in de begroting zou kunnen worden opgenomen.

Voor de openbare aanbesteding van de vastgoedbevak waren er vier kandidaten: de beursgenoteerde vastgoedbevaks Cofinimmo en Befimmo, de verzekeraar AXA Belgium en de Duitse vastgoedgroep IVG. Op 15 september wees de regering Cofinimmo als particuliere partner aan.

De vastgoedbevak zou een kapitaal krijgen van 583,3 miljoen euro. Cofinimmo zou voor 525 miljoen euro vastgoed inbrengen, meer bepaald twaalf gebouwen die aan de overheid werden verhuurd. De Staat zou 58,3 miljoen euro in cash inbrengen. De bevak zou vervolgens 67 overheidsgebouwen kopen (waaronder de WTC III-toren aan het Noordstation en Egmont I en II aan de Karmelietenstraat, waar de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking was gehuisvest) voor 647 miljoen euro, inclusief de registratierechten. Een deel van de prijs zou worden betaald door de overname van een leasing-schuld van 74 miljoen euro. Opmerkelijk was dat de bevak 20 miljoen euro zou betalen aan de Staat als voorschot op de meerwaarde die hij zou boeken wanneer begin 2007 een derde van de bevak naar de beurs zou worden gebracht. De transactie zou de regering zodoende 593 miljoen euro opbrengen, 33 miljoen euro meer dan bij de opmaak van de begroting was verwacht en 67,6 miljoen euro

17. In een rapport van 16 augustus had het Rekenhof scherpe kritiek op de verkoop van overheidsgebouwen, inzonderheid sale-and-lease-backoperaties die op termijn de overheid meer kosten aan huurgeld dan ze eenmalig opbrengen. Volgens het rapport had in 2000-2004 de verkoop van 37 gebouwen bijna 841 miljoen euro opgebracht.

Mark Deweerdt

meer dan bij de begrotingscontrole van 30 maart was vooropgesteld. De vastgoedbevak zou in totaal 79 gebouwen met een waarde van 1,2 miljard euro beheeren, alsook een bouwgrond voor een vierde WTC-toren.

AXA Belgium en Befimmo dienden op 25 september bij de Raad van State volgens de procedure van 'dringende noodzaak' schorsings- en vernietigingsberoep in tegen het regeringsbesluit van 15 september omdat de afgesproken procedure niet zou zijn gevolgd. Meer bepaald had de regering na de indiening van de offertes (31 augustus) nog onderhandeld met 'prefered bidder' Cofinnimo. Tijdens die onderhandelingen had Cofinnimo zijn prijs verhoogd.

Op 11 oktober schorste de Raad van State het regeringsbesluit van 15 september omdat de regering de Europese regels van de onderhandelingsprocedure niet correct had toegepast. In de Kamer zei minister Reynders dat er "enkele vragen" konden worden gesteld bij het juridisch advies dat de regering gekregen had.¹⁸

Om de in de begroting voorziene 560 miljoen euro alsnog te kunnen innen, besliste de regering tijdens het 'conclaf' over de begroting van 2007 nog voor het einde van 2006 gebouwen ter waarde van ten minste dat bedrag te verkopen. Daartoe machtigde de programmawet (I) van 27 december 2006 de overheid een commerciële vastgoedmaatschappij op te richten, die haar aandelen aan één of meer privé-investeerders kon overdragen. De Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij (FPIM) richtte inderhaast de vastgoeddochter Fedimmo op, waarin 62 gebouwen werden ondergebracht.¹⁹ Voor de aankoop van 90% van de Fedimmo-aandelen waren er negen kandidaten, waarvan er drie een bod uitbrachten. Op 22 december bleek dat de vastgoedgroep Befimmo met 575,6 miljoen euro het hoogste bod had uitgebracht; de consultancykosten voor de regering bedroegen 4,271 miljoen euro. Volgens de programmawet moest de verkoopsom op uiterlijk 29 december op de rekening van de schatkist staan.

Op 12 december bevestigde minister van Buitenlandse Zaken Karel De Gucht (VLD) het bericht in *Knack* (13 december) dat het terrein van de ambassade in Tokio verkocht was voor 419,6 miljoen euro. De bouw van een nieuwe ambassade zou 24 miljoen euro kosten.

Vennootschapsbelasting – Volgens een nota van het Rekenhof waarvan *De Tijd* op 8 maart melding maakte, had de hervorming van de vennootschapsbelasting (wet van 24 december 2002) in het aanslagjaar 2004 de vennootschapsbelasting met 585 miljoen euro of 8,18% verhoogd. De hervorming had volgens een akkoord onder de toenmalige paars-groene regeringspartijen budgettair neutraal moeten zijn. Daarom hadden ze de tariefverlaging (van 40,17% naar 33,99%; voor KMO's van 28,84 naar 25%) gecompenseerd door een beperking van de aftrekposten en door een herziening van het stelsel van de definitief belaste inkomsten (DBI). Premier

18. Volgens staatssecretaris Jamar (op 24 oktober in de Kamer) hadden Fortis-Degroof 1,133 miljoen euro en DTZ 640.000 euro gekregen als vergoeding, telkens exclusief btw. NautaDutilh had op dat ogenblik nog geen factuur ingestuurd.

19. De FPIM was ontstaan door fusie van de Federale Investeringsmaatschappij en de Federale Participatiemaatschappij (wet van 26 augustus 2006, B.S. 30 augustus 2006).

Verhofstadt zei in een reactie op het krantenbericht, verwijzend naar het jaarverslag van de Nationale Bank, dat de hervorming wel degelijk een positief effect had en dat het Rekenhof nog geen rekening had gehouden met de invoering op 1 januari van de aftrek voor risicokapitaal (notionele intrest), waardoor het belastingtarief tot 24 à 26% was gedaald.

Volgens een regeringsnota waarover *De Tijd* (6 juni) berichtte, zou het belastingvoordeel – en meteen de budgettaire impact – van de notionele intrestaftrek 506 miljoen euro bedragen, waarvan 70 miljoen euro voor grote bedrijven, 241 miljoen voor KMO's, 71 miljoen voor banken, 12 miljoen voor verzekeraars en 28 miljoen euro voor de coördinatiecentra.²⁰ Omdat de regering bij de berekening was uitgegaan van het toenmalige eigen vermogen en veel ondernemingen hun eigen vermogen intussen hadden verhoogd om optimaal voordeel te kunnen halen uit de maatregel, zou de impact volgens waarnemers groter zijn.

Vergrijzing en Zilverfonds – De Studiecommissie voor de Vergrijzing stelde op 28 juni haar vijfde rapport voor over de budgettaire gevolgen van de veroudering van de bevolking. Volgens de commissie zouden de socialezekerheidsuitgaven door de vergrijzing stijgen van 23,1% van het bbp in 2005 tot 26,8% in 2030 en 28,8% in 2050. Het was de eerste keer dat de commissie een prognose maakte voor 2050.

De Vergrijzingscommissie becijferde in het rapport ook de budgettaire gevolgen van het Generatiepact. Op korte termijn, tot 2011, zou het pact de overheidsuitgaven, als gevolg van het welvaartvast maken van de pensioenen, met 0,11% van het bbp doen stijgen. Op langere termijn zou er, door de afbouw van het brugpensioen, een kleine besparing zijn van 0,28% van het bbp in 2030 en 0,16% in 2050.

De reserves van het Zilverfonds, dat in 2001 was opgericht om de stijgende pensioenuitgaven in de periode 2010-2030 te financieren, waren op 31 december 2005 aangegroeid tot 13,504 miljard euro. Bij de opmaak van de begroting van 2006 had de regering beslist in het verslagjaar 616 miljoen euro (0,2% van het bbp) in het fonds te stoppen. Bij koninklijk besluit van 19 december 2006 wees de regering 555,469 miljoen euro aan het Zilverfonds toe. Het ging om het dividend van Belgacom (317,057 miljoen euro) en de Nationale Bank (211,935 miljoen euro), en de opbrengst van de verkoop van Credibe aan ABN AMRO die in de vorm van een kapitaalvermindering door de Federale Participatiemaatschappij aan de Staat gestort was (26,477 miljoen euro).

Hoge Raad van Financiën – Bij koninklijk besluit van 3 april 2006 werd de Hoge Raad van Financiën (HRF) hervormd. De afdeling 'Financiën en Financiële Markten' werd afgeschaft en de federale overheid en de deelstaten kregen evenveel vertegenwoordigers. Omdat het mandaat van de leden op 31 januari 2005 was

20. Coördinatiecentra verrichten financiële transacties voor multinationale bedrijven aan fiscaal gunstige voorwaarden. De Europese Commissie zag daar illegale overheidssteun in en had de fiscaal gunstige behandeling in 2003 verboden. De regering had beroep aangetekend bij het Europees Hof van Justitie. Dat bevestigde op 22 juni dat er sprake was van illegale steun, maar zei dat de Commissie had moeten voorzien in een overgangperiode tot 2010.

Mark Deweerdt

verstreken en er, in afwachting van het hervormingsbesluit, geen nieuwe leden waren benoemd, was de HRF sindsdien niet meer bijeengekomen. Daardoor was er geen jaarverslag en geen advies over de begroting van 2006 uitgebracht. De leden van de hervormde HRF werden benoemd bij koninklijk besluit van 5 augustus 2006. Door de laattijdige benoeming was het niet mogelijk in 2006 een jaarverslag en een advies over de begroting van 2007 te publiceren. Pas op 15 maart 2007 zou de vernieuwde HRF zijn eerste begrotingsrapport uitbrengen.

B. Stookolie- en aardgaskorting

In de tweede helft van 2005 hadden 1.253.961 gezinnen, conform de regeringsbeslissing van 9 september 2005, een korting van 17,35% gekregen bij de aankoop van stookolie. De maatregel kreeg een rechtsgrond in de wet van 22 februari 2006 houdende toekenning van een toelage voor het aanschaffen van huisbrandolie voor de verwarming van een privéwoning (B.S. 16 maart 2006) en kostte de federale overheid 126,9 miljoen euro.

Op 13 januari besliste de regering de gezinnen die met aardgas verwarmen een vergelijkbare forfaitaire korting van 6,5% of 44 euro te geven. Gezinnen die met elektriciteit verwarmen, zouden geen tussenkomst in de verwarmingskosten krijgen omdat de gestegen olieprijs maar een beperkte invloed op de prijs van elektriciteit had.

Op 14 januari maakten *De Standaard* en *Le Soir* gewag van een wetsontwerp over de invoering van een tijdelijke heffing van 0,65 cent per liter op benzine, diesel en huisbrandolie om de prefinanciering van de stookoliekorting (zie II.A. De resultaten van het begrotingsjaar 2005 en de uitvoering van de begroting van 2006) terug te betalen. Premier Verhofstadt haastte zich om te ontkennen dat de korting zou worden doorgerekend aan de consument. Minister Reynders gaf toe dat even gedacht was aan een tijdelijke heffing, maar dat denkspoor verlaten was. Volgens hem zou de regering de 100 miljoen euro "zoals gepland" terugbetalen aan de oliesector.

In *De Morgen* (16 januari) zei minister Van den Bossche dat de prefinanciering niet zou worden terugbetaald.²¹ Volgens de krant werd bij de socialisten "nogmaals bevestigd" dat het van meet aan de bedoeling was dat de sector een deel van de kosten van de stookoliekorting zou dragen en niet alleen geld zou voor-schieten.²² In een reactie noemde het kabinet-Reynders het een raadsel op wat

21. Hoewel *De Morgen* minister Van den Bossche citeerde, was het haar woordvoerder die de verklaring had afgelegd.

22. De socialisten hadden al eind augustus 2005 gezegd dat de sector "ten minste 100 miljoen euro" zou moeten bijdragen in de kosten van de verlichting van de energierekening. Na de vergadering van het kernkabinet van 7 september 2005 was gezegd dat de coalitiepartners het er principieel eens over waren dat de petroleumsector zou "instaan voor een deel van de financiering van de korting". De programmawet van 27 december 2005 had voor de korting een "toewijzingsfonds" opgericht dat "ook gevoed kan worden door een eenmalige storting van de petroleumsector".

Van den Bossche haar bewering steunde. Volgens het kabinet zou de 100 miljoen euro voor eind maart uit de algemene middelen worden terugbetaald, "tenzij er een alternatief wordt gevonden". De Belgische Petroleumfederatie zei dat er eind december een convenant was gesloten waarin zwart op wit stond dat het om een prefinanciering ging.

In de Kamercommissie voor Financiën zei staatssecretaris Jamar op 17 januari dat de 100 miljoen euro die de petroleumsector geprefinancierd had zou worden terugbetaald "in het kader van de globale begroting" en dat de zaak besproken zou worden bij de begrotingscontrole van maart.

Le Soir maakte op 19 januari de inhoud bekend van het convenant van 23 december 2005. Daarin stond duidelijk vermeld dat het bedrag "op het eerste verzoek" zou worden terugbetaald indien er tegen 31 maart geen reglementair of wetgevend initiatief zou zijn voor de invoering van een tijdelijke heffing (van 1 april 2006 tot 31 maart 2007) van 0,65 cent per liter brandstof, waarvan de oliemaatschappijen de opbrengst niet zouden moeten doorstorten aan de Staat. Het convenant was ondertekend door de ministers Reynders, Verwilghen en Van den Bossche. Tijdens het vragenuurtje in de Kamer beschuldigde de oppositie Van den Bossche ervan het parlement te hebben voorgelogen. De minister was afwezig; achteraf bleek dat ze op (maandag) 16 januari betrokken was bij een auto-ongeval. Op 20 januari sprak Van den Bossche voor het eerst over de zaak. Ze zei dat ze "niet altijd even duidelijk gecommuniceerd" had en bevestigde dat de regering er contractueel toe gebonden was het geprefinancierde bedrag terug te betalen. Ze voegde eraan toe er "alles aan te doen opdat de sector een deel van de korting betaalt, zonder dat de consument daar iets van voelt". Ze sprak van een deel van de 60 miljoen euro die niet in de begroting was voorzien.²³ Alle regeringspartijen bleken het erover eens te zijn met de maatschappijen over een bijdrage in de korting te onderhandelen.

Uit de blanco versie van de overeenkomst die was bezorgd aan de Kamer, bleek volgens *De Tijd* (21 januari) dat de oliemaatschappijen een vergoeding zouden krijgen voor de prefinanciering. Nochtans was eerder gesproken van een "rente-loze lening". Achteraf bleek dat de vergoeding 3 miljoen euro bedroeg maar enkel zou worden uitgekeerd indien de terugbetaling pas na 31 maart en gespreid zou gebeuren.

De Belgische Petroleumfederatie (BPF) en de Belgische Petroleumunie zeiden dat er geen sprake kon zijn van de betaling van een deel van de korting. De BPF sprak tegen dat de maatschappijen grote winsten maakten. Conform het Programmacontract was de winstmarge volgens de federatie beperkt tot 350 miljoen euro per jaar en werd de winst van de petroleummaatschappijen gemaakt (en belast) in de landen waar de aardolie werd gewonnen. De BPF beklemtoonde dat de federale overheid door de stijging van de olieprijs extra inkomsten had.²⁴

23. In de begroting van 2006 was maar 80 miljoen euro opgenomen.

24. Volgens minister Van den Bossche (op 24 januari in de Kamercommissie voor Financiën) ging het om 212 miljoen euro in de vorm van extra accijnsrechten (43 miljoen) en btw-ontvangsten (169 miljoen).

Mark Deweerdt

Op 27 maart overlegde de regering met de petroleumsector. Twee dagen later stemde die erin toe 12 miljoen euro te storten in een nog op te richten “fonds voor duurzaam energiebeleid”. Volgens de oppositie was het opmerkelijk dat de regering op 30 maart de uitvoeringsbesluiten van de zogenaamde Apetra-wet goedkeurde en de strategische-voorraadplicht voor de raffinaderijen en importeurs van aardolie op 15 dagen vaststelde, maar de regering ontkende dat het ene verband hield met het andere.²⁵

Uiteindelijk verplichtte de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) (B.S. 28 december 2006) de raffinaderijen en importeurs van aardolie vóór 1 januari 2007 een eenmalige bijdrage van 12 miljoen euro te storten in een fonds waarvan de regering naderhand, na overleg met de oliesector, de bestemming zou bepalen. Volgens de *memorie van toelichting* had de regering, “om een stabiel investeringsklimaat in de aardoliesector te scheppen”, “niet de bedoeling in de komende vijf jaar een nieuwe eenzijdige bijdrage op te leggen”.

Op 30 juni deelde de regering mee dat zij met de aardgasleveranciers overeengekomen was dat de ongeveer 2.040.000 gezinnen die met aardgas verwarmen, tussen 1 juli en 31 oktober bij de eindafrekening of voorschotrekening een korting van 44 euro zouden krijgen. De 161.500 gezinnen die het sociaal tarief genoten, zouden een korting van 80 euro krijgen. De maatregel zou in totaal ruim 90 miljoen euro kosten. De toekenning van de aardgaskorting werd geregeld door de wet van 9 januari 2007 houdende toekenning van een toelage [...] (B.S. 23 januari 2007), die in de plaats kwam van de bovengenoemde wet 22 februari 2006.

Op 3 oktober schreef *De Tijd* dat de regering tijdens de onderhandelingen met Suez over de geplande fusie met Gaz de France (zie IX. A. België en de fusieplannen Suez-GdF) geëist had dat Distrigas, de Belgische Suez-dochter, de aardgaskorting zou betalen. Premier Verhofstadt ontkende dat de financiering van de aardgaskorting een voorwaarde was om in te stemmen met de fusie en zei dat Suez al in het voorjaar had meegedeeld bereid te zijn de korting te betalen. De wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) (B.S. 28 december 2006) verplichtte de gasector – in de praktijk uitsluitend Distrigas – vóór 1 januari 2007 aan de Schatkist 100 miljoen euro te storten.

Conform het akkoord dat minister van Economie en Energie Marc Verwilghen (VLD) met de petroleumsector had gesloten over de gespreide betaling van de stookolierekening, werd bij koninklijk besluit van 5 oktober 2006 de aanbetaling voor een levering van meer dan 2.000 liter huisbrandolie opgetrokken van maximum 25 tot maximum 50%. Tot dan toe had geen enkele brandstoffenhandelaar het systeem van de gespreide betaling toegepast dat in 2005 was ingevoerd.²⁶

25. Voor de Apetra-wet zie IX. Het energiebeleid – B. Varia.

26. M. DEWEERDT, *a.w.*, p. 132. Van de daar vermelde en door de wet van 27 december 2005 ingevoerde mogelijkheid “gepaste maatregelen” te nemen om te garanderen dat in een straal van 25 km ten minste één handelaar gespreide betaling zou aanbieden, maakte de regering geen gebruik. De toentertijd in het vooruitzicht gestelde invoering van een eenheidsprijs voor huisbrandolie, onafhankelijk van de geleverde hoeveelheid, bleef eveneens dode letter.

C. De begroting van 2007 en de federale beleidsverklaring

Sinds half mei was het duidelijk dat de opmaak van de begroting van 2007 een lastig karwei zou worden. Volgens de economische vooruitzichten die het Federaal Planbureau op 19 mei had gepubliceerd, zou er in 2007 bij ongewijzigd beleid een overheidstekort zijn van 1,1% van het bbp. Om de overheidsrekening in 2007 te kunnen afsluiten met een overschot van 0,3% van het bbp (900 miljoen euro), zoals het stabiliteitsprogramma 2006-2009 bepaalde, zou de regering 4,5 miljard euro moeten 'vinden'. Op 12 juni had gouverneur Quaden bij de presentatie van de economische vooruitzichten van de Nationale Bank gesproken van een tekort bij ongewijzigd beleid van 1,2% van het bbp. Om een overschot van 0,3% te realiseren, zou een correctie van 5 miljard euro nodig zijn.

In een interview met de VRT-radio zei premier Verhofstadt op 4 september dat alle beleidsniveaus een inspanning zouden moeten doen om de begrotingsdoelstelling te halen. Meer bepaald de gemeenten zouden, na het tekort van 0,2% van het bbp in 2006, een inspanning van 500 tot 600 miljoen euro moeten doen om uit het rood te blijven.

Verhofstadt zei in het interview dat hij uiterlijk de tweede dinsdag van oktober – de dag van de opening van het parlementaire jaar en twee dagen na de lokale verkiezingen van 8 oktober – in het parlement de beleidsverklaring zou afleggen. Hij dacht dat het mogelijk zou zijn de begrotingsonderhandelingen vóór 8 oktober af te ronden.²⁷ "Ik zal niet dulden dat die periode van electorale onzekerheid een negatieve weerslag zal hebben op ons werk", zei hij, refererend aan de campagne voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen.

De zogenaamde zaak-Hoxha, die op 13 september begon en de regering op de rand van een crisis bracht (zie VI.B. Kortsluiting tussen VLD en PS over de zaak-Hoxha), zou de begrotingsopmaak echter ernstig vertragen. Op 27 september, toen de crisis opgelost was, zei de woordvoerder van Verhofstadt dat de premier er rekening mee hield dat het begrotingsoverleg pas na de verkiezingen van 8 oktober zou worden afgerond.

Op 29 september kwam het kernkabinet een eerste keer bijeen om de begroting van 2007 en de derde aanpassing van de begroting van 2006 te bespreken. Enkele dagen later werd het definitief duidelijk dat de 'politieke' begrotingsgesprekken pas na de lokale verkiezingen van 8 oktober zouden beginnen en de voorlezing van de beleidsverklaring zou worden uitgesteld tot 17 oktober. Geen van de regeringspartijen wilde in de week voor de verkiezingen haar kaarten op tafel leggen en/of besparingsmaatregelen aankondigen.

Het 'begrotingsconclaf' begon op 11 oktober. Na een hele week vergaderen, rondde de regering in de ochtend van 17 oktober de werkzaamheden af. Enkele

27. Op de vergadering van het kernkabinet van 1 september was afgesproken het begrotingsoverleg zo mogelijk in het eerste weekeinde van oktober af te ronden, zodat de regeringsleden zich in de week vóór de gemeenteraadsverkiezingen op hun verkiezingscampagne zouden kunnen toelagen.

Mark Deweerdt

uren later legde premier Verhofstadt in de Kamer en de Senaat de beleidsverklaring af.

De regering rekende met een economische groei in 2007 van 2,2% en een inflatie van 1,9%. Ze raamde haar inkomsten op 45,926 miljard euro (+ 4,2%) en haar uitgaven op 46,243 miljard euro (inclusief de wettelijk verplichte toewijzing van 900 miljoen euro voor het Zilverfonds), waarvan 32,890 miljard euro voor primaire uitgaven (+ 4,6%) en 13,352 miljard euro voor rentelasten (+ 2,6%). Inclusief de schatkistverrichtingen bedroeg het financieringstekort 2,610 miljard euro. Het primair saldo, dat in 2000 nog 5,9% bedroeg, was gedaald tot 3,6%. Het vorderingsaldo van de federale overheid, waarin schuldafbouw en reserveringen verrekend zijn, zou op 0,0% van het bbp uitkomen.

De gezamenlijke overheid zou, conform het stabiliteitsprogramma 2006-2009, een vorderingenoverschot hebben van 900 miljoen euro of 0,3% van het bbp; een gelijkwaardig bedrag zou aan het Zilverfonds worden toegewezen. Op 16 oktober hadden de deelstaten ermee ingestemd de additionele middelen die ze in 2007, bij de afrekening van de dotaties, zouden krijgen ingevolge de hogere groei in 2006, niet zouden uitgeven. Voor Vlaanderen ging het om 187 miljoen euro, voor Wallonië en de Franse Gemeenschap om 63 miljoen euro en voor Brussel om 15,8 miljoen euro.²⁸

De overheidsschuld zou tegen eind 2007 dalen tot 83,9% (2006: 87,5%).

Tijdens het begrotingsconclaaf had de regering voor ongeveer 1,2 miljard euro aangevraagde kredietverhogingen geschrapt. Daarnaast had ze beslist nog eens 400 miljoen euro structureel te besparen in de FOD's, meer bepaald op consultancy en medewerking van advocatenkantoren en op het budget van Landsverdediging.

Vier fiscale maatregelen zouden samen 1,3 miljard euro nieuwe inkomsten genereren. Het ging om:

- de invoering per 1 juli 2007 van een heffing op verpakkingsmateriaal (plastic, aluminium en dergelijke, maar niet op papier en karton), waarvan het tarief zou afhangen van de CO₂-uitstoot tijdens het productieproces (316 miljoen euro);
- de verhoging van de accijns op roltabak, sigaretten en sigaren (330 miljoen euro);
- de toepassing, gedurende drie jaar, van een gunsttarief in de vennootschapsbelasting bij de vrijmaking van belastingvrije reserves. In 2007 zou het tarief 10% bedragen bij investering van de reserve en 16,5% bij uitkering aan de aandeelhouders (350 miljoen euro). In 2008 en 2009 zouden de percentages worden opgetrokken tot 12 en 20,75 resp. 14 en 25;

28. De federale regering kondigde overigens aan dat ze, met het oog op de begrotingscontrole en in akkoord met de deelstaten, in het voorjaar van 2007 met de gewesten en gemeenschappen zou onderhandelen over een solidariteitsbijdrage op de pensioenen en het tijdkrediet van hun ambtenaren, over de financiering van de gesubsidieerde contractuelen (gesco') en over de beperking van de fiscale aftrekbaarheid in de vennootschapsbelasting van gewestelijke belastingen (onroerende voorheffing, verkeersbelasting, eurovignet).

Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2006

- de aanscherping van de strijd tegen de fiscale fraude door onder meer een verdubbeling van de forfaitaire minimumwinst voor bedrijven die hun aangifte niet of te laat indienen, de verhoging van de boete bij fiscale fraude en de opheffing van het bankgeheim ten aanzien van de ontvanger (maar niet de controleur) van de belastingen (256 miljoen euro).

Drie eenmalige maatregelen zouden samen 1,25 miljard euro opbrengen.²⁹ Het betrof:

- de overname van (niet nader genoemde) pensioenfondsen van overheidsbedrijven of -instellingen (500 miljoen euro);
- de verkoop van gebouwen of de oprichting van een vastgoedbevak (600 miljoen euro);
- een nieuwe effectivering van belastingachterstallen (150 miljoen euro).

Ook in de sociale zekerheid werden besparingen doorgevoerd en nieuwe inkomsten gezocht. De belangrijkste maatregelen waren:

- bij het ontslag van een werknemer moet de werkgever, en niet langer de nieuwe werkgever, de sociale bijdragen betalen op het niet opgenomen vakantiegeld. Door de maatregel zou de sociale zekerheid voortaan ook bijdragen ontvangen van werknemers die na hun ontslag in de werkloosheid terechtkomen (233 miljoen euro per jaar);
- vermindering van de waarde van een dienstencheque – en dus van het bedrag dat de overheid uitkeert aan het dienstenchequebedrijf – van 21 naar 20 euro (besparing: 45 miljoen euro);
- de aanscherping van de strijd tegen de sociale fraude, meer bepaald het zwartwerk in de bouwsector, schijnzelfstandigheid en grensoverschrijdende fraude (50 miljoen euro).

Een en ander maakte het de regering mogelijk voor 429 miljoen euro nieuwe initiatieven te nemen. Het ging in hoofdzaak om:

- de vermindering van het btw-tarief op de bouw van sociale woningen door de gewestelijke huisvestingsmaatschappijen van 12 naar 6%;
- de vermindering van het btw-tarief voor vervangende nieuwbouw in bepaalde grootstedelijke buurten van 21 naar 6%;
- de toekenning van een fiscaal voordeel voor renovatiewerken aan eigenaars in 17 steden die de gerenoveerde woning verhuren via een sociaal verhuurkantoor;
- de verdubbeling van de “jobkorting” (74 miljoen euro);
- de verdubbeling van de belastingvermindering voor energiebesparende investeringen van maximum 1.300 naar maximum 2.600 euro;

29. In zijn verslag over de ontwerpbegroting van 2007 zei het Rekenhof dat eenmalige maatregelen de begrotingen van de volgende jaren bezwaren “doordat ze in de toekomst bijkomende uitgaven kunnen teweegbrengen (bijkomende huur- en extra pensioenuitgaven) of inkomsten doen vervroegen”. De gevolgen van vroegere eenmalige maatregelen veroorzaakten volgens het Rekenhof in 2007 voor al 300 miljoen euro supplementaire pensioenuitgaven, extra (niet nauwkeurig te becijferen) huurutgaven en 240 miljoen euro minder inkomsten (door de effectivering van belastingsschulden in 2005).

Mark Deweerdt

– de toekenning van een belastingvermindering (150 euro) bij de aankoop van een nieuw dieselvoertuig met een roetfilter.

In de sociale zekerheid maakte de regering 70 miljoen euro vrij voor een aanpassing van de oudste pensioenen aan de welvaartsevolutie. Op 1 april 2007 zou het leefloon met 2% worden opgetrokken. Voor het eerste kind zouden de zelfstandigen meer kinderbijslag krijgen. In het vooruitzicht van het sociaal overleg over een interprofessioneel akkoord 2007-2008 bevestigde de regering dat de lasten op ploegenarbeid en op overuren verlaagd zouden worden.

De regering besloot de Europese moeder-dochterrichtlijn, die al van toepassing was binnen de EU, uit te breiden tot niet-EU-landen waarmee België een dubbelbelastingverdrag had gesloten. Dochterondernemingen zouden daardoor in België geen roerende voorheffing meer moeten betalen op dividenden die aan het moederbedrijf in een land buiten de EU worden betaald. De maatregel, die een beperkte budgettaire impact had (10 miljoen euro), zou België attractiever moeten maken voor buitenlandse investeringen.

Te vermelden is voorts de beslissing met ingang van 1 april 2007 de “fiscale eenheid van btw” in te voeren. Dat betekent dat de btw-administratie vanaf die datum alle juridische entiteiten van een groep als één geheel zou beschouwen, zodat bedrijven van eenzelfde groep elkaar geen btw meer zouden moeten aanrekenen. Behalve een administratieve vereenvoudiging, was dat ook een besparing voor sommige sectoren, meer bepaald de financiële sector.

Weinig budgettaire implicaties (14 miljoen euro) hadden enkele beslissingen in verband met de huurwetgeving: schrapping van de mondelinge huurovereenkomst; verplichte vermelding van de huurprijs in huuradvertenties; schrapping van het vast recht (25 euro) en het zegelrecht (5 euro) voor de registratie van huurcontracten; beperking van de huurwaarborg tot de huurprijs voor twee (in plaats van drie) maanden bij eenmalige betaling en, bij niet eenmalige betaling, invoering van gespreide betaling van de huurwaarborg (die gelijk blijft aan de huurprijs voor drie maanden). De PS had tijdens het begrotingsoverleg aangedrongen op een blokkering van de huurprijzen, maar de liberalen hadden zich daar tegen verzet. Bij wijze van vergelijk werd overeengekomen dat de gewesten met de federale regering een samenwerkingsakkoord zouden kunnen sluiten over de oprichting van paritaire huurcommissies, die huurrichtprijzen kunnen vaststellen en kunnen bemiddelen in huurgeschillen.³⁰

In de beleidsverklaring die hij op 17 oktober in de Kamer voorlas, maakte premier Verhofstadt een positieve balans op van het regeringsbeleid. Hij zei dat de

30. In Brussel, Charleroi en Gent liep een proefproject met huurcommissies. Tijdens een debat in het Vlaams Parlement (25 oktober) zei minister van Wonen Marino Keulen (VLD) dat de Vlaamse regering de evaluatie van het proefproject in Gent zou afwachten vooraleer een beslissing te nemen over een samenwerkingsovereenkomst; het rapport werd tegen april 2007 verwacht. De VLD had eerder gezegd niet te willen horen van huurcommissies. Keulen zei dat de Vlaamse regering in het initiatief van de federale regering een opstap zag naar de regionalisering van de huurwetgeving. Uit het debat bleek dat alle meerderheidsfracties en het Vlaams Belang voorstander waren van die regionalisering.

economische groei merkbaar was op het terrein “in die zin dat er meer wordt geïnvesteerd, dat er meer wordt ondernomen en dat er meer banen worden gecreëerd”. Refererend aan de doelstelling van het regeerakkoord 200.000 nieuwe banen te scheppen, zei de premier dat er volgens Eurostat al 157.000 nieuwe banen waren bijgekomen en de doelstelling “misschien toch niet helemaal onhaalbaar” was. Hij deed het aanbod “in de komende maanden een pact te sluiten met de gewesten, de gemeenschappen en de gemeenten” over het gezamenlijke engagement geen vennootschapsbelasting meer te heffen op premies en subsidies aan bedrijven (expansiesteun, steun voor onderzoek en ontwikkeling, ondernemerschapspremies, exportsubsidies, landbouwsubsidies) en een nieuw mechanisme van fiscale aftrekbaarheid in te voeren om de gewesten en de gemeenten te stimuleren lastenverlagingen ten voordele van de bedrijven door te voeren.

De premier verdedigde de invoering van een verpakkingshelling als bijdrage tot de vermindering van de CO₂-uitstoot en de realisatie van de Kyoto doelstellingen. Hij kondigde aan dat er, naast en naar analogie van het Zilverfonds, een “Zilverzorgfonds” zou worden opgericht om de kosten op te vangen van de gezondheidszorg die rechtstreeks verbonden is met de vergrijzing. In 2007 zou 309 miljoen euro worden gereserveerd.

Aan het eind van de beleidsverklaring riep Verhofstadt op een einde te maken aan de polarisatie en het “beschuldigen van andere groepen”. Hij had het over “Vlamingen tegen Franstaligen. Franstaligen tegen Vlamingen. Autochtonen tegen allochtonen. Allochtonen tegen autochtonen. Oude Europese lidstaten tegen nieuwkomers in Europa, en omgekeerd”.

Beschuldigingen “verstarren de geest en verblinden de rede” en “maken van onze open samenleving een gesloten samenleving, een samenleving gericht op het verleden. Dat is een samenleving die niet bij ons land past”. “Niet waar je vandaan komt, maar waar je naar toegaat, telt in het leven en de samenleving. Niet je afkomst is belangrijk, maar je toekomst”.

In de beleidsverklaring zagen perscommentatoren de aanloop naar de verkiezingscampagne. De uitspraak van Verhofstadt dat politiek heel wat meer is dan “beheren en besturen” en vooral “een kwestie van visie, van kijken naar de toekomst, van toekomstgericht engagement, van het nemen van verantwoordelijkheid in moeilijke omstandigheden”, werd geïnterpreteerd als een uithaal naar de Vlaamse minister-president Yves Leterme (CD&V), van wie verwacht werd dat hij in 2007 de uitdager van Verhofstadt zou zijn en die van “goed bestuur” zijn waarmerk had gemaakt.

De invoering van een verpakkingshelling lokte fel protest uit van de bedrijfs wereld. Al op 16 oktober, twee dagen nadat de regeringsintentie was uitgelekt in *De Tijd*, noemden alle werkgeversorganisaties de heffing “een economische en ecologische ramp” en “een aanslag op de koopkracht”. Ze wezen erop dat een gezin al gemiddeld 10 tot 12 euro per jaar betaalde voor het Fost Plus-systeem, waarmee 93% van de huishoudelijke en 79% van de industriële verpakking gerecycleerd werd, en dat de productie en de behandeling van verpakking maar een kleine impact hebben op de CO₂-vervuiling. Met een paginagrote advertentie in enkele

Mark Deweerdt

Vlaamse kranten van 21 oktober hekelden Voka en de federaties van de verpakings- en voedingsindustrie de “milieutaks die er geen is” en die elk gezin 150 euro per jaar zou kosten.

Zoals hierboven gemeld schorste het Arbitragehof op 18 oktober de wet van 20 juli 2006 waarmee de regering een eerder arrest over het discriminerende karakter van de drankverpakkingssheffing had trachten te omzeilen.³¹ De oppositie en de verpakkingindustrie grepen het schorsingsarrest aan om de rechtsgeldigheid van de nieuwe verpakkingssheffing in twijfel te trekken, maar volgens de regering was er geen probleem.

In een gezamenlijke mededeling protesteerden de drie regionale OCMW-verenigingen op 26 oktober tegen de regeringsbeslissing de werkgeversvergoeding voor een dienstencheque met 1 euro te verlagen. Ze zeiden dat de vergoeding niet langer zou volstaan om de lonen te indexeren, dat het stelsel na twee jaar een deficit zou hebben en dat een deel van de 30.000 banen verloren zou gaan. Ook de vakbonden waren het met de besparingsmaatregel niet eens. Op hun initiatief betoogden op 10 november in Brussel 4.000 mensen – vooral vrouwen – die werken in sectoren waar betaald werd met dienstencheques. Op 24 november besliste de regering bij de overschrijding van de spilindex in 2007 haar bijdrage met 0,28 euro per dienstencheque te verhogen, zodat de lonen van de werknemers geïndexeerd zouden kunnen worden.

Op 9 november meldde *De Tijd* dat de regering beslist had vanaf 1 januari aan de ongeveer 350 zogenaamde Kyotobedrijven beheerskosten aan te rekenen voor de toewijzing van CO₂-emissierechten. De maatregel, die niet was meegedeeld, zou 6 miljoen euro opbrengen, die zouden worden toegewezen aan het Kyotofonds.

Begin november ontstond een polemiek over de onderbenutting van kredieten en het ‘ankerprincipe’.³² *De Standaard* had al op 7 oktober geschreven dat het kabinet van Begroting een rondzendbrief klaar had, waarin voor iedere FOD werd aangegeven hoeveel van de toegekende kredieten niet mocht worden gebruikt. Op die manier zouden voor honderden miljoenen euro betalingen worden doorgeschoven met de bedoeling het beoogde financieringsevenwicht te halen.

In *Het Nieuwsblad* van 2 november zei Karel Van Eetvelt, de gedelegeerd bestuurder van Unizo, dat de federale regering “honderden faillissementen” veroorzaakte door haar rekeningen “bewust te laat te betalen”.

Bij de voorstelling (6 november) van zijn 163ste *Boek met opmerkingen en documenten aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers* zei de eerste voorzitter van het Rekenhof, Franki Vanstapel, dat wegens de kasboekhouding geen enkele FOD precies kon zeggen hoeveel facturen er op betaling wachtten, wat daar de oorzaak van was en tot hoeveel verwijlintersten dat aanleiding gaf. Vanstapel had een jaar

31. Het Arbitragehof zou de wet op 10 januari 2007 ook vernietigen.

32. Het ankerprincipe werd in 2002 ingevoerd. Het houdt in dat van de begrotingskredieten, met uitzondering van lonen, pensioenen en onvermijdbare uitgaven, in principe maar 80% mag worden uitgegeven.

voordien een rapport over het ankerprincipe en zijn gevolgen beloofd, maar zei dat het onmogelijk was die belofte na te komen. Hij drong aan op de snelle uitvoering van de wet van 22 mei 2003, die de verouderde kasboekhouding door een moderne economische overheidsboekhouding vervangt. De wet had op 1 januari 2004 van kracht moeten worden, maar de invoering werd meermaals uitgesteld, het laatst in het verslagjaar en tot 2008.

In zijn verslag over de ontwerpbegroting van 2007 (21 november) schreef het Rekenhof dat de onderbenutting van kredieten in dat jaar zou oplopen tot 830 miljoen euro en dat de onderbenutting “al heeft geleid tot het uitstellen van betalingen met verwijlinteressen tot gevolg”.

Minister Van den Bossche zei op 6 december in de Kamercommissie voor Financiën dat ze nooit een instructie had gegeven om facturen te laten liggen. Ze ontkende dat er grote betalingsproblemen waren.

Van 6 tot 15 december konden bedrijven achterstallige betalingen van de federale overheidsdiensten melden bij het Verbond van Belgische Ondernemingen. Minister Van den Bossche zei op 21 december in de Kamer dat het VBO melding had gemaakt van 17 bedrijven en Unizo van drie ondernemingen, voor achterstallen van samen 2,5 miljoen euro.

Bij de presentatie van de economische vooruitzichten van de Nationale Bank, op 11 december, was gouverneur Quaden opvallend kritisch voor het begrotingsbeleid. Hij zei dat de regering de gunstige conjunctuur onvoldoende gebruikte om het financieringssaldo te verhogen. Volgens Quaden zou het structurele begrotingsoverschot in 2006 lager zijn dan in 2005 en zou de overheid in 2007, bij ongewijzigd beleid, in plaats van een overschot van 0,3% een tekort van 0,4% van het bbp hebben.³³

De meeste maatregelen die de regering bij de voorstellen van de begroting had aangekondigd, werden opgenomen in de programmawet (I) van 27 december 2006 (B.S. 28 december 2006). De maatregelen in verband met de huurwaarborg en de registratie van de huurovereenkomsten werden opgenomen in de wet van 25 april 2007 houdende diverse bepalingen (IV) resp. het wetsontwerp houdende bepalingen inzake de woninghuur dat op 15 maart 2007 door de Kamer en op 12 april door de Senaat werd aangenomen.

III. De gemeente- en provincieraadsverkiezingen

A. Regelgeving en statistische gegevens

Op 8 oktober hadden de zesjaarlijkse verkiezingen van de gemeente- en de provincieraden plaats. Voor de organisatie ervan stonden, als gevolg van de Lam-

33. De Nationale Bank hield wel geen rekening met onder meer de geplande overname van pensioenfondsen omdat ze daarover onvoldoende informatie had.

Mark Deweerdt

bermontstaatshervorming (2000-2001), die de inrichting en werking van het lokale bestuur geregionaliseerd heeft, voor het eerst de drie gewestregeringen in. Ze maakten van die nieuwe bevoegdheid gebruik om de Gemeentekieswet en, wat Vlaanderen en Wallonië betreft, de wet over de provincieraadsverkiezingen te wijzigen.³⁴

Het Vlaams Parlement keurde op 1 februari een ontwerpdecreet goed over de organisatie van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen. Conform het akkoord dat de vijf regeringspartijen in 2005 hadden gesloten,³⁵ neutraliseerde het decreet van 10 februari 2006 houdende wijziging van de Gemeentekieswet gecoördineerd op 4 augustus 1932, de wet van 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen [...] (B.S. 10 maart 2006) de lijststem voor de effectieve gekozenen. De zeteltoewijzing zou uitsluitend door het aantal voorkeurstemmen worden bepaald. Voor de opvolgers echter zou de lijststem voor de helft blijven tellen.

Het decreet voerde voorts de zogenaamde man-vrouwpariteit in. Zoals bij de parlementsverkiezingen, moeten bij de gemeente- en provincieraadsverkiezingen op een lijst evenveel mannen als vrouwen staan; van de eerste drie kandidaten mogen er maar twee van hetzelfde geslacht zijn.

Ten slotte voorzag het decreet in de oprichting in elke provincie van een Raad voor Verkiezingsbetwistingen die in eerste aanleg en in de plaats van de provinciale deputatie geschillen in verband met de gemeenteraadsverkiezingen beslecht.

Op verzoek van Groen! schorste het Arbitragehof op 24 mei de bepalingen in het decreet van 10 februari over de lijststem. Volgens het arrest moest het Vlaams Parlement kiezen: ofwel de partijen, door de volgorde van de kandidaten, laten bepalen wie verkozen is, ofwel de kiezers dat laten doen. De twee systemen tegelijk toepassen zou er volgens het Arbitragehof toe kunnen leiden dat een kandidaat met het hoogste aantal naamstemmen van de niet-verkozen kandidaten bij de aanwijzing van de opvolgers een andere niet-verkozen kandidaat met minder stemmen maar met een hogere plaats op de lijst moet laten voorgaan. Bovendien zou de stem van een kiezer die enkel een lijststem uitbrengt minder zwaar wegen dan de stem van de kiezer die één of meer naamstemmen uitbrengt.

Om de rechtszekerheid te herstellen, beslisten de regeringspartijen op 6 juni het Kiesdecreet aan te passen en de lijststem voor een derde mee te tellen bij zowel de toewijzing van de zetels als de bepaling van de volgorde van de opvolgers. Het Vlaams Parlement stemde daar op 5 juli mee in. De aanpassing werd geregeld in het decreet van 7 juli 2006 houdende wijziging van de Gemeentekieswet [...] (B.S. 13 juli 2006).

34. Pro memorie wijzen wij erop dat het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest geen provincie vormt. De inwoners van het gewest dienden bijgevolg op 8 oktober geen provincieraad te verkiezen. De provinciale belangen ten aanzien van de 19 gemeenten en hun bevolking worden door de gewestelijke instellingen behartigd.
35. B. HAECK, Overzicht van het Vlaamse politiek gebeuren in 2005, in *Res Publica*, 2006, 2-3, pp. 251-252. Zie tevens de artikels over de lokale verkiezingen in dit Jaarboek.

Over het vernietigingsberoep dat Groen! tegen het decreet van 10 februari had ingesteld, zei het Arbitragehof op 28 juli dat het door het decreet van 7 juli in beginsel zonder voorwerp was geworden. In hetzelfde arrest van 28 juli verwierp het Arbitragehof het vernietigingsberoep dat Groen! had ingesteld tegen het behoud van de apparentering bij de provincieraadsverkiezingen en de daarmee samenhangende grote verschillen in de feitelijke kiesdrempel tussen de administratieve arrondissementen van eenzelfde provincie.

Het Waals Parlement regelde de organisatie van de verkiezingen met het Decreet van 1 juni 2006 tot wijziging van Boek I van Deel IV van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie (B.S. 9 juni 2006). Anders dan in Vlaanderen bleef de (in 2000 voor heel het land ingevoerde) halvering van het gewicht van de lijststem behouden voor de aanwijzing van de verkozen raadsleden, maar niet voor de opvolgers, van wie de volgorde uitsluitend op basis van het aantal voorkeurstemmen zou worden bepaald. Ook dat decreet introduceerde de man-vrouwpariteit op de kandidatenlijsten.

De belangrijkste vernieuwing in Wallonië was al geregeld door het decreet van 8 december 2005 tot wijziging van sommige bepalingen van het Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie (B.S. 2 januari 2006), namelijk de semi-rechtstreekse verkiezing van de burgemeester. Volgens het decreet gaat de sjerp naar de kandidaat met het hoogste aantal naamstemmen op de lijst die hetzij de volstreekte meerderheid behaalde, hetzij het grootste aantal stemmen kreeg van de lijsten die samen de bestuursmeerderheid vormen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement bracht met de ordonnantie van 16 februari 2006 houdende wijziging van de Gemeentekieswet (B.S. 28 februari 2006) hoofdzakelijk technische wijzigingen aan de Gemeentekieswet aan. De ordonnantie introduceerde eveneens de man-vrouwpariteit.

Op het federale beleidsniveau zette de wet van 5 augustus 2006 tot wijziging van de wet van 7 juli 1994 [...] (B.S. 21 augustus 2006) in laatstgenoemde wet de maximumbedragen die lijsten en kandidaten voor hun campagne mogen uitgeven, van frank in euro om.

Voor de lokale verkiezingen waren er 7.601.197 kiesgerechtigden. Conform de wet van 19 maart 2004 konden voor het eerst vreemdelingen zich als kiezer laten registreren voor de gemeenteraadsverkiezingen. Van het zogenaamde migrantenstemrecht maakten maar 17.065 of 15,71% van de 108.617 potentiële kiesgerechtigden gebruik. In Wallonië (21,30%) en Brussel (15,66%) lag de inschrijvingsgraad hoger dan in Vlaanderen (12,62%). Van de 529.878 onderdanen uit de andere EU-lidstaten lieten er zich 110.973 als kiezer registreren. De inschrijvingsgraad lag met 20,94% iets hoger dan in 2000 (17,6%), toen EU-burgers voor het eerst actief en passief kiesrecht konden krijgen.

Voor de gemeenteraden werden er in Vlaanderen 1.468 lijsten ingediend met in totaal 31.906 kandidaten. Voor de provincieraden waren er 2.461 kandidaten op 314 lijsten. In de stad Antwerpen werden, naast de gemeenteraad, de negen

Mark Deweerdt

districtsraden verkozen; daarvoor waren er nog eens 1.196 kandidaten verspreid over 57 lijsten.

In de 262 Waalse gemeenten werden er 1.032 lijsten ingediend waarop 19.759 kandidaten stonden. Omdat er in Onhaye (provincie Namen) maar één lijst was ingediend, waren alle 13 kandidaten verkozen. De inwoners moesten toch naar de stembus met het oog op de aanwijzing van de burgemeester.

In de 19 gemeenten van het Brusselse gewest waren er 3.529 kandidaten, verdeeld over 141 lijsten.

B. De verkiezingscampagne

De verkiezingscampagne kende over het algemeen een rustig verloop.

In Vlaanderen was er een paar keer beroering over het mogelijke doorbreken van het 'cordon sanitaire', de afspraak onder de andere partijen geen coalitie te vormen met het Vlaams Belang. In januari lekte uit dat bestuursleden van de N-VA-afdeling van Wetteren verkennende gesprekken hadden gevoerd met het Vlaams Belang over kartelvorming. Eerst het partijbestuur en vervolgens de partijraad van de N-VA beslisten drie bestuursleden te schorsen tot 11 maart resp. het einde van het jaar.

Aan *Gazet van Antwerpen* zei burgemeester Harrie Hendrickx (CD&V) van Schoten op 13 maart dat hij een bestuurscoalitie met het Vlaams Belang niet uitsloot indien zijn partij en de VLD, die beide niet langer met de socialisten wensten te besturen, niet de meerderheid zouden halen. De lokale VLD-voorzitter, Paul Valkeniers, bevestigde over samenwerking met het Vlaams Belang te willen nadenken. Het Vlaams Belang had in 2000 in Schoten 24,5% van de stemmen gekregen; bij de verkiezingen voor het Vlaams Parlement in 2004 had de partij in het kanton Kapellen, waar Schoten deel van uitmaakt, ruim 34% behaald. Sindsdien was volksvertegenwoordiger Marie-Rose Morel, een boegbeeld van het Vlaams Belang, in Schoten gaan wonen. De verklaringen van Hendrickx en Valkeniers waren voor CD&V en de VLD aanleiding om te bevestigen dat ze elke samenwerking met het Vlaams Belang afwezen. CD&V-mandatarissen die met het Vlaams Belang in zee zouden gaan, zouden zichzelf buiten de partij zetten.

Uit een rondvraag concludeerde *Het Belang van Limburg* (15 maart) dat 4 van de 44 Limburgse burgemeesters, twee CD&V'ers en twee VLD'er, een samenwerking met het Vlaams Belang "zagen zitten". De vier nuanceerden diezelfde dag hun antwoord op een "theoretische vraag" en zeiden dat er van samenwerking met het Vlaams Belang geen sprake kon zijn. Bij de voorstelling van de verkiezingscampagne van het Vlaams Belang (5 september) zei Kamerfractie leider Gerolf Annemans dat het doorbreken van het 'cordon' geen prioriteit van zijn partij meer was.

SP.A-voorzitter Vande Lanotte trok media-aandacht met de aankondiging (16 augustus) dat het SP.A/Spirit-kartel zijn zendtijd op radio (4 minuten) en televisie (9 minuten) ter beschikking stelde van "verenigingen en organisaties die zich engageren voor een open, warme, solidaire gemeenschap".

De verklaring van minister-president Leterme, in het weekblad *Humo* (29 augustus), dat zijn partij, CD&V, “al heel wat voorakkoorden op zak” had, veroorzaakte enige commotie. Terwijl de VLD en de SP.A het sluiten van voorakkoorden niet ontkenden,³⁶ reageerden het Vlaams Belang en Groen! scherp. De groenen zeiden dat Leterme “een ontoelaatbaar loopje met de democratie” nam. Het Vlaams Belang eiste dat de voorakkoorden bekend werden gemaakt, zodat de kiezers er zich over zouden kunnen uitspreken.

In vier van de zes Vlaamse randgemeenten van Brussel waar de Franstalige inwoners taalfaciliteiten genieten, waren er (weer) problemen met de oproepingsbrieven. In strijd met de rondzendbrief-Peeters lieten de burgemeesters van Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem zowel Nederlandstalige als Franstalige oproepingsbrieven versturen, al naargelang van de taalaan-horigheid van de kiezers. In opdracht van de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Marino Keulen (VLD), verstuurde de gouverneur van Vlaams-Brabant uitsluitend Nederlandstalige oproepingsbrieven. Keulen stelde sancties in het vooruitzicht.

In Wallonië werd de campagne deels getekend door schandalen met PS-politici in Charleroi en Namen (zie XI. Overige gebeurtenissen en ontwikkelingen). Algemeen werd aangenomen dat die de socialistische partij veel stemmen zouden kosten.

Een vergetelheid bij de indiening van de kandidatenlijsten had tot gevolg dat het Front National in 24 van de 25 Waalse gemeenten waar het aan de verkiezingen deelnam, dat niet als FN en onder een “nationaal” lijstnummer kon doen. De partij gebruikte in die gemeenten het logo *Front-Nat*. Enkel in Sambreville, alsook in de gemeenten van het Brusselse gewest waren er FN-lijsten.

Op 4 oktober verwierp het Hof van Cassatie het beroep dat FN-voorzitter Daniel Féret had aangetekend tegen het arrest van het hof van beroep van Brussel van 18 april waarbij hij wegens aanzetting tot rassenhaat tot een werkstraf was veroordeeld. Als gevolg van het arrest kon Féret, die kandidaat was op de FN-lijst in de stad Brussel, niet verkozen worden. Het hof van beroep had hem voor tien jaar uit zijn politieke rechten ontzet. De voorkeurstemmen die Féret zou krijgen, zouden als lijststemmen worden beschouwd.

C. Uitslag en coalitievorming

Het deels lokale, deels landelijke karakter van gemeenteraadsverkiezingen bemoeilijkt traditioneel een vergelijking van de resultaten. Dat was in 2006 des te meer het geval doordat de VU-ID-alliantie die in 2000 aan de gemeenteraadsverkiezingen had deelgenomen (en in de gemeenten met een VU-ID-lijst 8,8% van de stemmen had behaald) sindsdien uiteengevallen was in de N-VA en Spirit. Ter-

36. Volgens een onderzoek van Johan Ackaert (Universiteit Hasselt) was in 2000 in twee op de drie Belgische gemeenten al vóór de verkiezingen een bestuursakkoord gesloten.

Mark Deweerdt

wijl Spirit op een enkele uitzondering na in kartel met de SP.A aan de verkiezingen deelnam, vormde de N-VA in 140 gemeenten een kartel met CD&V en nam ze in 35 andere gemeenten onder haar eigen naam en in nog eens 45 gemeenten in een plaatselijk samenwerkingsverband aan de verkiezingen deel.

Volgens de politologen Johan Ackaert, Herwig Reynaert en Tony Valcke³⁷ haalden de CD&V- en de CD&V/N-VA-lijsten 32,5% van de stemmen in de gemeenten waar een dergelijke lijst was ingediend; in 2000 had de CVP 30,6% van de stemmen gekregen. Het SP.A/Spirit-kartel kreeg 22,3% van de stemmen, tegenover 18,5% voor de SP.A in 2000. De VLD leed in vergelijking met de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 verlies (van 24,3 naar 19,4%). Het Vlaams Belang klom van 13,4 naar 17,2%. De Groenen vielen terug van 8,4 naar 7,0%. In de gemeenten waar er lokale lijsten waren ingediend, kregen die 19,6% van de stemmen (2000: 17,1%).

Een beter beeld van de krachtsverhoudingen op negen maanden van de federale verkiezingen gaf de uitslag van de provincieraadsverkiezingen, waaraan alle partijen in dezelfde constellatie als bij de regionale verkiezingen van 13 juni 2004 deelnamen en waarbij er geen lokale lijsten waren.³⁸ Het CD&V/N-VA-kartel scoorde met 30,1% van de stemmen 4 procentpunten hoger dan in 2004. Het Vlaams Belang dat twee jaar voordien nog 24,2% van de stemmen had gekregen, bleef met 21,5% de tweede partij. Licht verlies was er voor SP.A-Spirit (van 19,7 naar 19,2%) en voor VLD-Vivant (van 19,8 naar 18,9%). Groen! bleef met 7,6% status-quo.

De meeste aandacht, ook van buitenlandse media, ging naar de stad Antwerpen, het electorale bolwerk van het Vlaams Belang. In kartel met VLOTT, de partij van de onafhankelijke senator Hugo Coveliers, won het Vlaams Belang er tegenover de vorige gemeenteraadsverkiezingen 0,5 procentpunten bij. Met 33,5% van de stemmen bleef het echter onder de eigen doelstelling (35%) en onder het resultaat bij de regionale verkiezingen van 2004 (34,9% in het met de stad samenvallende kanton Antwerpen). Bovendien werd het Vlaams Belang als grootste partij voorbijgestoken door het SP.A/Spirit-kartel dat met 35,3% van de stemmen 15,8 procentpunten meer behaalde dan de SP in 2000, ten nadele vooral van coalitiepartners VLD (-7,3) en Groen! (-6,4). Lijsttrekker en aftredend burgemeester Patrick Janssens, die een 'presidentieële' campagne had gevoerd,³⁹ onttroonde met 71.289 voorkeurstemmen Belang-lijsttrekker Filip Dewinter (62.642) als populairste Antwerpse politicus. Dewinter gaf toe dat de tijd van de "ongebreidelde vooruitgang" van zijn partij voorbij was.

In Kapelle-op-den-Bos (Vlaams-Brabant) ontstond begin november opschudding nadat aftredend burgemeester Leo Peeters (SP.A) en de voorzitter van het hoofdtelbureau in een anonieme brief beschuldigd werden van fraude bij het tellen van

37. In *Samenleving en Politiek*, november 2006, zie ook pp. 413 e.v.

38. Bij die cijfers moet worden opgemerkt dat de christendemocraten altijd hoger scoren bij lokale dan bij regionale en verkiezingen. Voor het Vlaams Belang geldt dan weer het omgekeerde.

39. "Patrick" verwees op zijn affiche niet eens naar zijn partij en presenteerde zich vooral als de opponent van Filip Dewinter.

de stemmen. Een hertelling op last van het parket bracht slechts minieme stemverschillen aan het licht, die geen invloed hadden op de zetelverdeling.

In 2007 vernietigde de Raad van State de verkiezingen in Wetteren en Wortegem-Petegem. In de twee Oost-Vlaamse gemeenten werden de verkiezingen op 15 resp. 22 april 2007 overgedaan.

In Wallonië ging, vergeleken met de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2000, de PS zoals verwacht achteruit, maar van een electorale afstraffing was geen sprake. Wel verloor de partij de volstreekte meerderheid in Charleroi (van 50 naar 39%); ze vormde er een coalitie met de MR en het CDH. In Bergen, de stad van voorzitter Di Rupo, zakte de PS van 62 naar 51%. In Namen gaven de socialisten 7,4 punten prijs (van 35,9 naar 28,5%) en verdwenen ze uit het stadsbestuur ingevolge het voorakkoord dat de MR, het CDH en Ecolo hadden gesloten. Lichte winst was er in Wallonië voor de MR en het CDH. Ecolo verloor in vergelijking met 8 oktober 2000 over de hele lijn. Het FN kon niet profiteren van de schandaalsfeer en scoorde slechts matig; het deed wel zijn intrede in de gemeenteraad van onder meer Bergen, Charleroi, La Louvière en Luik.

Voor de provincieraden kreeg de PS 32,3% van de stemmen, een verlies van 4,6 procentpunten tegenover de regionale verkiezingen van 13 juni 2004. De MR kwam uit op 27,3% (+ 3), het CDH op 10,0% (+ 1,4). Ecolo kon met 12,4% van de stemmen zijn zwakke score van 2004 (8,5%) fors verbeteren.

In Brussel viel de spectaculaire terugkeer van het CDH op. Ecolo zakte ook hier in alle gemeenten terug. In de stad Brussel werden de groenen uit de coalitie met de socialisten en de christendemocraten geweerd, nadat Ecolo-kopstuk Isabelle Durant een voorakkoord met de PS en het CDH in Schaarbeek had geschonden en er een bestuursakkoord met de MR had gesloten. Daardoor werd vicepremier Onkelinx geen PS-burgemeester van Schaarbeek, hoewel ze met dat doel van Luik naar de Brusselse gemeente was verhuisd.

Van de 663 zetels gingen er 78 naar Nederlandstaligen (11,75%); in 2000 waren er 80 Vlaamse raadsleden verkozen, 12,25% van de 653 raadsleden.

Volgens een simulatie van het Centrum voor Politicologie van de KU Leuven zou op basis van de resultaten van de provincieraadsverkiezingen de meerderheid van liberalen en socialisten in de Kamer van Volksvertegenwoordigers slinken van 98 tot 79 zetels, drie meer dan de volstreekte meerderheid.

Door de man-vrouwpariteit steeg het aandeel van de vrouwelijke gemeenteraadsleden in Vlaanderen van 27 tot 33%, in Wallonië van 26 tot 33% en in Brussel van 38 tot 42%. Ook voor de provincieraden was er een lichte stijging: van 29 tot 36% in Vlaanderen en van 29 tot 34% in Wallonië.

Mark Deweerdt

IV. Het binnenlands beleid

A. Institutionele wetgeving

In het *Belgisch Staatsblad* van 11 april werden een bijzondere wet en twee gewone wetten van 27 maart 2007 bekendgemaakt, die in de institutionele wetgeving de vervanging regelden van de woorden 'Raad', 'Vlaamse Raad', 'Waalse Gewestraad', 'Franse Gemeenschapsraad' en 'Raad van de Duitstalige Gemeenschap' in resp. 'Parlement', 'Vlaams Parlement', 'Waals Parlement', 'Parlement van de Franse Gemeenschap' en 'Parlement van de Duitstalige Gemeenschap'. Met de inwerkingtreding van de drie wetten op 20 april werd het slepende proces van het ombenoemen van de deelstatelijke assemblees voltooid.

Onschendbaarheid parlement – Het Hof van Cassatie verbrak op 1 juni het arrest van het hof van beroep van Brussel van 28 juni 2005, dat de Belgische Staat veroordeeld had tot een symbolische euro schadevergoeding wegens schending van de zorgvuldigheidsplicht door een onderzoekscommissie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.⁴⁰ Het Hof van Cassatie stelde dat de onschendbaarheid van de parlementsleden en van het parlement als instelling absoluut is.

Mandaten- en vermogensaangifte – Van de 7.629 politici en hoge ambtenaren die tegen 15 juli voor de tweede keer bij het Rekenhof aangifte dienden te doen van hun mandaten, hadden er 371 dat verzuimd. Naar de meer dan 500 personen die in 2005 geen aangifte hadden ingediend van hun mandaten en/of vermogen, stuurde het parket van Brussel in de loop van het jaar een laatste aanmaning.⁴¹

B. Staatshervorming

In het vooruitzicht van de onderhandelingen over een verdere staatshervorming die, naar algemeen werd aangenomen, na de federale verkiezingen van 2007 aan de orde zouden zijn, werden in het verslagjaar verscheidene verklaringen afgelegd en standpunten ingenomen, waarvan sommige aanleiding gaven tot lichte communautaire herrie.

In een toespraak bij de nieuwjaarsontvangst van de vertegenwoordigers van de openbare macht waarschuwde koning Albert op 31 januari voor de gevolgen van een "rampzalig separatisme". Hij zei dat "subnationalisme en openlijk of omfloerst separatisme" niet het antwoord kunnen zijn op interregionale verschillen en "geldoverdrachten tussen gewesten" die in vele Europese landen bestaan. Volgens het staatshoofd zou de "internationale rol van Brussel en van heel ons land" in gevaar komen "door een anachronistisch en rampzalig separatisme".

40. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 179-180.

41. Zie ook *ibid.*, pp. 141-142.

De toespraak weekte in Vlaanderen kritische reacties los. CD&V-voorzitter Jo Vandeurzen zei dat precies wegens de sociaaleconomische verschillen, de deelstaten over meer bevoegdheden zouden moeten beschikken om “het juiste beleid” te kunnen voeren. Volgens N-VA-voorzitter Bart De Wever trok de koning een verkeerde conclusie uit “de juiste analyse”. Voorzitter Frank Vanhecke van het Vlaams Belang zei dat de koning “in een puur politieke toespraak het hele minimale Vlaamse streven naar meer sociaaleconomische autonomie de kop [trachtte] in te drukken”.

In het Vlaams Parlement, waar hij op 1 februari over de koninklijke toespraak werd ondervraagd, zei minister-president Leterme dat de vorst “geen enkele rol speelt in de Vlaamse institutionele structuren” en bijgevolg “geen enkele invloed [kan] uitoefenen op het Vlaamse regeerakkoord of de uitvoering ervan”. Hij zei dat degenen die voor een institutioneel status-quo pleitten, “de welvaart en het welzijn van onze bevolking niet de juiste dienst” bewezen.

In de Kamer zei premier Verhofstadt (2 februari) dat de koning zich tegen separatisme en de splitsing van België mag verzetten, maar dat separatisme niet verward mag worden met een staats hervorming. Hij zei dat er in 2007 een staats hervorming op de agenda zou staan, met drie punten: de hervorming van de Senaat, een oplossing van de problemen in de Vlaamse Rand en de overdracht van bijkomende bevoegdheden aan de deelstaten.

Bij de opening van het vernieuwde IJzerbedevaartmuseum in Diksmuide (11 februari) zei minister-president Leterme dat Vlaanderen “voldoende ruimte [vraagt] om een eigen beleid te voeren, niet tegen anderen, maar ten dienste van zijn eigen mensen. Wie daartegen pleit – of dat nu een gekroond hoofd is of niet – bewijst het land en de bevolking een slechte dienst”.

Op 8 maart stelde de Brusselse minister-president, Charles Picqué (PS), een rapport van de administratie voor, waaruit moest blijken dat de economische dynamiek van het Brusselse gewest vooral Vlaanderen en Wallonië ten goede komt. Hij zei dat die twee gewesten daar bij de volgende staats hervorming rekening mee zouden moeten houden en, door een herziening van de Financieringswet, Brussel extra geldmiddelen geven, zodat het gewest zijn rol van economische motor verder zou kunnen vervullen.

Op een congres van de Brusselse PS-federatie, op 26 maart, zei algemeen voorzitter Di Rupo dat de PS geen vragende partij was voor een nieuwe staats hervorming, maar dat, indien daarover in 2007 gepraat zou worden, “de uitbreiding van Brussel” op tafel zou komen. Hij zei dat het Brusselse gewest een “herfinanciering” nodig had en zich “moet kunnen uitbreiden en openen”. Bij latere gelegenheden zinspeelde Di Rupo op de aanhechting van Sint-Genesius-Rode bij Brussel, om een ‘corridor’ tussen Wallonië en Brussel te realiseren.

Bij de voorstelling van de memoires van minister van Staat Wilfried Martens (18 april) zei minister-president Leterme dat bij de volgende communautaire onderhandelingen ook gesproken zou moeten worden over het statuut van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, dat “met zijn 19 gemeenten, zijn ingewikkelde structuur, zijn financiële armlastigheid en zijn economische moeilijkheden niet meer

Mark Deweerdt

beantwoordt aan behoorlijk bestuur". De verklaring lokte scherpe reacties uit van Franstalige politici. Vice-premier Onkelinx noemde Leterme "*un homme dangereux*" en "een separatist". Later op het jaar, in een toespraak voor Voka-Brussel (14 september), herhaalde Leterme dat Brussel een aangepast statuut nodig heeft omdat het een stadsgewest is met een zeer beperkte territoriale omvang en een bijzondere hoofdstedelijke en internationale rol, en omdat het lijdt aan ondoorzichtig bestuur.

MR-voorzitter Didier Reynders stelde op een partijcongres (25 maart) de fusie voor van het Waals Parlement en het Parlement van de Franse Gemeenschap. De Waalse ministers en de Franstalige ministers van de Brusselse regering zouden samen een Franstalige regering moeten vormen.

In een rapport over het werkgelegenheidsbeleid in haar dertig lidstaten (13 juni) wees de OESO op de grote verschillen tussen sommige regio's in Duitsland, Italië, Turkije en België. Refererend aan de dubbel zo hoge werkloosheid in Brussel en Wallonië als in Vlaanderen, schreef de OESO dat een decentralisering van de loonvorming het mogelijk zou maken de regionale lonen meer in overeenstemming te brengen met de regionale productiviteit.

Minister-president Leterme haalde zich andermaal Franstalige woede op de hals met zijn verklaring, in een gesprek met de Franse krant *Libération* (17 augustus), dat de Franstalige inwoners van de Vlaamse Rand "blijkbaar intellectueel niet in staat zijn Nederlands te leren" en dat om die reden het "uitzonderingsstatuut" van de faciliteitengemeenten verlengd wordt. PS-voorzitter Di Rupo zei niet te geloven dat "een minister-president van een kwaliteitsregio als Vlaanderen de Franstaligen zo kan beledigen". MR-voorzitter Reynders vroeg zich af of CD&V nog de ambitie kon hebben om deel te nemen aan de federale regering. Leterme zei dat zijn uitspraak ironisch bedoeld was en dat hij de onwil van de Franstaligen om Nederlands te leren aan de kaak had gesteld.

Op 21 augustus werd bekend dat volgens een onderzoek bij 700 Unizo-leden ongeveer driekwart van de Vlaamse zelfstandige ondernemers voorstander was van een verregaande regionalisering van het sociaaleconomische beleid.

In een gesprek met *De Standaard* en *Le Soir* (7 september) zei SP.A-voorzitter Vande Lanotte dat een staats hervorming in 2007 onafwendbaar was en de mogelijkheid voor de regio's een eigen sociaaleconomisch beleid te voeren, er de sleutel van zou zijn.

Volgens een opiniepeiling van *DeTijd* en *L'Echo* (16 september) bij Vlaamse en Waalse bedrijfsleiders, wenste 90% van de Vlaamse bedrijfsleiders en maar 30% van de Waalse bedrijfsleiders meer bevoegdheden voor hun gewest.

Op 16 november zeiden de Vlaamse ondernemersorganisaties Unizo, VKW (Verbond van Kristelijke Werkgevers) en Voka dat bij de staats hervorming van 2007 de klemtoon zou moeten liggen op een regionalisering van de "sociaaleconomische hefbomen", onder meer de vennootschapsbelasting en het arbeidsmarktbeleid.

Bij de opening van de zitting 2006-2007 in het Vlaams Parlement noemde Marleen Vanderpoorten (VLD), die in opvolging van Norbert De Batselier (SP.A) tot voorzitter was verkozen, dat 2007 een scharnierjaar voor de verdere overdracht van bevoegdheden zou worden en dat zij een coördinerende rol wilde spelen om een "Vlaams front" tot stand te brengen. Tijdens een persontmoeting (21 december) stelde ze de oprichting voor van een bijzondere commissie waarin de fracties een "constructieve dialoog" zouden voeren over de komende staatshervorming. CD&V en de N-VA reageerden koel op het initiatief.

In een rapport over België (13 november) waarschuwde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voor de negatieve gevolgen van een verdere staatshervorming. Volgens het IMF dreigden de fiscale en financiële onevenwichtigheden groter te worden omdat de federale overheid en de sociale zekerheid hun inkomsten zagen dalen, maar tegelijk geconfronteerd werden met steeds toenemende uitgaven, terwijl de deelstaten niet aangezet werden om hun extra inkomsten opzij te zetten. Het IMF brak een lans voor een hervorming van de Financieringswet, met een grotere financiële verantwoordelijkheid (*'strengthened accountability'*) van de verschillende entiteiten en een sterkere coördinatie tussen het begrotings- en het economisch beleid van de federale overheid en de deelstaten.

In een toespraak in de Kamer van Volksvertegenwoordigers ter gelegenheid van Koningsdag (15 november) riep premier Verhofstadt op snel werk te maken van de omvorming van de Senaat tot een Kamer van gewesten en gemeenschappen, waarvoor sinds het paars-groen akkoord van 26 april 2002 "een voorstel op tafel ligt".

Een 'extra journaal' van de RTBF-televisie over de eenzijdige uitroeping van de onafhankelijkheid van Vlaanderen door het Vlaams Parlement veroorzaakte in de avond van 13 december en de daaropvolgende dagen felle beroering en hevige verontwaardiging. In het 'journaal', met rechtstreekse verslaggeving van onder meer aan het Vlaams Parlement en het Koninklijk Paleis, werd gezegd dat koning Albert het land had verlaten en dat de tram van Brussel naar Tervuren stopte aan de gewestgrens. Pas na een half uur werd gemeld dat het om fictie ging. Bijna 90% van de kijkers geloofde aanvankelijk het nieuws.

Nog dezelfde avond noemde de woordvoerder van premier Verhofstadt de uitzending een "misplaatste grap". Waals minister-president Di Rupo noemde het eerst onaanvaardbaar "dat er met de instellingen en de stabiliteit van het land wordt gespeeld", maar zei nadien (in *Le Soir* van 16 december) dat de controversiële uitzending "tot een sterke bewustwording" had geleid en had aangetoond "hoever een en ander kan gaan als dergelijke scenario's, die ook door het Vlaams Belang worden naar voren geschoven, de bovenhand halen". Minister-president Letermé sprak van een "wansmakelijke" uitzending waarin een karikatuur werd gemaakt van "legitieme Vlaamse eisen". Hij suggereerde dat Di Rupo en Onkelinx mee verantwoordelijk waren voor het klimaat waarin een dergelijke uitzending tot stand kon komen.

Op 20 december kwamen de voorzitters van de Franstalige partijen (PS, MR, CDH en Ecolo) bijeen om zich te beraden over hun communautaire strategie. Ze

Mark Deweerdt

bevestigden achteraf geen vragende partij te zijn, maar open te staan voor een dialoog en vastberaden te zijn “over de eenheid van het land en de verdediging van de Franstaligen”.

Eveneens op 20 december overhandigde de ‘Commissie voor de studie van de methodologie gebruikt bij de analyse van interregionale transfers’ haar eindverslag aan de Vlaamse regering.⁴² De commissie was op 19 juli 2005 geïnstalleerd. Ze had de opdracht de methodiek te evalueren waarmee Abafim (Administratie budgettering, accounting en financieel management van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap) in haar studie van oktober 2004 de omvang van de financiële transfers van Vlaanderen naar Wallonië en Brussel had berekend. De methodiek was in de jaren 1970 ontwikkeld door het Centrum voor Economische Studiën van de KU Leuven en naderhand overgenomen en verfijnd door de studiedienst van de Kredietbank (KBC). Daarnaast werd van de commissie verwacht dat ze aangaf welke methodiek aangewezen is om, op basis van publiek beschikbare informatie, de interregionale transfers zo objectief en zo nauwkeurig mogelijk te kwantificeren.

In haar rapport, dat unaniem werd goedgekeurd, ging de commissie akkoord met sommige door Abafim gebruikte verdeelsleutels en schoof ze voor andere inkomsten of uitgaven een alternatieve verdeelsleutel naar voor. In het algemeen beval de commissie aan om de personen- en de vennootschapsbelasting volgens zowel de woonplaats als de werkplaats resp. de maatschappelijke en de exploitatiezetel te verdelen. De Vlaamse regering stuurde het rapport ter bespreking naar het Vlaams Parlement.

C. Communautaire problemen

Taalhoffelijkheidsakkoord – De Raad van State vernietigde op 16 maart de rondzendbrieven van de Brusselse regering van 18 en 19 juli 2002, waarmee het zogenaamde taalhoffelijkheidsakkoord voor een periode van twee jaar was verlengd. De twee circulaires waren eerder al, op 27 mei 2004, definitief geschorst. De Brusselse regering had op de vernietiging geanticipeerd door op 14 en 29 oktober 2004 drie nieuwe rondzendbrieven te versturen. Daarin deelde ze aan de gemeentebesturen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest resp. aan de OCMW-besturen en aan de directie van Iris, de koepel van de openbare ziekenhuizen, mee dat deze, “om de goede werking en de continuïteit van de dienstverlening te verzekeren”, eentalige contractuele personeelsleden mochten blijven aanwerven.

Op 7 juli vernietigde de Raad van State de brief van 14 oktober 2004 en de twee brieven van 29 oktober 2004; ook die brieven waren eerder al, op 21 april 2005,

42. Leden van de commissie waren: Alois Van de Voorde (eresecretaris-generaal van het ministerie van Financiën, voorzitter), Etienne de Callatay (Bank De Groof, ondervoorzitter), Philippe Cattoir (Facultés Universitaires Saint-Louis), Henry-Jean Gathon (Université de Liège), Rudi Vander Vennet (Universiteit Gent), Paul Van Rompuy (KU Leuven) en Jef Vuchelen (VUB).

geschorst.⁴³ Bij monde van minister Guy Vanhengel (VLD) liet de Brusselse regering uitschijnen dat ze het arrest van 7 juli zou negeren.

Uit het taalrapport van de vice-gouverneur van Brussel over 2005 bleek dat bij bijna driekwart van de benoemingen die de gemeenten dat jaar hadden gedaan, het vereiste getuigschrift van de kennis van de tweede landstaal, *in casu* het Nederlands, ontbrak. De vice-gouverneur had 619 personeelsleden geschorst, maar van slechts zes van hen werd de aanstelling door de regering vernietigd. Van de 982 aanwervingen door de OCMW's in 2005 waren er maar 345 conform de taalwetgeving waren. Van de 637 andere benoemingen werden er 504 geschorst, maar slechts één van de schorsingen resulteerde in ontslag.

Uit cijfers van minister van Binnenlandse Zaken Dewael bleek dat op 31 maart nog maar 52% van de politieagenten in het Brusselse gewest aan de tweetaligheidsvoorwaarde voldeed. De programmawet van 20 juli 2006 verlengde de termijn waarbinnen ex-rijkswachters een tweetaligheidsbrevet konden verwerven met 18 maanden, tot eind 2007.

Vlaamse Wooncode – Het Parlement van de Franse Gemeenschap en het Waals Parlement riepen op 28 april resp. 2 mei een belangenconflict in tegen het ontwerp-decreet van de Vlaamse regering tot wijziging van de Vlaamse Wooncode (decreet van 15 juli 1997). Het belangenconflict was gericht tegen de bepaling dat kandidaat-huurders van een sociale woning zich bij de inschrijving op de wachtlijst en bij de aanvaarding van de woning bereid moeten verklaren om Nederlands te leren. Volgens het Waals Parlement en het Parlement van de Franse Gemeenschap tastte die maatregel de taalfaciliteiten aan. De Vlaamse regering zei dat de maatregel tot doel had in de sociale woonwijken een gemeenschapsleven te doen ontstaan. Nadat overleg (4 september) tussen het Vlaams Parlement en de twee andere parlementen niet tot een oplossing had geleid, werd het geschil, conform de wetgeving, voorgelegd aan de Senaat. Wegens meningsverschillen tussen Vlamingen en Franstaligen slaagde de Senaat er op 12 oktober niet in een gemotiveerd advies uit te brengen. Daarmee was de belangenconflictprocedure ten einde. Het Vlaams Parlement keurde het ontwerpdecreet op 6 december goed.

Elektronische communicatie en etherpolitie – Op 17 november sloten de federale regering en de drie gemeenschappen een samenwerkingsakkoord over de wederzijdse consultatie bij het opstellen van regelgeving inzake elektronische communicatienetwerken, het uitwisselen van informatie en de uitoefening van de bevoegdheden met betrekking tot elektronische communicatienetwerken door de regulerende instanties voor telecommunicatie of radio-omroep en televisie. Tegelijk werden de verschillende regeringen het erover eens het Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie (BIPT) uiterlijk 1 juni 2008 te laten optreden als etherpolitie.

Het samenwerkingsakkoord maakte een einde aan een jaren slepend geschil over de bevoegdheid van het BIPT. Het Arbitragehof had in een arrest van 14 juli 2004

43. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 147-148.

Mark Deweerdt

de federale regering en de gemeenschapsregeringen tot eind 2005 tijd gegeven een samenwerkingsakkoord te sluiten. De Vlaamse regering weigerde het ontwerpakkoord van april 2005 te ondertekenen zolang er geen oplossing was voor het geschil over de controle door het BIPT op de naleving van zendvergunningen voor lokale radio's.⁴⁴ De Vlaamse regering klaagde erover dat Franstalige radiozenders de uitzendingen van Vlaamse lokale radiostations stoorden.

Door het uitblijven van een samenwerkingsakkoord konden zowel het BIPT als de gemeenschappen geen beslissingen meer nemen over netwerken die zowel voor telecommunicatie als voor radio en televisie kunnen worden gebruikt. Het samenwerkingsakkoord voorzag in de oprichting van een interministerieel comité en een college van regulatoren.

De aanwijzing van het BIPT als etherpolitie in de band 87.5-108 Mhz gebeurde bij koninklijk besluit van 26 januari 2007.

D. Civiele veiligheid

Op 20 januari overhandigde de 'Commissie voor Hervorming van de Civiele Veiligheid' haar eindrapport aan minister van Binnenlandse Zaken Dewael. De commissie, onder het voorzitterschap van gouverneur Camille Paulus van Antwerpen, was opgericht in september 2004, na een gasexplosie in Gellingen (Ghislenghien) waarbij op 30 juli 2004 achttien doden vielen, om voorstellen te formuleren voor een hervorming van de drie hulpdiensten (brandweer, civiele bescherming en dringende medische hulpverlening).

Het rapport bevatte een tiental aanbevelingen die gestoeld waren op drie basisprincipes. Het eerste was het recht van de burger op de snelste en meest geschikte hulp – een recht waarvan de toepassing tot dan toe gehinderd werd door de gemeentelijke en provinciale organisatie van de hulpverlening. De commissie ging in de tweede plaats uit van een gelijkwaardige bijdrage van de gemeenten in de kosten op basis van heldere criteria, zoals het stedelijke of landelijke karakter, het bevolkingsaantal, de risico's en de inhoud van de veiligheidsplannen. Ten slotte stelde de commissie dat schaalvergroting noodzakelijk was omdat veel van de 252 brandweerdiensten te weinig capaciteit en te weinig kennis en expertise hadden om grote rampen aan te kunnen.

De commissie-Paulus zei dat de federale overheid een groter deel van de kosten van de brandweer zou moeten dragen. Van de kosten kwam volgens het rapport meer dan 80% ten laste van de gemeenten.

Kamer en Senaat keuren op 12 respectievelijk 26 april 2007 een wetsontwerp goed betreffende de civiele veiligheid dat gebaseerd was op het rapport-Paulus.

44. *Ibid.*, pp. 145-146.

V. Het asiel- en vreemdelingenbeleid

In 2006 werden 11.587 asielaanvragen ingediend, 4.370 minder dan in 2005 en het laagste cijfer sinds vele jaren. De aanvragen hadden betrekking op naar schatting 15.000 personen. Er werden 2.391 asielzoekers als politiek vluchteling erkend en 6.629 afgewezen asielzoekers het land uitgezet; 2.406 anderen vertrokken vrijwillig. Minister van Binnenlandse Zaken Dewael stond 10.207 individuele regularisaties om humanitaire redenen toe. Op grond van de gewijzigde Vreemdelingenwet (zie *infra*) kregen acht vreemdelingen subsidiaire bescherming.

Op 15 februari namen in Antwerpen ruim 3.500 mensen deel aan een betoging voor een "humaan asielbeleid", een initiatief van 'Hoop op Papieren' (HOP), een breed platform van kerkelijke groeperingen, linkse organisaties, scholen en buurtcomités. Meer bepaald eisten de betogers de regularisatie van alle vreemdelingen die al drie jaar of meer in een asielprocedure verwickeld waren. In Brussel manifesteerden op 25 februari op initiatief van 'Union de Défense des Sans Papiers' (UDEP) 7.000 tot 10.000 betogers voor een brede regularisatie op basis van duidelijke criteria. Minister Dewael wees elke vorm van collectieve regularisatie van de hand.

De ministerraad keurde op 21 april in tweede lezing een wetsontwerp goed over de hervorming van de asielprocedure, alsook het daarmee samenhangende wetsontwerp over de hervorming van de Raad van State en de oprichting van een Raad voor Vreemdelingenbetwistingen.⁴⁵ Om de asielprocedure te vereenvoudigen en te versnellen, zou niet langer de Dienst Vreemdelingenzaken de ontvankeelijkheid van een asielaanvraag onderzoeken, maar het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen, dat zoals voorheen uitspraak zou doen over de gegrondheid van de aanvraag. Tegen de beslissingen van het Commissariaat-Generaal zou niet langer beroep kunnen worden aangetekend bij de Raad van State, maar bij een nieuw op te richten Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. De Raad van State zou enkel nog voor procedurefouten kunnen worden ingeschakeld. Om te voorkomen dat de Raad van State, zoals in de vroegere procedure, overstelpt zou worden met asielzaken, voorzag het wetsontwerp in een zeefprocedure. De Raad van State zelf vond die 'filter' niet streng genoeg.

Het wetsontwerp over de hervorming van de asielprocedure voerde een, naast de bescherming door de Conventie van Genève, tweede, 'subsidiar' beschermingsstatuut in, dat kan worden toegekend aan vreemdelingen die niet als politiek vluchteling (kunnen) worden erkend maar die het risico lopen gedood of gefolterd te worden indien ze naar hun land terugkeren, of die om medische redenen niet kunnen terugkeren. Het wetsontwerp behield de mogelijkheid voor de minister van Binnenlandse Zaken om, volgens humane criteria, het verblijfsstatuut van vreemdelingen individueel te regulariseren.

45. *Ibid.*, p. 149.

Mark Deweerdt

De PS had vóór de goedkeuring van de twee wetsontwerpen nogmaals aange-drongen op de oprichting van een regularisatiecommissie en ervoor gepleit in de wet zelf duidelijke regularisatiecriteria op te nemen, maar de andere regeringspartijen verzetten zich daartegen. Minister Dewael zegde wel toe tijdens de parlementaire bespreking van de wetsontwerpen te verduidelijken welke criteria hij bij individuele regularisatie gebruikt en na te gaan of het aangewezen was die criteria “op een of andere wijze te formaliseren”.

‘Mensen zonder papieren’, sympathisanten en steunende organisaties oefenden wekenlang druk uit op de regering en het parlement om alsnog regels voor collectieve regularisatie in de nieuwe wetgeving op te nemen. In april werden een vijftiental kerken en andere gebouwen bezet, verspreid over het hele land. Op 21 april hadden betogingen plaats in Brussel (1.000 manifestanten) en Gent (200). Op 24 april begon in het asielcentrum Klein Kasteeltje in Brussel een hongerstaking. De bisschoppenconferentie zegde op 11 mei haar steun toe aan de kerkbezitters, maar veroordeelde hongerstaking als een “immoreel drukkingmiddel”. Op 20 mei waren er in Gent een 5.000-tal betogers. Op 17 juni stapten in Brussel 4.000 (politie) tot 10.000 (UDEP) manifestanten door de straten.

Omdat de meerderheidspartijen het “delicate evenwicht” niet meer op de helling wensten te zetten, keurden de Kamer en de Senaat beide wetsontwerpen ongewijzigd goed. De wet van 15 september 2006 tot hervorming van de Raad van State en tot oprichting van een Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, en de wet van 15 september 2006 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen werden bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 6 oktober.

VI. Het justitie- en politiebeleid

A. De zaak-Erdal

Op 28 februari veroordeelde de correctionele rechtbank in Brugge zeven militanten van het extreem linkse Turks Volksbevrijdingsleger (DHKP-C) wegens terrorisme tot gevangenisstraffen van vier tot zes jaar. Ze waren in 1999 opgepakt in een appartement in Duinbergen (Knokke). De rechtbank beval de onmiddellijke aanhouding van zes van de zeven veroordeelden, onder wie Fehriye Erdal. Erdal die, sinds ze in maart 2000 voorwaardelijk was vrijgelaten, onder huisarrest stond en op verzoek van Binnenlandse Zaken door de Veiligheid van Staat geschaduwd werd, was niet op de terechtzitting aanwezig.

Nadat Turkse media gemeld hadden dat Erdal op de vlucht was, bevestigden de ministers van Justitie, Onkelinx, en Binnenlandse Zaken, Dewael, in de vooravond van 1 maart in een gezamenlijke mededeling dat Erdal op 27 februari haar toegewezen verblijfplaats in Brussel zonder voorafgaande melding aan de politiediensten had verlaten en zich “aan de observatie van de Staatsveiligheid had ont-

trokken". De mededeling veroorzaakte opschudding en verontwaardiging. De oppositie sprak van een "blunder van formaat".

Op 2 maart gaven Onkelinx en Dewael, die een skivakantie in Frankrijk onderbroken had om naar Brussel te komen, uitleg op een persconferentie. Ze beklemtoonden dat Erdal tot aan de veroordeling onschuldig en een vrije burger was, en niet preventief kon worden opgepakt. Niettemin bewaakte de Staatsveiligheid haar dag en nacht. Sinds 19 februari was, in het vooruitzicht van het vonnis en ter wille van het vluchtrisico, het toezicht nog versterkt. Volgens de ministers was iets fout gelopen in de bewaking. Ze stelden voor het Comité I en het Comité P, de controleorganen van de inlichtingendiensten resp. de politiediensten, met een onderzoek te belasten.

Op 6 maart interpelleerden leden van de Kamercommissies voor Justitie en voor Binnenlandse Zaken de ministers Dewael en Onkelinx. Beiden herhaalden dat Erdal niet vooraf opgepakt had kunnen worden. Volgens Dewael waren er geen concrete indicaties dat Erdal zou vluchten. CD&V en het Vlaams Belang eisten het ontslag van de twee ministers, maar de moties van wantrouwen die de twee fracties hadden ingediend werden op 9 maart door de plenaire Kamer verworpen.

Eerste minister Verhofstadt zei op 8 maart dat de verdwijning van Erdal een verkeerd beeld gaf van de terrorismebestrijding in België en van de successen die daarbij al geboekt werden.

Op 9 maart gelastten de parlementaire begeleidingscommissies van het Comité I en van het Comité P, die eerder al Koen Dassen, de ontslagnemende administrateur-generaal van de Staatsveiligheid hadden gehoord, de twee Comités binnen de maand een rapport op te stellen over de zaak-Erdal.

Beide comités overhandigden hun rapport op 18 april aan de regering en aan de parlementaire begeleidingscommissies. Senator Hugo Vandenberghe (CD&V) noemde de rapporten bezwarend voor de regering omdat eruit zou blijken dat ze herhaaldelijk was gewaarschuwd en over de juridische middelen beschikte om Erdal aan te houden. Volgens senator Paul Wille (VLD) bewezen de rapporten dan weer dat zowel de Staatsveiligheid als de politie "behoorlijk" hadden gefunctioneerd.

Tijdens het vragenuurtje in de Kamer haalde de oppositie op 20 april opnieuw zwaar uit naar de ministers Dewael en Onkelinx. Tony Van Parys (CD&V) zei dat de Staatsveiligheid tot elf keer toe had gewaarschuwd voor een vlucht van Erdal. Hij noemde het onaanvaardbaar dat de regering geweigerd had de politie in te schakelen om Erdal te volgen. "U hebt het zo georganiseerd dat Erdal niet kon worden opgepakt. Dat was een politieke keuze", zei hij. Dewael en Onkelinx bleven op het standpunt staan dat Erdal vóór het vonnis een vrij en onschuldig persoon was. De regering had niettemin beslist haar een vaste verblijfplaats te geven, met observatie door de Staatsveiligheid en de plicht zich te melden telkens wanneer ze haar woning verliet.

Dewael ontkende dat de Staatsveiligheid elf waarschuwingen had gegeven. "Ik heb in 2005 voor het eerst kennis genomen van een rapport van de Staatsveiligheid, maar daarin werd niet zozeer een risicoanalyse gemaakt, maar werden wel

Mark Deweerdt

vragen gesteld bij haar observatietaak. Wij hebben de signalen bovendien niet in de wind geslagen”, zei hij.

Daarmee was de zaak-Erdal politiek van de baan. Eind 2006 was de veroordeelde vrouw nog altijd spoorloos.

B. Kortsluiting tussen VLD en PS over de zaak-Hoxha

Minister van Justitie Onkelinx kwam in de tweede helft van september in een lastig parket over haar besluit de Albanese gangster Viktor Hoxha in voorwaardelijke vrijheid te stellen.

Voorafgaand aan die zaak had Onkelinx al kritiek gekregen omdat ze persoonlijk toestemming had gegeven voor penitentiair verlof voor Kapllan Murat, een gangster van Albanese afkomst, die op 16 juli niet naar de gevangenis was teruggekeerd. In de Kamercommissie voor Justitie zei Onkelinx op 19 juli dat Murat al 17 keer een uitgaansvergunning had gekregen en er geen aanwijzingen waren dat hij niet ook deze keer zou terugkeren. Murat kon op 28 juli gearresteerd worden in Dilbeek.

Een maand later lag Onkelinx weer onder vuur nadat op 19 augustus 28 gedetineerden ontsnapt waren uit de gevangenis van Dendermonde. De slechte staat van het gevangenisgebouw speelde een rol in de uitbraak, maar Onkelinx wees elke verantwoordelijkheid van de hand.

Op 13 september dan meldde *Gazet van Antwerpen* en *Het Belang van Limburg*, op grond van informatie van CD&V-Kamerlid Van Parys, dat de Albanese gangster Viktor Hoxha geregeld vrij rondliep in Antwerpen. Hoxha was op 27 december 2005, nadat hij de helft van zijn straf had uitgezeten en ondanks tegenstrijdige adviezen van de parketten van Antwerpen en Brussel (negatief) enerzijds en het parket-generaal van Antwerpen (positief) anderzijds, door Onkelinx, op voorwaarde dat hij België niet meer zou binnenkomen, in vrijheid gesteld en naar Kosovo uitgewezen.

Hoewel Hoxha persoonlijk en via zijn advocaat liet weten dat hij sinds zijn uitwijzing niet in België was geweest, veroorzaakte het bericht heel wat commotie, althans in Vlaanderen. Onkelinx kreeg kritiek in de pers, maar ook van minister van Binnenlandse Zaken Dewael die zei “verbijsterd” te zijn. Volgens Dewael werden “de aanzienlijke inspanningen die onze politiediensten zich dagelijks getroosten om de veiligheid van de burgers te garanderen, op een schrijnende wijze tenietgedaan door een gangster die een loopje neemt met beslissingen van Justitie met na te leven voorwaarden”.

Nadat ze van die verklaring kennis had gekregen, belde een woedende Onkelinx, die op werkbezoek was in Canada, naar premier Verhofstadt. Die maakte haar duidelijk dat de affaire hoogst ongelegen kwam voor Justitie, voor de regering en voor zijn partij, die vreesde bij de lokale verkiezingen van 8 oktober de rekening gepresenteerd te krijgen van een reeks opeenvolgende flaters van het gerecht.

Op 15 september had Verhofstadt vóór de vergadering van de ministerraad een “hard en moeilijk” gesprek met Onkelinx. Volgens persberichten eiste de pre-

mier, die zich beriep op de publieke opinie in Vlaanderen, van Onkelinx een bevredigende uitleg in het parlement en haar instemming met enkele beperkingen op de voorwaardelijke invrijheidstelling in het geval er een veiligheidsrisico bestaat. Onkelinx hield vol dat haar niets te verwijten viel. Op 18 september bevestigde ze op de RTBF-radio dat het onderhoud met Verhofstadt “woelig” (“*houleux*”) was geweest. Ze suggereerde dat de opwinding te maken had met de naderende verkiezingen en de opgang van extreem rechts in Vlaanderen.

In het partijbestuur van de VLD werd op 19 september afgesproken dat Onkelinx in de Kamercommissie voor Justitie, waar daags nadien de Hoxha-affaire ter sprake zou komen, een “signaal” diende te geven dat ze dergelijke beslissingen niet meer zou nemen. Enkele uren voor de commissievergadering had premier Verhofstadt een onderhoud met PS-voorzitter Di Rupo. Volgens liberale bronnen werd daar de afspraak gemaakt dat wanneer er over de voorwaardelijke invrijheidstelling tegenstrijdige adviezen worden uitgebracht, de minister van Justitie het dossier zou terugzenden naar het parket. Daarnaast zou Onkelinx aan het Hof van Cassatie een advies vragen over de procedure van voorwaardelijke invrijheidstelling en uitwijzing, en in afwachting daarvan zware criminelen niet vervroegd vrijlaten. Aangezien begin 2007 de bevoegdheid voor de voorwaardelijke invrijheidstelling zou overgaan naar de nieuwe strafuitvoeringsrechtbanken (zie *infra*), zou Onkelinx *de facto* geen voorlopige vrijlatingen meer toestaan.

In haar antwoord op de vragen van de Kamerleden zei Onkelinx inderdaad dat ze tegenstrijdige adviezen voortaan zou terugsturen en dat ze het Hof van Cassatie zou verzoeken de “manifeste disfuncties” van het Antwerpse parket te onderzoeken. Van een advies van het Hof van Cassatie over de procedure maakte zij geen gewag.

De VLD-Kamerfractie kwam door het antwoord in verlegenheid, te meer daar twee fractieleiden, in de veronderstelling dat de zaak geregeld was, voordien al de gewone meerderheidsmotie hadden ondertekend. Kort vóór 19 uur deelde VLD-voorzitter Bart Somers mee dat “de VLD geen vertrouwen zal geven aan minister van Justitie Onkelinx als ze niet uitdrukkelijk verklaart dat ze geen voorlopige invrijheidstellingen meer zal toestaan aan zware delinquenten zolang het Hof van Cassatie geen advies heeft gegeven over de toepassing van dit systeem”. Naar verluidt in opdracht van premier Verhofstadt vroeg VLD-Kamerfractie leider Fons Borginon in een brief aan Kamervoorzitter Herman De Croo de VLD-handtekeningen onder de meerderheidsmotie terug te trekken.

Minister Onkelinx verbaasde zich over de reactie van de VLD, die ze toeschreef aan “verkiezingskoorts”. Op de RTBF-televisie zei ze dat de regering in moeilijkheden was. De volgende dag maakten de Vlaamse kranten gewag van een “vertrouwensbreuk” in de coalitie, een “prelude van een crisis” of zelfs een “crisis” in de Wetstraat.

PS-voorzitter Di Rupo verspreidde in de ochtend van 21 september een mededeling waarin hij zijn “totaal vertrouwen” in Onkelinx bevestigde, er de VLD van beschuldigde het werk van de federale regering in gevaar te brengen en zei dat het premier Verhofstadt toekwam het nodige te doen om de samenhang in de regering te herstellen. Na de vergadering van de ministerraad deelde Verhofstadt

Mark Deweerdt

mee dat “in de komende dagen een onderhoud is gepland” met minister Onkelinx. Het voor die dag voorziene begrotingsoverleg werd afgelast. Minister Van den Bossche zei dat er niet aan de begroting zou worden gewerkt zolang het vertrouwen in de regering niet was hersteld.

Op 25 september overhandigde het parket-generaal bij het Hof van Cassatie een rapport over de zaak-Hoxha aan minister Onkelinx, maar volgens haar woordvoerder bevatte dat enkel “een feitelijke vaststelling van de feiten” en vroeg de minister aanvullend onderzoek. Verhofstadt en Onkelinx lunchten die middag samen, maar ze vonden geen oplossing voor de crisis.

Op (dinsdag) 26 september schreef *Het Belang van Limburg* dat de PS premier Verhofstadt “nog maar tot woensdagavond de tijd [gaf] voor een oplossing. Daarna hoeft het niet meer”. Na overleg met premier Verhofstadt en de ministers De Gucht en Dewael reageerde VLD-voorzitter Somers dat “de PS beter mevrouw Onkelinx zou overtuigen haar beleid bij te sturen inzake zware criminelen in plaats van ultimatus te stellen”. Bovendien, zei Somers, “heeft de VLD in de Kamercommissie minister Onkelinx voor een duidelijk ultimatum gesteld, niet omgekeerd”.

PS-voorzitter Di Rupo reageerde met een lange mededeling waarin hij ontkende dat zijn partij een ultimatum had gesteld en zei dat “de surrealistische ‘crisis’ die de VLD geopend had, lang genoeg heeft geduurd”. Hij maakte gewag van een vergelijk dat minister Onkelinx aan de premier had voorgelegd en noemde de houding van de VLD “demagogisch en onverantwoordelijk”. De verklaring gaf aanleiding tot speculaties over een nakende val de regering.

Omstreeks 19 uur goot premier Verhofstadt olie op de golven met een mededeling waarin hij “alle partijen” opriep “om de kalmte te bewaren en het hoofd koel te houden”. Hij zei dat hij een “allesomvattend globaal voorstel” over de strafuitvoering had uitgewerkt, dat hij de volgende ochtend zou voorleggen aan het kernkabinet en de partijvoorzitters van de meerderheid.

Na drie uur crisisberaad vonden de regeringspartijen op 27 september een akkoord over een versterking en versnelling van het strafuitvoeringsbeleid. Vreemdelingen zouden niet langer voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld met het oog op hun uitwijzing “zonder vooraf rekening te houden met het advies van de slachtoffers of hun familie”, zoals bepaald in de wet over de strafuitvoeringsrechtbanken. Ook voor de toekenning van het eerste penitentiair verlof zou aan de slachtoffers advies worden gevraagd. Het akkoord voorzag voorts in de versnelde uitbreiding en modernisering van de gevangenissen, de verruiming van het elektronisch toezicht en de toekenning van extra middelen voor alternatieve straffen. De regering beloofde nog maar eens meer buitenlandse gevangenen hun straf in hun eigen land te laten uitzitten. Ten slotte zou een hervorming van het systeem van sociale verdediging de maatschappij beter beschermen tegen seksuele delinquenten, geïnterneerden en daders van zware gewelddelicten met een hoog risico op recidive.

Premier Verhofstadt zei dat het vertrouwen tussen de meerderheidspartijen en in alle leden van de regering was hersteld.

C. 'Zinloos' geweld en de nieuwe wapenwet

België werd in de eerste helft van het verslagjaar opgeschrikt door enkele dodelijke gevallen van 'zinloos' of blind geweld.

Op 12 april werd in het Centraal Station in Brussel, in volle avondspits, Joe Van Holsbeeck (17) neergestoken door twee jongeren van, naar aanvankelijk werd gezegd, Noord-Afrikaanse afkomst die zijn mp3-speler wilden afnemen. Van Holsbeeck overleed enkele uren later aan zijn verwondingen. Ter nagedachtenis aan Joe en als teken van protest tegen het 'zinloos' geweld namen op 23 april 80.000 mensen deel aan een 'stille mars' in Brussel. Daags nadien werd bekend dat de daders Polen waren; één ervan was aangehouden in Brussel, de tweede was gevlucht naar Polen en zou daar later worden gearresteerd en aan België worden uitgeleverd.

Op 26 april overlegden de federale regering en de deelstaatregeringen over maatregelen om het spijbelen en het geweld op school te bestrijden. De ministerraad evalueerde op 28 april het federale veiligheidsbeleid, maar nieuwe maatregelen werden niet genomen.

Op 11 mei schoot de 18-jarige Hans Van Temsche in Antwerpen eerst op een vrouw van Turkse herkomst, die zwaar gewond werd, en vervolgens op een blank meisje (Luna Drowart) en haar Malinese oppas (Oulemate Niangadou), die beiden stierven. De 18-jarige had zijn wapen slechts enkele uren voordien gekocht. Het parket sprak van een racistisch geïnspireerde misdaad. Verschillende politici wezen in hun reactie naar extreem rechts en in enkele gevallen naar het Vlaams Belang – een tante van de dader had voor die partij zitting in de Kamer –, maar de partijleiding wees elke verantwoordelijkheid voor de dubbelmoord van de hand. Op 26 mei namen in Antwerpen 18.000 mensen deel aan een 'witte mars' tegen 'zinloos' geweld en racisme.

Als gevolg van de dubbelmoord en op verzoek van premier Verhofstadt zette de Kamercommissie voor Justitie vanaf 16 mei spoed achter de bespreking van het ontwerp van nieuwe wapenwet, dat op 7 februari bij de Kamer was ingediend en een Europese richtlijn van 18 juni 1991 in intern recht omzette. Ze keurde het ontwerp al op 17 mei goed. De stemming in de voltallige Kamer had uitzonderlijk al daags nadien, op 18 mei, plaats. De Senaat besliste het wetsontwerp niet te evoceren.

De wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens (B.S. 9 juni 2006) maakt een onderscheid tussen verboden, vrij verkrijgbare en vergunningsplichtige wapens. Jacht- en sportwapens vallen onder de categorie 'vergunningplichtig' en zijn niet langer vrij verkrijgbaar. De provinciegouverneurs zijn bevoegd voor het uitreiken van vergunningen, na advies van de lokale politie. Om een vergunning te krijgen, moet men slagen in een theoretische en praktische proef. De wet voerde een algemene registratieplicht van alle in België geproduceerde en ingevoerde wapens in een centraal wapenregister in. Eigenaars van sport- of jachtwapens kregen een jaar de tijd om hun wapen te laten registreren. Illegale wapens konden gedurende een "amnestieperio-

Mark Deweerdt

de" van eerst zes maanden, maar later (wet van 9 januari 2007) tot 30 juni 2007 bij de lokale politie afgegeven worden.

Op 24 juni sloegen enkele jongeren op een bus in Antwerpen een 54-jarige man, Guido De Moor, neer nadat hij in een ruzie tussen de jongeren tussenbeide was gekomen. De man overleed ter plaatse. De zaak wekte andermaal grote verontwaardiging in brede lagen van de bevolking. De Vlaamse regering besliste versneld te investeren in veiligheid op De Lijn, onder meer door het plaatsen van bewakingscamera's en het inzetten van 'Lijnspotters'.

D. Wetgeving en varia

Jeugdrecht – Op 7 februari diende minister van Justitie Onkelinx in de Senaatscommissie voor Justitie twee amendementen in op haar wetsontwerp over de hervorming van het jeugdrecht, dat de Kamer al op 14 juli 2005 had goedgekeurd. De twee amendementen waren de legistische vertaling van het consensusvoorstel dat de drie gemeenschapsregeringen eind 2006 na moeizame onderhandelingen hadden gevonden en waarvan het een tijd lang niet duidelijk was of het de instemming van de Franse Gemeenschap had. Als alternatief voor de 'uithandengeving' van 16- tot 18-jarige delinquenten (aan een gewone rechter) zou in de jeugdrechtbank een correctionele kamer worden opgericht, bestaande uit twee jeugdrechters en een rechter van de correctionele rechtbank, die gewone correctionele straffen zou kunnen opleggen. Het tweede amendement regelde de verlenging van beschermende maatregelen tot 23 (in plaats van 20) jaar. Daarmee stond niets nog de goedkeuring van het geamendeerde wetsontwerp door de Senaat (30 maart) en de Kamer (4 mei) in de weg. De wet van 13 juni 2006 tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd werd bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 19 juli. Op 13 december sloten de federale regering en de drie gemeenschapsregeringen een samenwerkingsakkoord over de organisatie en de financiering van het herstelrechtelijk aanbod, een van de nieuwe instrumenten in het hervormde jeugdrecht.

Strafuitvoeringsrechtbanken – Met de wet van 17 mei 2006 houdende oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken (B.S. 15 juni 2006) werd uitvoering gegeven aan een belangrijk onderdeel van het zogenaamde Octopusakkoord (1998) over de hervorming van het gerecht en de politiediensten. De strafuitvoeringsrechtbanken, die in de plaats kwamen van de commissies voor voorwaardelijke invrijheidsstelling, beslisten over de voorwaardelijke invrijheidsstelling van een veroordeelde. Een strafuitvoeringsrechtbank bestaat uit een rechter, die voorzitter is, en twee assessoren, van wie één gespecialiseerd in gevangeniszaken en de andere in sociale reïntegratie. De wet trad gedeeltelijk in werking op 1 februari 2007.

Strafprocesrecht – De Kamercommissie voor Justitie besliste half oktober de in februari begonnen bespreking van het ontwerp van Wetboek van Strafprocesrecht

(de zogenaamde Grote Franchimont, naar de voorzitter van de commissie die het ontwerp had voorbereid), dat al door de Senaat was aangenomen, niet voort te zetten. Volgens commissievoorzitter Martine Taelman (VLD) was een hervorming van de strafprocedure, die meer rechten zou geven aan slachtoffers en daders, "niet opportuun". Door de hervorming zouden strafonderzoeken hopeloos vertraging oplopen. Kranten maakten gewag van een gebrek aan eensgezindheid tussen de meerderheidspartijen over de hervormingsvoorstellen van de commissie-Franchimont.

Assisenrechtspraak – Anders dan ze in 2005 had laten uitschijnen, diende minister Onkelinx in het verslagjaar geen wetsontwerp in over de hervorming van de assisenrechtspraak.⁴⁶

Hervorming gerecht – De regering keurde op 10 maart het aangepaste Themisplan voor de hervorming van het beheer van het gerecht goed.⁴⁷ Om rekening te houden met de kritiek van de Hoge Raad voor de Justitie, die had opgemerkt dat het collegiale beheer de indruk kon wekken dat het parket en de rechtbank niet langer onafhankelijk waren van elkaar, zouden per ressort en gerechtelijk arrondissement in plaats van één directiecomité twee directiecomités van de rechtbank resp. het openbaar ministerie worden opgericht. Van beide comités zou wel dezelfde budgetmanager deel uitmaken. De gebouwen zouden in overleg tussen de beheersorganen van de zetel en van het parket beheerd worden.

Terreurbestrijding – De wet van 10 juli 2006 betreffende de analyse van de dreiging (B.S. 20 juli 2006) richtte, in uitvoering van een van de besluiten van de bijzondere ministerraad van 30-31 maart 2004, het Coördinatieorgaan voor de Dreigingsanalyse (OCAD) op, dat in de plaats kwam van de Antiterroristische Gemengde Groep. Het heeft de opdracht onder het gezag van de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken permanent informatie te evalueren over alle vormen van terrorisme en extremisme die een bedreiging vormen voor de inwendige en uitwendige veiligheid van de Staat, voor de Belgische belangen en de veiligheid van Belgische onderdanen in het buitenland, en voor elk ander door de regering bepaald fundamenteel belang van het land. Het OCAD wordt geleid door twee magistraten en bestaat uit gedetacheerde ambtenaren van de politie- en inlichtingendiensten en uit administratief personeel.

Bij koninklijk besluit van 22 mei 2006 besliste minister van Justitie Onkelinx dat dertien onderzoeksrechters konden worden benoemd die gespecialiseerd zijn in terrorisme, van wie vier in Brussel, drie in Luik en twee in Antwerpen, Gent en Bergen.

Staatsveiligheid – Op 30 januari deelden de ministers Onkelinx en Dewael mee dat Koen Dassen "eervol ontslag" nam als administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en "bijzonder expert voor Europese en internationale aspecten van

46. *Ibid.*, pp. 152-153.

47. *Ibid.*, p. 151.

Mark Deweerdt

het veiligheids- en migratiebeleid" zou worden. Volgens persberichten was Dassen tot ontslag gedwongen wegens zijn verzet tegen de oprichting van het OCAD (zie *supra*). Hij vreesde dat de Veiligheid van Staat geen informatie meer zou krijgen van buitenlandse veiligheidsdiensten omdat de geheimdienst verplicht werd die informatie door te geven aan het OCAD.

Op 1 april schreef *De Tijd* dat Dassen zijn ontslag had ingetrokken omdat hij zich door de regering misbruikt voelde in de zaak-Erdal (zie *supra*). Hij maakte gebruik van het feit dat Onkelinx een oproep tot kandidaatstelling voor de opvolging van Dassen had gedaan voordat zijn ontslagbesluit genomen was. Op 7 april meldde het *Belgisch Staatsblad* dat bij koninklijk besluit van 5 april 2006 aan Dassen eervol ontslag was toegekend. De regering benoemde op 27 oktober Alain Winants, die verbonden was aan het parket-generaal in Brussel, tot administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat.

VII. Het werkgelegenheids- en sociaal beleid

A. Werkgelegenheid

Op 31 december waren er in België 438.938 uitkeringsgerechtigde werklozen, 12.844 (2,84%) minder dan eind 2005. In Vlaanderen was het aantal uitkerings-trekkers met 5,8% gedaald, in Wallonië met 2,2%; in Brussel was het met 1,9% gestegen. Het aantal werkzoekenden daalde in 2006 met 39.867 tot 557.274, van wie 194.596 (- 37.209) in Vlaanderen, 269.022 (+ 795) in Wallonië en 93.656 in Brussel. De werkloosheidsgraad bedroeg 6,9% in Vlaanderen, 18,1% in Wallonië en 20,4% in Brussel. Voor het rijk kwam de werkloosheidsgraad op 11,7% uit.

Volgens het jaarverslag van de Nationale Bank (16 februari) waren er in 2005 ongeveer 40.000 banen bijgekomen, tegenover 24.000 in 2004, en was de werkgelegenheidsgraad gestegen tot 60,9% (+ 0,5). De Hoge Raad voor de Werkgelegenheid zei in zijn jaarverslag (15 december) dat er in 2006 naar schatting 40.000 tot 45.000 banen werden gecreëerd. De werkgelegenheidsgraad zou gestegen zijn tot 61,3%, maar de achterstand tegenover de vijftien 'oude' lidstaten van der EU zou desondanks verder toegenomen zijn.

Een deel van de banengroei kwam voor rekening van het dienstenchequestelsel. Eind 2005 waren daarin 28.933 mensen werkzaam, bijna het dubbele van het jaar voordien (15.077). Het aantal gebruikers steeg in 2006 met 167.201 tot 420.007, het aantal terugbetaalde cheques, dat in 2005 verdrievoudigd was, van 5,620 miljoen tot 17,215 miljoen, was eind 2006 nog eens nagenoeg verdubbeld (32,187 miljoen).

In het kader van het vernieuwde 'activeringsbeleid' dat in juli 2004 van start was gegaan en waarbij de RVA werklozen oproept hun opleidings- of werkbereidheid aan te tonen, waren eind 2006 al 374.963 werkzoekenden aangeschreven en 199.883 uitgenodigd voor een gesprek. In 2006 werden 966 werkzoekenden uitgesloten en 3.242 tijdelijk geschorst.

Op 14 juni ging de verblijfscontrole van werklozen van start, die in de plaats kwam van de stempelcontrole die eind 2005 was afgeschaft. Voor de verblijfscontrole roept de RVA werklozen naar het gemeentehuis of het werkloosheidsbureau om aan te tonen dat ze in België verblijven en beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt.

Generatiepact – Op 1 april werd de eerste fase van het Generatiepact van kracht, het geheel van maatregelen die de federale regering in 2005 had uitgevaardigd om, in hoofdzaak, vervroegde uittreding van oudere werknemers tegen te gaan en de werkzaamheidsgraad bij 55-plussers te verhogen.⁴⁸

Het *Belgisch Staatsblad* van 31 maart publiceerde een reeks uitvoeringsbesluiten die betrekking hadden op de nieuwe regels bij collectief ontslag, op de bijdrage op pseudo-brugpensioenen of ‘canada dry’-regelingen en op de aanwerving van laaggeschoolde jongeren.

Bij collectief ontslag moet een tewerkstellingscel worden opgericht waarbij alle werknemers die met brugpensioen (op 50, 52 of 55 jaar, afhankelijk van de cao) kunnen en willen, moeten aansluiten. Zij kunnen pas na zes maanden begeleiding met brugpensioen gaan en moeten beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt. Op de pseudo-brugpensioenen betaalt zowel de werkgever als de werknemer sinds 1 april 2006 een bijzondere sociale bijdrage. Voor erg laaggeschoolde jongeren (jongeren met hoogstens een getuigschrift van de tweede graad secundair onderwijs, allochtone jongeren en mindervalide jongeren) werd de bijdragevermindering van 1.000 euro per kwartaal verlengd van twee tot vier jaar. Laaggeschoolde jongeren kunnen een stagevergoeding krijgen, zelfs als ze geen recht hebben op een werkloosheidsuitkering.

Eveneens in uitvoering van het Generatiepact werd vanaf 1 juli de aanwerving van een jongere die minder verdient dan 1.957 euro per maand beloond met een bijdragevermindering van 300 euro (19- en 20-jarigen) of 270 euro (21-jarigen) per maand. Om 16- tot 18-jarigen aan te moedigen in het stelsel van deeltijds leren/deeltijds werken te stappen, werd op 1 juli een ‘stagebonus’ van 500 euro per voltooid jaar ingevoerd (750 euro voor het derde en laatste opleidingsjaar); de werknemer krijgt een gelijkaardige ‘startbonus’.

Op 11 juli gaven de sociale partners een positief advies over vier ontwerpbesluiten ter uitvoering van pensioenmaatregelen uit het Generatiepact, die de regering later goedkeurde. Het ging om de versoepeling, voor pensioenen die ingaan vanaf 1 oktober 2006, van de toegang tot het minimumpensioen voor deeltijdse werknemers (koninklijk besluit van 28 september 2006), de verhoging met 17% van het minimumpensioenrecht per loopbaanjaar voor pensioenen die ingaan vanaf 1 oktober 2006 (koninklijk besluit van 28 september 2006), de invoering per 1 januari 2007 van een pensioenbonus (52 euro per gewerkte maand) voor wie blijft werken na 62 jaar of na het 44ste loopbaanjaar (koninklijk besluit van 1 februari 2007) en de invoering, per 1 januari 2007, van gedifferentieerde loongrenzen om

48. *Ibid.*, pp. 104-121. Ondanks het Generatiepact steeg het aantal bruggepensioneerden in 2006 met 2.865 tot 115.570. De kostprijs van de brugpensioenen liep op tot ruim 1,3 miljard euro.

Mark Deweerdt

werknemers die vanaf 58 jaar met conventioneel brugpensioenen gaan of hun loopbaan volledig onderbreken, minder voordelige pensioenrechten te geven en zo aan te moedigen langer te werken (koninklijk besluit van 13 november 2006).

Op 20 september brachten de sociale partners een advies uit een verhoging van sommige pensioenen en van de lastenverlaging voor nacht- en ploegenarbeid, twee maatregelen waarvoor de regering geld opzij had gezet in het Generatiepact. Ze stelden voor de laagste en oudste pensioenen op 1 september 2007 en 2008 met telkens 2% te verhogen. De sociale partners gingen daarmee in tegen minister van Pensioenen Bruno Tobback (SP.A), die op 20 juni had voorgesteld werknemers en zelfstandigen die vijf of meer jaar met pensioen zijn, een jaarlijkse welvaartsbonus te geven. In 2007 zou het gaan om 55 euro; nadien zou daar 90 euro per jaar bijkomen, tot de bonus (in 2013) 595 euro bedraagt. Vanaf 2014 zou, bovenop de welvaartsbonus, het maandbedrag van het pensioen jaarlijks met 7,5 euro verhogen. Voor de nacht- en ploegenarbeid stelden de sociale partners voor de lastenverlaging op uiterlijk 1 juli 2007 op te trekken van 5,63 naar 10,7%.

Over de verhoging van de pensioenen besliste de regering op 9 februari 2007 de welvaartsbonus in 2007 en 2008 deels in centen (75 euro, uit te keren in april), deels in procenten (verhoging met 2% in september) uit te keren. In 2009 zou beslist worden die regeling te behouden dan wel over te schakelen naar een gewone procentuele verhoging.

De verhoging van de lastenverlaging voor nacht- en ploegenarbeid zou pas in 2007 wettelijk geregeld worden.

Toegang tot arbeidsmarkt en knelpuntberoepen – Hoewel de Europese Commissie op 8 februari de ‘oude’ lidstaten van de Europese Unie had aangemaand hun arbeidsmarkt op 1 mei open te stellen voor werkzoekenden uit de ‘nieuwe’, Oost-Europese lidstaten, besliste de regering op 24 februari dat nog niet te doen.

Groot-Brittannië, Ierland en Zweden hadden hun grenzen al op 1 mei 2004 geopend, de dag waarop acht Oost-Europese landen tot de EU waren toegetreden. De overige lidstaten moesten tegen 30 april meedelen of zij verder gebruik wilden maken van de overgangperiode en hun grenzen nog tot 2009 dichthouden. In België waren de liberale regeringspartijen er voorstander van Oost-Europese werknemers vanaf 1 mei toe te laten, de socialisten verzetten zich daartegen.

Bij wijze van vergelyk besliste de regering op 24 februari niet tot 2009 te wachten om de arbeidsmarkt open te stellen voor Oost-Europese werknemers, maar tot zou zijn voldaan aan vier voorwaarden. Ze baseerde zich daarvoor op een advies van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid. Opmerkelijk was dat de voorstelling van het advies aan de pers nog aan de gang was toen de regering haar beslissing al meedeelde.

De vier voorwaarden waren: de uitbreiding van Dimona, de elektronische aangifte van werknemers bij de RSZ, tot buitenlandse werknemers die tijdelijk naar België komen om hier een opdracht te vervullen; de instelling van de hoofdelijke aansprakelijkheid van hoofdaannemers of opdrachtgevers voor de naleving van de loon- en arbeidsvoorwaarden van buitenlandse werknemers die hun ter beschikking worden gesteld; de versterking en betere samenwerking van de federa-

le en regionale inspectiediensten; de toegang van de vakbonden en van buitenlandse werknemers tot de Belgische rechtbanken voor misbruiken in verband met buitenlandse arbeidskrachten.

Voorts besliste de regering de toegang tot de Belgische arbeidsmarkt te versoepelen voor Oost-Europeanen die een 'knelpuntvacature' komen invullen, dit wil zeggen een vacature die niet kan worden ingevuld door vorming en opleiding van Belgische werklozen. Tegen 1 juni zou de federale regering in samenspraak met de gewestregeringen en sociale partners een lijst met knelpuntberoepen opstellen. Op 19 april werden de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners het eens over een lijst waarop 113 knelpuntberoepen stonden. Op de lijst van het Waalse Gewest en het Brusselse Gewest stonden 52 resp. 90 knelpuntberoepen.

Volkswagen – Op 21 november deelde Volkswagen mee dat nog maar enkel het Polo-model en niet langer het Golf-model in de vestiging in Vorst zou worden geassembleerd. Daardoor zouden 3.500 tot 4.000 van de 5.200 arbeidsplaatsen verdwijnen; bij de 120 toeleveringsbedrijven stonden nog eens honderden banen op de tocht. De VW-arbeiders waren sinds 17 november in staking, omdat ze van de directie geen informatie kregen na geruchten over de verplaatsing van een deel van de productie van Vorst naar Wolfsburg (Duitsland).

Het bericht over de bedrijfsherstructurering kreeg veel aandacht in de media en veroorzaakte deining in de politieke en sociaaleconomische wereld. Eerste minister Verhofstadt en andere politici zeiden verrast en ontgoocheld te zijn, en meenden dat de beslissing door "nationalistische" motieven was ingegeven. De Duitse metaalvakbond had eind september ingestemd met een verlenging van de arbeidsduur in ruil voor een verhoging van de productie in de Duitse VW-fabrieken. In de Kamer zei Verhofstadt op 23 november dat hij zou overleggen met de VW-directie en alles in het werk zou stellen om de fabriek in Vorst een toekomst te geven. Nog op 23 november deelden de vakbonden, na een eerste vergadering met de directie, mee dat er zou worden voortgestaakt tot de directie garanties gaf voor de overleving van de fabriek.

Op 1 december had premier Verhofstadt in Brussel een ontmoeting met gedelegeerd bestuurder Martin Winterkorn en voorzitter Ferdinand Piëch van Volkswagen. Achteraf deelde hij mee dat, mits de productievoorwaarden zouden worden gelijkgeschakeld met die in het Oost-Duitse Mosel – wat neerkwam op een verlaging van de productiekosten met een vijfde –, vanaf 2009 het nieuwe Audi A1-model in Vorst zou worden geproduceerd. Daardoor zouden 3.000 banen behouden kunnen blijven. De Belgische regering zegde toe in 2009 de lasten op ploegenarbeid verder te verlagen en maatregelen te nemen om de periode 2007-2008 te overbruggen, wanneer de productie in Vorst op een laag pitje zou staan. Meer bepaald zou met het zogenaamde plus-minusconto de arbeidstijd soepeler kunnen worden afgestemd op de levenscyclus van een automodel.

Op 2 december betoogden in Brussel 15.000 tot 20.000 VW-arbeiders en sympathisanten tegen de bedrijfsherstructurering.

Op 12 december hadden al meer dan 1.500 arbeiders zich gemeld om het bedrijf vrijwillig te verlaten. Het hoge cijfer verraste zowel de directie als de vakbonden,

Mark Deweerdt

en hield verband met de royale vertrekpremie (van 25.000 tot 144.000 euro). Het aantal vrijwillige vertrekkers zou tegen het einde van het jaar oplopen tot 1.945 en uiteindelijk tot 2.311 aangroeiën.

Op 18 december deelde de VW-directie mee dat er in 2007 en 2008 in Vorst telkens 84.000 wagens gebouwd zouden worden, waardoor er 2.200 werknemers in dienst zouden kunnen blijven.

Op 19 december stonden de directie en de vakbonden dicht bij een akkoord over een brugpensioenregeling. De vakbonden lieten verstaan dat de bruggepensioneerden niet beschikbaar zouden moeten zijn voor de arbeidsmarkt. Dat druiste in tegen het Generatiepact en noopte de regering ertoe op 20 december mee te delen dat het sociaal plan bij VW Vorst de letter en de geest van het Generatiepact diende te respecteren. De vakbonden legden er zich dezelfde dag bij neer dat er geen uitzondering op het Generatiepact gemaakt kon worden. Bij de jaarwisseling werd bij VW Vorst nog altijd gestaakt. Pas op 8 januari 2007 zou het werk worden hervat.

Intussen had de regering, met een amendement, in de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen (I) (B.S. 28 december 2006) het zogenaamde 'Plus Minus Conto' geregeld. De regeling houdt in dat voor de autoassemblage en de toeleveringsbedrijven een cao kan bepalen dat tot 10 uur per dag en tot 48 uur per week mag worden gewerkt, en dat de referentieperiode voor het respecteren van de arbeidsduur tot zes jaar mag bedragen

B. Sociaal overleg

Op 13 november begonnen de onderhandelingen over het interprofessioneel centraal akkoord voor de ongeveer 2,5 miljoen werknemers uit de particuliere sector voor 2007-2008.

Bij de voorstelling van de economische vooruitzichten van de Nationale Bank had gouverneur Quaden op 12 juni gezegd dat de lonen in België trager groeiden dan verwacht. Volgens de NBB zouden de loonkosten in 2005-2006 met maar 4,2% stijgen, 0,3 procentpunten minder dan de loonnorm en 1 procentpunt onder de voorspelling van de CRB van eind 2005. Quaden schreef de tragere groei toe aan de omschakeling naar een nieuwe indexkorf, eind januari, die de aanpassing van de lonen aan de evolutie van de consumptieprijzen had vertraagd.

In zijn technisch verslag over loonkostenontwikkeling van 9 november zei de CRB dan weer dat door de hogere inflatie de lonen in 2005-2006 met 4,7% zouden stijgen. In de drie buurlanden zouden de lonen, door de forse loonmatiging in Duitsland, met maar 3,6% stijgen. Voor 2007-2008 achtte de CRB een loonstijging van 5,5% aanvaardbaar, waarvan 3,9% inflatie en 1,6% reële loonsverhoging.

Het op 13 november begonnen overleg in de Groep van Tien verliep traag, rustig en discreet, en eindigde in de ochtend van 21 december met een ontwerp van interprofessioneel akkoord dat voorzag in een loonstijging van gemiddeld 5%. De werkgevers wilden aanvankelijk niet verder gaan dan 4,75%, maar stemden uiteindelijk in met 5% nadat de regering had toegezegd 0,25 procentpunten daarvan

door de overheid te laten financieren. Meer bepaald zouden de bedrijven vanaf het vierde kwartaal van 2007 een deel van de bedrijfsvoorheffing gelijk aan 0,25% van het brutoloon, niet hoeven door te storten. Het ging om een bedrag van 180 miljoen euro, of 0,15% van de loonkosten. De loonnorm was indicatief. Aan de sectoren werd gevraagd bij de nadere invulling ervan in de cao's een correctiemechanisme in te bouwen om ontsparingen te vermijden – een verwijzing naar de zogenaamde all-inakkoorden (zie I.A. Het *Actieplan 2006-2007* – Concurrentiekracht en koopkracht).

De sociale partners kwamen voorts overeen het minimumloon voor 21-plussers (1.258 euro per maand) op 1 april 2007 en 1 oktober 2008 met telkens 25 euro te verhogen.

Het centraal akkoord bevatte ook enkele afspraken die nadere uitvoering gaven aan het Generatiepact. Inzake de zogenaamde gelijkgestelde periodes – periodes van inactiviteit die meetellen om het recht op brugpensioen op 58 jaar te bepalen – werd beslist dat werkloosheid, loopbaanonderbreking, tijdskrediet en deeltijds werk voor in totaal zes jaar kunnen meetellen. Voor de omschrijving van zware beroepen (waarvoor brugpensioen op 56 jaar mogelijk is) werd afgestapt van het idee een exhaustieve lijst op te stellen, omdat dit aanleiding zou geven tot overloze discussies. Beslist werd de brugpensioenregeling op 56 jaar te verlengen voor werknemers met 20 jaar nachtarbeid of voor werknemers met verminderde arbeidsgeschiktheid in de bouwsector. Ook werknemers met een loopbaan van 40 jaar zouden op 56 met brugpensioen kunnen gaan. Vervroegd brugpensioen zou ook mogelijk zijn voor jaarlijks ten hoogste 1.200 werknemers met (door een controlerend geneesheer vast te stellen), „ernstige lichamelijke problemen”. Het recht op 1/5de tijdskrediet of loopbaanonderbreking (vier dagen werken op de vijf) werd veralgemeend voor alle werknemers ouder dan 55 jaar.

Alle bedrijven en/of sectoren zouden hun inspanningen voor vorming en opleiding jaarlijks opvoeren met 0,1% van de loonsom, tot de beoogde 1,9% zou zijn bereikt. Jaarlijks zou 5% extra van alle werknemers opleiding aangeboden krijgen.

Voor het betaald educatief verlof (zie I.D. Het *Actieplan 2006-2007* – Arbeidsmarkt) werd beslist de werkgeversbijdrage te verdubbelen van 0,04 tot 0,08% van de loonsom, op voorwaarde dat de overheid eenzelfde bedrag op tafel zou leggen. De vakbonden en de werkgevers beloofden tegen juni 2007 een alomvattend en evenwichtig voorstel te doen om het stelsel aan te passen.

Het ontwerpakkoord bevestigde de doelstelling om tegen 2010 3% van het bbp te besteden aan onderzoek en ontwikkeling. De CRB zou per sector nagaan in welke mate die afspraak werd nagekomen.

Onderzocht zou worden of de leeftijdsgebonden loonschaalverhogingen in overeenstemming zijn met de Europese antidiscriminatie richtlijn. Een commissie zou een “aantrekkelijk en gebruiksvriendelijk instrumentarium” uitwerken voor een resultaatgebonden beloning. Ten slotte beloofden vakbonden en werkgevers te blijven streven naar een meer gelijke beloning van mannen en vrouwen. Over de gelijkschakeling van het statuut van arbeider en bediende hadden ze geen vooruitgang kunnen boeken.

Mark Deweerdt

De vakbonden en de werkgevers, alsook de regering zeiden tevreden te zijn met het ontwerpakkkoord. Wel noemde Unizo de kostprijs voor de bedrijven "hoog". Voka, het netwerk van Vlaamse ondernemingen dat niet vertegenwoordigd is in de Groep van Tien, sprak van een "zwarte dag" voor de ondernemingen. Voka rekende voor dat het akkoord de bedrijven 8 miljard euro zou kosten, waarvan de overheid via de belastingen en sociale bijdragen 5,2 miljard euro zou binnenhalen en de werknemers maar 2,8 miljard euro zouden krijgen. Volgens Voka waren ook te weinig openingen gemaakt voor een soepele arbeidsorganisatie. De werkgeversorganisaties en de vakbonden keurden het ontwerpakkkoord midden januari 2007 goed. Het werd op 2 februari 2007 ondertekend.

C. Sociale zekerheid⁴⁹

De sociale zekerheid, die beschikte over een budget van 56,2 miljard euro, sloot het begrotingsjaar 2006 af met een (volgens voorlopige cijfers) overschot van 955 miljoen euro. In 2005 was er een overschot van 159 miljoen euro.

Ziekteverzekering – De ziekteverzekering sloot het boekjaar 2006 af met een overschot van 400 miljoen euro. Van de 18,483 miljard euro die was begroot, werd maar 18,083 miljard euro uitgegeven. In 2005 bedroegen de uitgaven 17,250 miljard euro.

Op 1 juli werd de financiering van de geneesmiddelen die in een ziekenhuis worden toegediend, herzien. De vergoeding per voorgeschreven geneesmiddel werd voor driekwart vervangen door een forfaitaire vergoeding per pathologie, met uitzondering van bepaalde dure geneesmiddelen voor kankertherapie. De hervorming zou de ziekenhuizen tot een zuiniger geneesmiddelenverbruik moeten aanzetten. Tevens zou ze de verschillen in voorschrijfgedrag tussen de ziekenhuizen moeten wegwerken.

In toepassing van de Gezondheidswet van 27 april 2005, die het zogenaamde kiwimodel had ingevoerd, schreef minister van Volksgezondheid Demotte eind 2006 de eerste twee aanbestedingen uit voor resp. bloeddrukverlagende en cholesterolremmende geneesmiddelen. Volgens het kiwimodel zou enkel nog van het goedkoopste geneesmiddel 75% worden terugbetaald; van de andere geneesmiddelen zou maar 50% worden terugbetaald. FeBelGen, de federatie van de producenten van generische geneesmiddelen, kondigde uit protest een boycot af. Medio februari 2007 bleek dat als gevolg daarvan voor beide aanbestedingen telkens maar één offerte was ingediend.

Voor 2007 stelde de regering het budget van de ziekteverzekering vast op 19,619 miljard euro, zoals het Verzekeringscomité van het Riziv had voorgesteld. Tegenover 2006 was dat een toename met 6,4% (4,5% groeinorm en 1,9% inflatie).

49. De maatregelen in verband met de pensioenen komen aan bod in VII. A., bij de behandeling van de uitvoering van het Generatiepact.

De belangrijkste nieuwe maatregel was de vervanging en uitbreiding van het zogenaamde WIGW-statuuut (weduwen, invaliden, gepensioneerden en wezen) tot alle gezinnen met een bruto belastbaar inkomen onder de 13.312,80 euro per jaar (+ 2.464,56 euro per persoon ten laste). Dat zogenaamde Omnio-statuuut zou op 1 juli 2007 ingaan. Daardoor zouden 1,4 miljoen in plaats van 1,1 miljoen verzekerden een verlaagd remgeld genieten.

Andere maatregelen waren een betere terugbetaling van pijnstillers voor chronisch zieken, de halvering van het remgeld voor het goedkoopste geneesmiddel in 'grote verpakkingen', de vermindering van het remgeld voor de eerste achttien kinesitherapie sessies bij courante aandoeningen en de oprichting van een 'Toekomstfonds'. Dat laatste gebeurde door de programmawet van 27 december 2006 (B.S. 28 december 2006) die bij het Riziv een 'Fonds voor de toekomst van de geneeskundige verzorging' oprichtte om, op zijn vroegst vanaf 2012, bij te dragen in de financiering van de aanpassing van het systeem van geneeskundige verzorging aan de vergrijzing van de bevolking. In 2007 zou uit de begroting voor de sociale zekerheid 309 miljoen euro in het Toekomstfonds worden gestort.

De wet van 20 juli 2006 betreffende de oprichting en de werking van het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (B.S. 8 september 2006) richtte een verzelfstandigd agentschap op om, in de plaats van het directoraat-generaal voor de Geneesmiddelen van de FOD Volksgezondheid, de kwaliteit, veiligheid en doeltreffendheid van geneesmiddelen te verzekeren. Het agentschap is bevoegd voor onder meer de toekenning van de vergunningen voor het in de handel brengen van geneesmiddelen en de controle op de fabricage, distributie en aflevering van geneesmiddelen.

Van 4 tot 18 september hadden de vierjaarlijkse verkiezingen plaats van de vertegenwoordigers van de artsen in de organen van het Riziv. Van de 41.870 erkende artsen bracht maar 46,6% een stem uit, tegenover nog 56% in 2002. Het Syndicaat van de Vlaamse Huisartsen, dat in 2002 een alliantie had gevormd met het Kartel en waarvan de kandidatuur onontvankelijk was verklaard omdat het enkel huisartsen groepeerde en niet in heel het land werkzaam is, had zijn leden gevraagd de verkiezingen te boycotten. De Belgische Vereniging van Artsensyndicaten kreeg met 66,6% van de stemmen acht van de twaalf artsenzetels in de commissie artsen-ziekenfondsen. De andere zetels gingen naar het Kartel (Algemeen Syndicaat van Geneeskundigen van België en Groupement Belge des Omnipracticiens).

VIII. Het mobiliteitsbeleid

Zaavtem en het spreidingsplan – Ook in 2006 slaagden de federale regering, de Vlaamse regering en de Brusselse regering er niet in een duurzame oplossing te

Mark Deweerdt

vinden voor de slepende kwestie van de vliegroutes van en naar, en het baangebruik op de luchthaven van Zaventem.⁵⁰

Het hof van beroep van Brussel vernietigde op 21 maart het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg van 11 augustus 2005, dat inwoners van de noordrand in het ongelijk had gesteld. Volgens het hof van beroep kon wel degelijk worden vastgesteld dat de inwoners van de noordrand zich in dezelfde situatie bevonden als die van de oostrand en dat ze ongelijk behandeld werden. Het arrest gelastte de federale regering binnen de dertig dagen een nieuw plan op te stellen dat de geluidslast van de vluchten van en naar Zaventem gelijkmatig spreidt over alle omwonenden van de luchthaven. Indien dat niet gebeurde, zou de Staat een dwangsom van 25.000 euro per dag moeten betalen. Volgens het arrest stonden de geluidsnormen van het Brusselse gewest een gelijkmatige spreiding van de geluidsoverlast in de weg en waren ze om die reden strijdig met de federale loyaliteit en het evenredigheidsbeginsel.

Op 21 april besliste de regering, op voorstel van minister van Mobiliteit Landuyt, het spreidingsplan aan te passen. De aanpassing bleef evenwel beperkt tot de vluchten op zaterdag tussen 15 en 23 uur, die de noord-zuidbaan 20 in plaats van de oost-westbaan 25R zouden gebruiken.

In drie arresten van 9 mei verwierp de Raad van State het vernietigingsberoep dat onder meer luchthavenuitbater BIAC, koerierbedrijf DHL en enkele luchtvaartmaatschappijen hadden ingesteld tegen het besluit van 27 mei 1999 waarin de Brusselse regering strenge geluidsnormen had opgelegd. Het arrest was gewezen door de algemene vergadering, nadat eerder een Nederlandstalige auditeur zich voor en een Franstalige auditeur zich tegen de vernietiging hadden uitgesproken.

Op verzoek van inwoners van de oostrand schorste de Raad van State op 10 mei de regeringsbeslissing van 21 april. Minister Landuyt riep naar aanleiding van het arrest de Vlaamse en de Brusselse regering op het overleg dat in oktober 2005 was stilgevallen, te hervatten, maar zijn oproep bleef zonder gevolg.

Op 6 oktober verwierp het Hof van Cassatie het beroep dat de Belgische Staat had ingesteld tegen het arrest van het hof van beroep van Brussel van 17 maart 2005. Het hof had het intensieve gebruik van baan 02/20 veroordeeld en de federale regering veertig dagen tijd gegeven om, op straffe van een dwangsom van 25.000 euro per dag, het spreidingsplan aan te passen.

Op 21 december verwierp het Hof van Cassatie het beroep dat de Belgische Staat, luchthavenexploitant BIAC en luchtverkeersleider Belgocontrol hadden ingesteld tegen het arrest van het Brusselse hof van beroep van Brussel van 14 juni 2005, dat de federale overheid drie maanden tijd gegeven had om zich, op straffe van een dwangsom van 25.000 euro per dag, te schikken naar de geluidsnormen van het Brusselse gewest.

Minister Landuyt zei na elk arrest dat hij er rekening mee zou houden, zonder daarover echter nadere uitleg te geven.

50. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 165-170. De luchthaven van Zaventem, die officieel *Brussel Nationaal* heette, kreeg in oktober de nieuwe officiële benaming *Brussels Airport*.

Spoorwegen – NMBS Holding ondertekende op 5 december met de drie gewesten de eerste drie contracten over regionale cofinanciering van infrastructuurwerken, in de vorm van de betaling van de rente op leningen die NMBS Holding voor die werken zou aangaan. De contracten hadden betrekking op de uitbreiding van het vormingsstation Zeebrugge, de modernisering van de lijn Brussel-Luxemburg en de aansluiting van de haven van Brussel op het spoorwagetrack.

Wegenvignet – De Waalse regering drong er bij de andere gewesten meermaals op aan uiterlijk 1 januari 2008 een wegvignet in te voeren. De drie gewesten voerden sinds eind 2005 gesprekken over een samenwerkingsakkoord over een gemeenschappelijk ‘vignet’ voor het gebruik van de Belgische wegen, ook door buitenlandse chauffeurs. Eind 2006 waren de gesprekken vastgelopen op het verzet van het Brusselse gewest tegen de verdeelsleutel die Vlaanderen en Wallonië voorstelden. Beide gewesten wilden Brussel maar 5% van de opbrengst geven, het gewest vroeg 9%.

IX. Het energiebeleid

A. België en de fusieplannen Suez-GdF

De Franse nutsgroep Suez had op 9 augustus 2005 een bod gedaan op de 49,92% aandelen van de Belgische elektriciteitsproducent Electrabel die ze nog niet in haar bezit had. Het bod had grote beroering veroorzaakt omdat de Belgische elektriciteitsbevoorrading er zo goed als volledig in Franse handen door zou komen. Na gesprekken met de Belgische regering verklaarde Suez zich bereid enkele tegemoetkomingen te doen. Die zogenaamde *Pax Electrica* omvatte de toezegging van Suez zijn belang te verminderen in Elia, de beheerder van het hoogspanningsnet, de beslissingscentra van zijn energieactiviteiten in Brussel te houden, de Belgische inbreng in het management te versterken, zijn meerderheidsbelang te behouden in Fluxys, de beheerder van het aardgasnet, en drie ongebruikte productiesites te verkopen. Aan het einde van de biedperiode (6 december) had Suez 98,62% van Electrabel in handen.⁵¹

De deining over het bod op Electrabel was nauwelijks geluwd, toen op 21 februari de krant *Il Giornale* schreef dat Enel, de grootste Italiaanse stroomproducent, met Suez wilde onderhandelen over een participatie in Electrabel. De raad van bestuur van Suez vergaderde op 24 februari, maar gaf geen commentaar. Daags nadien schreef *De Tijd* dat de Waalse financier Albert Frère, via de holding GBL

51. *Ibidem*, pp. 181-183. Op 25 februari meldde *De Tijd* dat Electrabel drie ongebruikte sites (Beringen, Sint-Pieters-Leeuw en Marchienne-au-Pont) met een capaciteit van 1.500 megawatt wilde verkopen. Bij de opmaak van de begroting voor 2006 had de regering beslist een heffing in te voeren op ongebruikte productiesites en daarvoor aan de inkomstenzijde 150 miljoen euro ingeschreven.

Mark Deweerdt

de grootste aandeelhouder van Suez, een vijandig bod van Enel van de hand wees en een toenadering steunde tussen Suez en Gaz de France (GdF), een andere Franse nutsgroep, waarvan de Franse Staat 80% van de aandelen in handen had. Een mogelijke fusie tussen Suez en GdF zou ook gevolgen hebben voor België. In een joint venture met de Britse gasgroep Centrica had GdF immers een meerderheidsparticipatie verworven in SPE, het enige Belgische bedrijf dat naast Electrabel over grote elektriciteitscentrales beschikt en eigenaar is van stroomleverancier Luminus. GdF was bovendien de belangrijkste concurrent van Suez-dochter Distrigas voor de levering van aardgas aan grote Belgische bedrijven.

Al op 25 februari deelde de Franse premier, Dominique de Villepin, mee dat Suez en GdF wilden fuseren om de Franse energieonafhankelijkheid te waarborgen. In België werd bezorgd op de mededeling gereageerd. Eerste minister Verhofstadt zei dat Suez zijn vroegere verbintenissen nauwgezet diende na te komen en dat de centrale rol van Distrigas en van Zeebrugge in de aardgasbevoorrading en -distributie versterkt zou moeten worden. De Vlaamse minister van Energie, Kris Peeters (CD&V), noemde het "zorgwekkend" dat SPE, Luminus en Electrabel in één hand zouden komen. De voorzitter van de Vlaamse energieregulator VREG, André Pictuel, had het over "een slechte zaak voor de concurrentie tussen de energieleveranciers in Vlaanderen en voor de consument".

Op 27 februari sprak premier Verhofstadt de verwachting uit dat de groep die uit de fusie van Suez en GdF zou ontstaan, maatregelen zou nemen om haar monopoliepositie in België af te bouwen. Hij zag in de fusieplannen een opportuniteit om, na de elektriciteitsmarkt, de gasmarkt te liberaliseren door productie en distributie van elkaar te scheiden, meer bepaald door andere leveranciers dan Distrigas toegang te geven tot de aardgasterminal van Zeebrugge en het door Fluxys beheerde aardgasnetwerk.

Bij de voorstelling van het fusieproject in Parijs, op 28 februari, zei Gérard Mestrallet, de gedelegeerd bestuurder van Suez, dat alle afspraken van de *Pax Electrica* zouden worden nageleefd.

Op 10 maart schreven enkele kranten dat de Belgische energieregulator CREG in een vertrouwelijk advies aan minister van Economie en Energie Verwilghen ervoor pleitte dat Suez bij een fusie met GdF zijn belang in Distrigas, Fluxys en Elia zou afstoten, alsook een deel van zijn kerncentrales zou verkopen. Volgens de CREG zou het een unicum zijn dat de overheid van een land de kerncentrales van een ander land zou bezitten en controleren.

Tijdens een onderhoud met premier Verhofstadt (17 maart) zegde Neelie Kroes, die in de Europese Commissie bevoegd was voor concurrentiezaken, toe dat de Europese Commissie nauwlettend zou toezien op de gevolgen van de fusie tussen Suez en GdF voor de Belgische energiemarkt. Verhofstadt zei niet tegen de fusie gekant te zijn, maar niet te kunnen aanvaarden dat de markt grotendeels in handen van één producent zou komen.

Op 20 maart reisde de premier naar Parijs voor een gesprek met zijn ambtgenoot de Villepin en met president Jacques Chirac. Volgens Verhofstadt hadden zijn Franse gesprekspartners er geen probleem mee dat de fusiegroep een deel van haar activiteiten op de Belgische markt zou afstoten.

In de Senaat zei minister Verwilghen op 22 maart dat de regering er bij Suez en GdF op aandrong om, in geval van fusie, Distrigas te verkopen.

Reagerend op het CREG-advies zei Jean-Pierre Hansen, de gedelegeerd bestuurder van Electrabel en de nummer twee van Suez, in een gesprek met *De Standaard* en *Le Soir* (24 maart) dat de verkoop van kerncentrales "onbepreekbaar" was.

Naar aanleiding van berichten over discrete gesprekken van Suez met Enel over het doorschuiven van delen van Electrabel naar Enel, om zo een vijandig overnamebod van het Italiaanse concern te voorkomen, waarschuwde premier Verhofstadt er op 29 maart voor dat zulke gesprekken de houding van de Belgische regering niet zouden wijzigen en dat het concentratieprobleem zou blijven bestaan.

In de daaropvolgende weken groeide in de Franse politieke wereld, ook bij de UMP, de partij van premier de Villepin, en bij de vakbonden het verzet tegen een fusie van GdF met Suez, omdat de Franse Staat zijn meerderheidsaandeel in het gasconcern zou verliezen. Door de toenemende onzekerheid over de fusie staken opnieuw geruchten de kop op over geheim overleg tussen Suez en Enel. Premier Verhofstadt waarschuwde er op 14 juni voor de tweede keer voor dat de Belgische regering zich "keihard" zou opstellen en maatregelen zou nemen "die moeten leiden tot meer en niet minder concurrentie".

De Franse krant *Le Monde* schreef op 16 juni dat de geplande fusie vertraging dreigde op te lopen omdat de regering-de Villepin haar wetsontwerp over de privatisering van GdF nog niet bij het parlement had ingediend.

Europees Commissaris Kroes zei op 19 juni dat de fusie van Suez en GdF "ernstige risico's" inhield "voor de concurrentie op alle niveaus van de gas- en elektriciteitsbevoorrading in België", omdat een fusie de activiteiten zou combineren van de grootste twee elektriciteitsbedrijven (Electrabel en SPE-Luminus) en gasondernemingen (Distrigas en GdF) en omdat de twee bedrijven de essentiële energieinfrastructuur in België controleren. Ze besliste daarom een grondig onderzoek in te stellen. Tijdens het onderzoek, dat zou lopen tot 25 oktober maar verlengd kon worden, zou Suez-GdF aan de bezwaren van de Commissie tegemoetkomen kunnen door activiteiten of infrastructuur af te stoten.

In de Franse krant *Les Echos* zeiden de gedelegeerd bestuurders van Suez, Mestrallet, en van GdF, Jean-François Cirelli, op 29 augustus te weigeren de controle van hun infrastructuur op te geven. GdF was wel bereid zijn belang van 25,5% in SPE te verkopen.

Premier Verhofstadt, minister Verwilghen en de drie gewestministers van Energie beraadslaagden op 12 september over een gemeenschappelijke strategie. Ze waren het erover eens dat de groep Suez-GdF niet het monopolie op de kernenergie in België mocht hebben en zagen ruimte voor drie grote 'spelers': Suez-GdF, SPE (waarin Centrica na het uitstappen van GdF de meerderheid zou hebben) en een derde speler, waarvoor de Duitse groep E.ON werd genoemd die in augustus een van de drie ongebruikte productiesites van Electrabel had gekocht. Daarnaast wilden ze dat Suez zijn aandeel van 51% in Fluxys verminderde.

Mark Deweerdt

Daags nadien deelde premier Verhofstadt tijdens een onderhoud de wensen van de Belgische overheid mee aan Electrabel-topman Hansen en Etienne Davignon, een bestuurder van Suez. Volgens persberichten wezen beiden de twee Belgische eisen van de hand omdat ze niet het onderwerp vormden van de onderhandelingen met de Europese Commissie. Volgens de woordvoerder van de premier (14 september) getuigde het dubbele 'neen' van een "misplaatste arrogantie". Hij liet uitschijnen dat België erop vertrouwdde dat de Europese Commissie in de onderhandelingen met Suez-GdF rekening zou houden met de Belgische belangen en verzuchtingen.

Op 19 september maakte *De Tijd* gewag van spanningen tussen de Europese Commissie en premier Verhofstadt omdat deze zich in de onderhandelingen met Suez-GdF zou hebben gemengd. Meer bepaald zou hij er bij commissaris Kroes op hebben aangedrongen zich niet te hard op te stellen tegenover Suez en niet aan te sturen op desinvesteringen bij Distrigas. Volgens zijn woordvoerder had de eerste minister enkel laten weten dat minister Verwilghen een persoonlijk standpunt had ingenomen toen hij op 15 september had gezegd dat Suez ook zijn meerderheidsbelang in Distrigas zou moeten opgeven. Verhofstadt had de Commissie gevraagd niet alleen oog te hebben voor Distrigas, maar ook en vooral voor Fluxys.

Na onderhandelingen met de Europese Commissie dienden Suez en GdF op 20 september, de uiterste datum, vijf voorstellen in om tegemoet te komen aan de bezwaren van de Commissie tegen de geplande fusie. De twee concerns stelden voor Fluxys in drie divisies te splitsen. Twee daarvan zouden instaan voor het beheer resp. de exploitatie van het aardgasnetwerk (opslag en transport) en niet meer worden gecontroleerd door Suez. De derde divisie, waarin Suez de meerderheid zou behouden, zou de LNG-terminal in Zeebrugge beheren. Andere voorstellen betroffen de oprichting van een nieuwe onderneming waarin de contracten met Belgische en Franse industriële klanten van Distrigas (goed voor 29% van het volume) en de gasverkoop aan SPE zouden worden ondergebracht en die later verkocht zou worden, de verkoop van het GdF-belang van 25,5% in SPE, de veiling van een deel van de gasbevoorrading door GdF in België en Frankrijk, en de verkoop van de lokale verwarmingsnetten in Frankrijk van GdF-dochter Cofathec. Premier Verhofstadt reageerde positief op de resultaten van de onderhandelingen, maar beklemtoonde dat hij in bilaterale gesprekken de Belgische elektriciteitsmarkt verder wilde openbreken om drie grote spelers toegang te geven. De gemeentelijke holding Publigas, die 37,5% bezat in Fluxys, was niet opgezet met de voorgestelde splitsing.

Premier Verhofstadt overlegde op 29 september met Suez-topman Mestrallet over supplementaire toegevingen aan de Belgische overheid. De media maakten gewag van een nakend akkoord over de afbouw van de dominante positie van Suez-GdF. De fusiegroep had er al mee ingestemd de Belgische en de Franse Staat een 'gouden aandeel' te geven, waardoor de regeringen van beide landen een vetorecht zouden krijgen voor strategische beslissingen. Het afstaan van een deel van de nucleaire en niet-nucleaire productiecapaciteit bleef het belangrijkste struikelblok.

Op 3 oktober schreef *De Tijd* dat tijdens de onderhandelingen met Suez ook de aardgaskorting ter sprake was gekomen die de regering aan ruim twee miljoen gezinnen had toegekend (zie II.B. Stookolie- en aardgaskorting).

Eveneens op 3 oktober keurde de Franse Assemblée het wetsontwerp goed dat de Staat toestond zijn belang in GdF van 80 op 34% te brengen. De Sénat stemde op 8 november met het wetsontwerp in.

Op 4 oktober – enkele dagen voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen, zoals de premier had gehoopt –, sloten Verhofstadt enerzijds en Mestrallet en Hansen anderzijds na nog eens vier uur onderhandelen een “principeakkoord”.

Op 6 oktober deelde de premier tijdens een informele persbriefing mee welke “verbintenissen” Suez was aangegaan:

- Electrabel bevriest tot ten minste september 2007 de elektriciteitsprijzen voor residentiële klanten, “behalve in uitzonderlijke gevallen”. Voor de grote industriële verbruikers worden voorstellen voor nieuwe langetermijncontracten gedaan;
- Electrabel staat een deel van zijn productiecapaciteit (een mix van steenkool, aardgas en kernenergie) af aan SPE en een buitenlandse producent. Premier Verhofstadt sprak van 15% voor elk van beide actoren, maar Suez noemde dat cijfer “eerder indicatief”;
- aardgasnetbeheerder Fluxys wordt in drie divisies opgedeeld. Suez verbindt er zich toe te investeren in de verdubbeling van de capaciteit van de LNG-terminal in Zeebrugge. Indien die verbintenis niet wordt nagekomen, kan een derde aandeelhouder (naast Suez en Publigas) in Fluxys stappen;
- door de oprichting van een paritair samengesteld comité wordt de Belgische Staat medebeheerder van Synatom, het reservefonds van Electrabel voor de ontmanteling van de kerncentrales. Het fonds (4,3 miljard euro) zal door beleggingen en investeringen aangroeien tot 10 miljard euro; een groter deel van de provisie wordt in België geïnvesteerd;
- de Belgische Staat krijgt een gouden aandeel in de fusiegroep Suez-GdF;
- Electrabel betaalt de aardgaskorting (100 miljoen euro) die de regering had toegekend.

Opmerkelijk was dat de premier niet meer sprak van een “principeakkoord”, maar van “verbintenissen”. Dat was het gevolg van de waarschuwing die Europees Commissaris Kroes hem op 4 oktober had gegeven. Ze herinnerde er toen aan dat het de exclusieve bevoegdheid van de Commissie was de fusie van Suez en GdF te beoordelen en dreigde ermee een juridische procedure op gang te brengen wanneer België zich in de zaak zou mengen door afspraken te maken met Suez. Later, op 5 december, deelde een woordvoerder van Kroes mee dat er “op grond van de informatie waarover de EU-Commissie momenteel beschikt”, geen procedure zou worden ingespannen tegen premier Verhofstadt.

Op 11 oktober deelde de Europese Commissie aan Suez en GdF mee de voorstellen van 20 september onvoldoende te vinden. De Commissie eiste dat de fusiegroep 35% van de bevoorradingscapaciteit van de Belgische markt zou verkopen. Dat zou neerkomen op de volledige verkoop van Distrigas. Kroes was het

Mark Deweerdt

evenmin eens met de splitsing van Fluxys in drie divisies. Van haar mocht Fluxys blijven voortbestaan, maar moest Suez-GdF zijn meerderheid in de maatschappij opgeven. Enkel de LNG-terminal in Zeebrugge en andere activa buiten België konden worden afgesplitst en ondergebracht in Fluxys International. De fusiegroep mocht van dat laatste bedrijf 60% van de aandelen in handen houden. Publigas en een derde, buitenlandse speler konden de overige 40% van de aandelen van Fluxys International onderling verdelen.

Op 13 oktober stemden Suez en GdF ermee in Distrigas in de loop van 2007 te verkopen. Ze aanvaardden ook de voorwaarde van de Commissie in verband met Fluxys. Daarmee stond niets nog de goedkeuring van het fusieproject door de Europese Commissie in de weg. Dat gebeurde op 14 november.

Intussen, op 28 oktober, had Electrabel-topman Hansen aan *De Standaard* en *Le Soir* gezegd dat Electrabel tijdens de onderhandelingen over wat in de pers *Pax Electrica II* werd genoemd, van de regering de garantie had gekregen dat “tot 2009 de fiscaliteit en het reglementair kader waaraan wij onderworpen zijn, niet veranderen”. Dat leek in tegenspraak te zijn met de verklaring van minister Verwilghen, op 10 oktober in de Kamercommissie voor het Bedrijfsleven, dat niet van een *Pax Electrica II* kon worden gesproken omdat het niet om wederzijdse verbintenissen ging, maar om “een aanbod van de fusiegroep”.

Op een vraag van Jean-Marc Nollet (Ecolo) in de Kamerzitting van 9 november antwoordde minister van Financiën Reynders dat het engagement dat premier Verhofstadt namens de regering had aangegaan, “een stabiliteit van de regelgeving” betrof ten aanzien van de Suezgroep tot eind 2009. Hij preciseerde dat de wetgeving, ook de fiscale wetgeving, gewijzigd kon worden, maar niet op een ten aanzien van de groep asymmetrische of discriminerende wijze.

Minister Verwilghen herhaalde op 22 november in de Kamercommissie voor het Bedrijfsleven dat het in de zogenaamde *Pax Electrica II*, in tegenstelling tot de eerste *Pax Electrica*, om eenzijdige verbintenissen van de fusiegroep ging. Hij zei dat België er zich niet toe had geëngageerd geen wijzigingen aan te brengen aan de fiscaliteit en het reglementaire kader.

Op 25 november schreef *Le Soir* dat vertegenwoordigers van de federale regering een akkoord van 20 bladzijden met Suez hadden ondertekend, met onder meer een engagement van de federale overheid om, als tegenprestatie voor engagementen van Suez, “een stabiel fiscaal en reglementair kader te garanderen tot 31 december 2009”.

Op 30 november verwierp de Franse Conseil Constitutionnel het beroep dat de socialisten en communisten hadden aangetekend tegen de privatiseringswet. Het grondwettelijk hof stelde wel dat de Franse regering GdF niet mocht privatiseren vóór 1 juli 2007, de dag waarop de Franse energiemarkt geliberaliseerd zou worden en GdF niet langer als een nationale openbare dienst kon worden beschouwd.

Op 8 december publiceerde *Le Soir* een brief van 6 oktober waarin premier Verhofstadt aan Suez-topman Mestrallet “het engagement” van de federale overheid

bevestigde “om tot eind 2009 een reglementair en fiscaal stabiel kader te garanderen” voor de fusiegroep Suez-GdF, in ruil voor de toezeggingen van Suez.⁵² Naar aanleiding van het bericht vroeg de Europese Commissie verduidelijkingen aan de Belgische regering. Diezelfde dag bezorgde de premier een afschrift van zijn brief aan de Commissie.

Eind 2006 doken in de Franse pers berichten op dat de Franse ‘tycoon’ François Pinault met de hulp van andere Franse bedrijven 70 miljard euro op tafel zou leggen voor de overname van Suez, dat vervolgens zou worden opgedeeld en verkocht aan groepen zoals GdF en Veolia. Op 21 januari 2007 zag Pinault van een overnamebod af. Een buitengewone algemene vergadering van GdF zou op 25 juni 2007 over de fusie met Suez stemmen.

B. Varia

Apetra – De wet van 26 januari 2006 betreffende de aanhouding van een verplichte voorraad aardolie en aardolieproducten en de oprichting van een agentschap voor het beheer van een deel van deze voorraad [...] (B.S. 13 februari 2006) richtte de vennootschap van publiek recht Apetra op, die de opdracht kreeg de Belgische strategische olievoorraad aan te houden en te beheren.

De lidstaten van het Internationaal Energie Agentschap (IEA) en van de Europese Unie zijn verplicht een strategische oliereserve aan te houden, die overeenstemt met het binnenlandse verbruik van 90 dagen. Door het gedecentraliseerde olievoorraadsysteem, waarin de importeurs van olie en de raffinaderijen tegen een vergoeding een deel van hun voorraad als onderdeel van de strategische voorraad aanhielden, was de strategische voorraad niet meer toereikend voor 90 dagen en voldeed België niet aan zijn verplichtingen. Daarom werd het gedecentraliseerde systeem verlaten en werd Apetra belast met het aanhouden en beheren van de strategische olievoorraad. Die bestaat enerzijds uit de werkvoorraad waarover de petroleummaatschappijen, zonder vergoeding, moeten beschikken en anderzijds de voorraad die Apetra in volle eigendom heeft. De wet verplichtte de importeurs en raffinaderijen gedurende nog vijf jaar een deel van de strategische voorraad aan te houden. Een koninklijk besluit van 15 juni 2006 stelde de voorraadplicht vast op 100.000 ton per productcategorie en per 15 dagen. Die termijn zou à rato van 3 dagen per jaar afgebouwd worden.

Programmaovereenkomst – Op 28 september sloten minister van Energie Verwilghen en de Belgische Petroleumfederatie een nieuwe programmaovereenkomst.⁵³ Zoals de vorige overeenkomsten regelde ze de berekening van de maximumprijzen voor olieproducten. Nieuw was de vervanging van de forfaitaire maximale distri-

52. Letterlijk luidde het: “Je confirme l’engagement de l’Etat fédéral de garantir, en contrepartie des engagements de Suez [...], la stabilité du cadre réglementaire et fiscal s’appliquant spécifiquement au groupe jusqu’au 31 décembre 2009”.

53. De eerste overeenkomst was gesloten in 1974, in volle oliecrisis, de tweede in 1996.

Mark Deweerdt

butiemarge voor de handelaars door een marge die daalt of stijgt met de olieprijs. De overeenkomst maakte het ook mogelijk tegen het einde van 2006 zwavelvrij brandstof op de markt te brengen.

Biobrandstoffen – De wet van 10 juni 2006 betreffende de biobrandstoffen (B.S. 16 juni 2006) regelde de vrijstelling van de bijzondere accijns voor de producenten van zogenaamde biobrandstoffen. Het ging vanaf 1 november 2006 om diesel aangevuld met ten minste 3,37% FAME (Fatty Acid Methyl Ester) en vanaf 1 oktober 2007 om benzine waaraan ten minste 7% bio-ethanol is toegevoegd. Volgens een Europese richtlijn van 8 mei 2003 had eind 2006 al ten minste 2% van de brandstof van biologische oorsprong moeten zijn; tegen 2010 wordt dat aandeel opgetrokken tot ten minste 5,75%. De vrijstelling van de bijzondere accijns was een compensatie voor de hogere productieprijs van biobrandstoffen.

De wet bepaalde dat ten minste twee en ten hoogste vier bedrijven erkend konden worden om in de periode 2008-2012 jaarlijks maximum 250 miljoen liter bio-ethanol op de markt te brengen; voor FAME bedraagt het quotum voor de periode 1 november 2006 tot eind 2012 in totaal 1.141 miljoen liter.

De regering wilde het maximumvolume voor bio-ethanol aanvankelijk beperken tot 192 miljoen liter per jaar. Kandidaat-producent Südzucker maakte een investering in de Waalse gemeente Wanze echter afhankelijk van de voorwaarde twee derde van het maximumquotum, of 108 miljoen liter per jaar, te mogen produceren. De Vlaamse meerderheidsfracties weigerden aanvankelijk het wetsontwerp betreffende de biobrandstoffen in die zin te amenderen, maar ze deden dat nadien toch nadat de regering onder druk van de PS op 16 mei beslist had het quotum tot 250 miljoen liter op te trekken.

Op 19 oktober erkende de regering drie bedrijven voor de productie van bio-ethanol: BioWanze (Wanze), dat 50,5% van het quotum kreeg toegewezen, Alco Bio Fuel (Gent; 36,6%) en Tate & Lyle (Aalst; 12,9%). Voor de productie van FAME werden (voor de periode tot 30 september 2007) vier bedrijven erkend: Proviron (Oostende), Flanders Bio Fuel (Gistel), Oleon (Ertvelde) en Néochim (Feluy). Door de late erkenning kon geen van de vier bedrijven tegen 1 november FAME leveren. Niettemin betaalde de dieselrijder vanaf 1 november 1,02 cent extra per liter. Het ging om de bijzondere accijns die leveranciers van biobrandstof ter compensatie van de hogere kostprijs van biobrandstof mogen aanrekenen maar niet hoeven door te storten aan de FOD Financiën.

Kernenergie – De regering besliste op 23 juni het Belgische laag- en middelradioactief afval tegen 2017 definitief en bovengronds te bergen op het grondgebied van de Kempense gemeente Dessel. Voor de berging waren er aanvankelijk vier gemeenten kandidaat: Dessel en Mol in Vlaanderen, en Farciennes en Fleurus in Wallonië. Nadat de Waalse gemeenten hadden afgehaakt, had de regering nog de keuze uit boven- of ondergrondse berging in Dessel of Mol. Bovengrondse berging is beduidend goedkoper (350 miljoen euro) dan ondergrondse (1 miljard euro).

Minister Verwilghen ontving op 17 november het rapport van de commissie 'Energie 2030', die in 2004 was opgericht om de energiebehoefte van België in

kaart te brengen. Daags voordien was in *Le Soir* al uitgelekt dat de commissie de aanbeveling gaf de nucleaire optie open te houden en de sluiting van de zeven kerncentrales tussen 2015 en 2025, die geregeld was in de wet van 31 januari 2003, te herbekijken. De commissie wees op het belang van kernenergie voor zowel de energiebevoorrading als de beperking van de CO₂-uitstoot.

De aanbeveling kreeg de steun van onder meer het Verbond van Belgische Ondernemingen, maar werd fel bekritiseerd door de milieubeweging en de SP.A. Partijvoorzitter Vande Lanotte sprak van “oplichting” omdat de voorzitter van de commissie, prof. William D’Haeseleer, banden zou hebben met de nucleaire sector. Minister Verwilghen bekleemtoonde dat het om een voorlopig rapport ging, dat nog voor advies zou worden voorgelegd aan de CRB, de CREG, de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en de Nationale Bank.

MR-voorzitter Reynders had op 16 juni het debat in de meerderheid over kernenergie heropend. Hij zei bezorgd te zijn over de energiebevoorrading indien België zijn kerncentrales binnen de wettelijk vastgelegde termijn zou sluiten. Ook bij de VLD rezen er vragen over een snelle uitstap uit de kernenergie. In zijn “vierde burgermanifest” (17 december) suggereerde premier Verhofstadt dat de levensduur van de kerncentrales verlengd kon worden “wanneer we erin zouden slagen nucleaire centrales van de nieuwe generatie te ontwikkelen”.

Eliaheffing – Het Arbitragehof verwierp op 26 april het vernietigingsberoep dat Unizo, Voka-VEV, de Boerenbond en anderen hadden ingesteld tegen het retroactieve karakter van de zogenaamde Eliaheffing, de tijdelijke federale heffing die gezinnen en bedrijven in (enkel) Vlaanderen op hun elektriciteitsverbruik betalen. Het grondwettelijk hof gaf de verzoekers principieel gelijk, maar omdat de terugwerking in een besluit was geregeld, was het niet bevoegd de maatregel te vernietigen.

X. Het buitenlands en defensiebeleid

A. Buitenlandse politiek

Verenigde Naties – De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties verkoos op 16 oktober België tot niet-permanent lid van de Veiligheidsraad voor de periode 2007-2008. Minister van Buitenlandse Zaken De Gucht zei dat België door “inzet, ernst, pragmatisme en hard werken “bij de lidstaten respect zou kunnen opbouwen “als een bruggenbouwer bij conflicten”.

Europese Unie – Als laatste van de acht parlementaire vergaderingen stemde het Vlaams Parlement, met de goedkeuring van een ontwerpdecreet, op 8 februari in met het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa. De Vlaamse regering heeft op 9 juni 2006 het instemmingsdecreet bekrachtigd dat evenwel pas op 21 maart 2007 in het Staatsblad is verschenen.

Mark Deweerdt

Nederland – Staatssecretaris voor Overheidsbedrijven Bruno Tuybens (SP.A) haalde in *de Volkskrant* van 30 maart uit naar de Nederlandse minister van Verkeer, Karla Peijs, omdat ze zich niet zou houden aan de afspraken over de heropening van de IJzeren Rijn. Het Permanent Hof van Arbitrage in Den Haag had op 24 mei 2005 gezegd dat België recht had op de modernisering van de spoorlijn van Antwerpen naar het Duitse Ruhrgebied op Nederlands grondgebied, maar de infrastructuurkosten volledig en de kosten van de milieubescherpende maatregelen voor de helft moest dragen. België had na het arrest de druk op Den Haag verhoogd om de IJzeren Rijn tegen eind 2006 tijdelijk (maximum vijf jaar) en beperkt (maximum 15 treinen per dag) in gebruik te kunnen nemen, maar dat stuitte in Nederland op tegenstand. In een brief aan Tuybens schreef Peijs begin april dat Nederland niet wilde weten van een beperkt en tijdelijk gebruik van de spoorlijn.

Congo – Eind februari deelde minister van Buitenlandse Zaken De Gucht mee dat België bereid was deel te nemen aan de Europese interventiemacht Eufor die in de Congolese hoofdstad Kinshasa zou instaan voor het vreedzame verloop van de presidents- en parlementsverkiezingen van 30 juli en, indien er een tweede ronde nodig zou zijn, 28 oktober. De Belgische bijdrage aan de missie, die tot 30 november duurde, bestond uit vier onbemande verkenningsvliegtuigen en een 50-tal militairen. Een van de vier UAV-toestellen werd op 28 juli tijdens een testvlucht door onbekenden neergeschoten. Voor de organisatie van de verkiezingen had België 15 miljoen euro ter beschikking gesteld.

In een mededeling verwelkomde de Belgische regering op 30 juli “de goede organisatie en het kalme verloop” van de verkiezingen, die waren “verlopen in serene omstandigheden, dankzij de duidelijke wil van de Congolese bevolking om haar toekomst in de hand te nemen”. De regering moedigde “alle verantwoordelijken aan om verder alles in het werk te stellen zodat de kiesverrichtingen in goede omstandigheden worden verdergezet en zodat de telling en de behandeling van de kiesresultaten correct verlopen”. Ze wees op de “constructieve rol van de onafhankelijke verkiezingscommissie en de internationale gemeenschap, waarvan de inzet eveneens sterk heeft bijgedragen tot het algemeen vreedzame verloop van de stembusgang”.

De regering noemde de verkiezingen “zeer bemoedigend voor de toekomst, op voorwaarde dat de constructieve ingesteldheid, kenmerkend voor de voorbereiding en het verloop van de verkiezingen, wordt behouden”. België herinnerde in dat verband “aan zijn vastberadenheid en engagement om, zij aan zij met de Congolese bevolking, de vooruitgang van Congo te steunen naar de democratie, de heropbouw en de ontwikkeling”.

Ook na de tweede ronde van de presidentsverkiezingen toonde de Belgische regering zich tevreden over de goede organisatie en het kalme verloop. Ze noemde de verkiezingen een “historisch keerpunt” voor Congo, dat niet alleen zou kunnen “bogen op een democratisch verkozen staatshoofd, maar eveneens op een verkozen parlement en op verkozen provinciale instellingen”. De regering riep alle Congolese politieke actoren op om het algemeen belang van het land en van

de bevolking voor ogen te houden, de verkiezingsuitslag te respecteren en bij eventuele betwistingen alleen een beroep te doen op de geëigende juridische kanalen.

Op kerstavond keerden de laatste Belgische militairen terug die hadden ingestaan voor de opleiding van Congolese militairen in Katanga. Daarmee kwam een einde aan bijna drie jaar onafgebroken aanwezigheid van het Belgische leger in de oud-kolonie.

Rwanda – Een vliegtuig van SN Brussels Airlines werd op 22 februari in de Rwandese hoofdstad Kigali aan de grond gehouden. Officieel ging het om een administratief onderzoek naar het ontbreken van technische documenten, maar volgens de Belgische regering reageerde Kigali op de beslissing van minister van Mobiliteit Landuyt de Rwandese cargomaatschappij Silverback Cargo Freighters op een ‘zwarte lijst’ te zetten van onveilige luchtvaartmaatschappijen. Een vrachtvliegtuig van Silverback stond om die reden sinds augustus 2005 op Zaventem geblokkeerd. Premier Verhofstadt, die van een onaanvaardbaar diplomatiek incident sprak, kwam op 23 februari telefonisch bij de Rwandese president, Paul Kagame, tussenbeide om de vrijgave van het toestel te eisen. Rwanda gaf het toestel op 24 februari vrij. Minister De Gucht zei dat een herhaling van het incident een nefaste invloed kon hebben op de samenwerking tussen beide landen. Op 23 maart kreeg Silverback toestemming het DC8-toestel dat in Zaventem aan de grond was gehouden, terug te vliegen naar Kigali. Volgens de regering was er geen verband met de vrijgave van het Belgische toestel. SN Brussels Airlines hervatte pas in mei zijn vluchten naar Kigali, nadat minister van Ontwikkelingssamenwerking Armand De Decker (MR) en oud-diplomaat Etienne Davignon in Berlijn discreet hadden overlegd met een Rwandese delegatie.

De kamer van inbeschuldigingstelling in Brussel verwees op 7 september de gewezen Rwandese majoor Bernard Ntuyahaga naar het assisenhof voor zijn aandeel in de moord (7 april 1994) op tien Belgische para’s en de Rwandese premier Agathe Uwilingiyamana, kort voor de genocide in het Afrikaanse land. Het zou het derde proces zijn op grond van de zogenaamde genocidewet.

Half juni was volgens een confrater van pater Guy Theunis diens gerechtelijke ondervraging afgesloten. Theunis werd door Rwanda verdacht van medewerking aan de genocide van 1994. Hij was in november 2005 naar België overgebracht. Over de resultaten van het onderzoek werd in het verslagjaar geen mededelingen gedaan.

Tsjaad – Aan het eind van de topbijeenkomst van de Afrikaanse Unie in Khartoem (Soedan) zei de Senegalese president, Abdoulaye Wade, dat zijn land Hissène Habré niet zou uitleveren aan België en niet zou toelaten dat hij buiten Afrika berecht werd. Habré, de voormalige dictator van Tsjaad, was in november 2005 in de Senegalese hoofdstad Dakar aangehouden op grond van een internationaal aanhoudingsbevel van een Brusselse rechter.⁵⁴ Onder druk van het Europees Par-

54. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 176-177.

Mark Deweerdt

lement en de VN kondigde president Wade in juli aan dat Habré in zijn land zou worden berecht. Begin 2007 verluidde dat het proces nog drie jaar op zich zou laten wachten.

Libanon – Met steun van de Belgische ambassade in Beiroet verlieten in juli 1.151 Belgen Libanon waar, na de ontvoering van twee Israëlische soldaten door de Libanese Hezbollah-militie, hevig werd gevochten tussen Hezbollah en het Israëlische leger. België kreeg bij de evacuatie medewerking van andere Europese landen en hielp zelf bij de repatriëring van Fransen, Italianen, Luxemburgers, Amerikanen en andere buitenlanders.

Op 25 augustus besliste de regering gedurende twaalf maanden met maximum 394 militairen deel te nemen aan de Unifil-vredesmacht die in het zuiden van Libanon zou toezien op het wapenbestand dat na 34 dagen oorlog tussen Israël en de Hezbollah-militie was tot stand gekomen. Ze zouden worden ingezet voor ontmijning, medische hulpverlening en wederopbouw. Omdat de operatie niet zonder risico was, stuurde de regering, conform de aanbevelingen van de parlementaire Rwanda-commissie, een eigen beschermingsmacht mee.

Afghanistan – Op de Navo-top in Riga, die grotendeels in het teken stond van het toenemende geweld in Afghanistan, zei premier Verhofstadt op 28 november dat België de komende vier jaar 30 miljoen euro zou uittrekken voor de wederopbouw en ontwikkeling van het land, maar geen militairen zou sturen om de door de Navo geleide Isaf-vredesmacht te versterken, zoals de Verenigde Staten vroegen. Eind november waren 290 Belgische militairen actief in Afghanistan.

11 september – Volgens een rapport van het Comité I, dat toezicht houdt op de Belgische inlichtingendiensten, waren er geen bewijzen dat de Amerikaanse inlichtingendienst CIA het Belgische luchtruim of Belgische luchthavens had gebruikt voor ‘geheime’ vluchten voor het transport van verdachten van de aanslagen van 11 september 2001. Het rapport was gebaseerd op een onderzoek door de Veiligheid van de Staat. Volgens de verslaggever van een *ad hoc*-commissie van het Europees Parlement zou in juli 2002 een Gulfstream-vliegtuig tweemaal geland zijn in Deurne en in februari 2006 tweemaal in Zaventem. In beide gevallen ging het volgens de Staatsveiligheid om zakenvluchten.

In juni werd bekend dat de coöperatieve vennootschap Swift (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication), die haar zetel heeft in Terhulpen (La Hulpe) en het wereldwijde berichtenverkeer verzorgt tussen bijna 8.000 financiële instellingen, sinds de aanslagen van 11 september aan de Verenigde Staten inzage gaf in dat berichtenverkeer. De Nationale Bank van België was daar sinds februari 2002 van op de hoogte, maar lichtte de regering niet in. Volgens de NBB gebeurde de inzage via de Amerikaanse vestiging van Swift en was de “strikt Amerikaanse operatie” volkomen legaal. De regering vroeg de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer een onderzoek in te stellen. Volgens de commissie diende Swift de Belgische regelgeving over de privacy na te leven. Tegelijk erkende ze de spanning tussen de Belgische regelgeving en de Amerikaanse wetgeving, op basis waarvan via dagvaardingen financiële gege-

vens kunnen worden geëist. Swift had volgens de privacycommissie contact moeten opnemen met de Belgische regering en met de Europese autoriteiten. Premier Verhofstadt trok uit het advies de conclusie dat de EU en de VS zo vlug mogelijk zouden moeten onderhandelen over een “duidelijk wettelijk kader” voor de overdracht van financiële gegevens.

Clusterbommen – De wet van 18 mei 2006 tot aanvulling van de wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie, wat betreft het verbod op submunitie (B.S. 26 juni 2006) verbiedt de productie, de opslag, het bezit en de verkoop van zogenaamde clusterbommen. België was het eerste land dat een dergelijk verbod uitvaardigde.

B. Landsverdediging

Op 1 januari werd *Vogelsang*, het voormalige trainingskamp van de Belgische krijgsmacht in Duitsland, geïntegreerd in het *Nationalpark Eifel*. Het kamp, aan de Belgisch-Duitse grens, was in december 2005 overgedragen aan de deelstaat Noordrijn-Westfalen. Daarmee was een einde gekomen aan de Belgische militaire aanwezigheid in Duitsland. De Belgische Strijdkrachten in Duitsland (BSD) telden op hun hoogtepunt 40.000 manschappen. De terugtrekking paste in het strategisch plan voor de modernisering van de krijgsmacht en was in juni 2001 begonnen.

De ministerraad stemde op 27 januari in met de aankoop van 242 Piranha III-pantservoertuigen bij het Zwitserse bedrijf Mowag, een dochter van General Dynamics. Het contract, dat de laatste fase van de modernisering van de krijgsmacht inluidde, had een waarde van 700 miljoen euro. De eerste 138 voertuigen, waarvan er 18 uitgerust zouden worden met een 90-millimeterkanon, zouden in 2007 worden geleverd; de twee andere schijven van 83 resp. 23 voertuigen waren voorwaardelijk en vergden bijgevolg een nieuw regeringsbesluit. De 90-mm-kanonnen en de munitie zouden worden aangekocht bij Waalse bedrijven. Militaire experts en de Inspectie van Financiën wezen erop dat het kaliber niet spoorde met datgene dat de meeste Navo-partners gebruiken (105 en 120 mm), maar minister van Landsverdediging André Flahaut (PS) ontkende dat Waalse bedrijven bevoorreed werden. Volgens premier Verhofstadt was de toewijzing van het contract objectief verlopen.

Op 20 juli keurde de ministerraad het wetsontwerp goed over het zogenaamde Gemengde Loopbaanconcept (GLC), het sluitstuk van de personeelshervorming bij de krijgsmacht. Het GLC zou ertoe moeten leiden dat tegen 2018 het leger nog maar 27.725 militairen en 10.000 burgers in dienst heeft en het aandeel van de loonkosten in het defensiebudget is gedaald van 63 naar 50%. Volgens het GLC kan elke militair na een carrière van 10 tot 12 jaar ervoor kiezen bij het leger te blijven, hetzij als ambtenaar hetzij als militair, dan wel naar de privé-sector over

Mark Deweerdt

te stappen. In geval van “externe overgang” hebben de militairen recht op begeleiding en opleiding.

De invoering van het GLC zou geleidelijk gebeuren. Vanaf 2008 zouden de ongeveer 6.900 militairen tussen 18 en 32 jaar in het stelsel stappen. De 13.493 militairen tussen 32 en 46 jaar zouden moeten kiezen tussen de voorzetting van hun carrière in een militaire of een burgerlijke functie. De 15.286 militairen ouder dan 46 jaar bleven buiten het GLC en kunnen militair blijven tot hun pensioen op 56 jaar.

Het parlement keurde het GLC-wetsontwerp (officieel: wetsontwerp tot vaststelling van het statuut van de militairen van het actief kader van de krijgsmacht) begin 2007 goed (wet van 28 februari 2007; *B.S.* 10 april 2007).

Op 7 september werden elf militairen, onder wie een kandidaat-officier en een onderofficier, opgepakt. Zij maakten samen met acht burgers deel uit van een extreem rechtse groep die zich Bloed-Bodem-Eer-Trouw (BBET) noemde. Bij huiszoekingen in vijf kazernes en op achttien privé-plaatsen werden meer dan honderd wapens gevonden. Aanvankelijk was er sprake van dat de neonazi’s politici wilden doden en aanslagen plegen op ambassades. Premier Verhofstadt noemde een en ander “een smet op de goede faam van ons land en ons leger”. Naderhand bleek het volgens het gerecht om “twee macho’s [de beroepsmilitairen], twee wapenfreaks en een bende meelopers te gaan”. Negen militairen werden geschorst; de twee beroepsmilitairen werden uit het leger gezet.

XI. Overige gebeurtenissen en ontwikkelingen

Koninklijk Huis – Op 17 maart schreven enkele Nederlandstalige kranten dat Vlaamse zakenlui zich ergerden aan het gedrag van kroonprins Filip, die een Belgische handelsmissie naar Zuid-Afrika leidde. De prins zou zich afstandelijk gedragen en geen interesse hebben voor de zakenlui. In toespraken herhaalde hij wat hij tijdens vorige missies had gezegd. Als reactie op de kritiek zei Rudi Thomaes, de gedelegeerd bestuur van het VBO, het jammer te vinden dat de “belangrijke, vaak discrete rol die prins Filip voor de bedrijven tijdens zo’n missie speelt, niet altijd naar waarde wordt geschat”. Zonder de actieve inbreng van prins Filip zou de zending naar Zuid-Afrika “zeker niet zijn uitgegroeid tot wat de prinselijke missie nu is geworden”, zei Thomaes op 20 maart.

Volgens persberichten was de kritiek op het Paleis hard aangekomen en had koning Albert, bij zijn terugkeer van een staatsbezoek aan Litouwen, er een VTM-journalist op aangesproken.

De Standaard vroeg daarom een reactie van de prins, maar die wilde enkel op schriftelijke vragen antwoorden. Ter wille van het communautaire evenwicht breidde het Hof het “interview” uit tot *La Libre Belgique*. De vragen werden op 22 maart bezorgd.

In de namiddag van 24 maart werd in de Wetstraat het bericht verspreid dat het "interview" met de prins niet zou doorgaan omdat premier Verhofstadt "het ogenblik niet opportuun" vond. Wegens de commotie daarover werd uiteindelijk beslist de tekst toch vrij te geven, maar pas nadat hij op het kabinet van de premier was gereviseerd. Officieel verluiddde dat de prins de tekst aan de eerste minister had voorgelegd, hoewel hij daar niet grondwettelijk toe verplicht was, en er door "de krappe agenda van de premier" vertraging in de vrijgave was opgetreden. In het "interview" dat op 25 maart verscheen, zei Filip dat het niet de rol is van leden van het Koninklijk Huis "mediasterren" te zijn. Hij zei ook "niet ongevoelig" te zijn voor de kritiek op zijn gedrag tijdens de handelsmissie naar Zuid-Afrika.

Op 30 juni ontstond commotie over het bericht dat een persbureau exclusieve foto's van de op 13 december 2005 geboren tweeling Aymeric en Nicolas van prins Laurent en prinses Claire te koop aanbood. Premier Verhofstadt zei diezelfde dag dat hij de prins gevraagd had de foto's ofwel in te trekken ofwel ter beschikking te stellen van alle persorganen. Vice-premier Reynders suggereerde dat de dotatie van de prins in het gedrang kon komen. Laurent trok daarop de foto's in.

Enkele maanden later kwam prins Laurent opnieuw in opspraak, nadat *Het Laatste Nieuws* op 1 december had geschreven dat hij aan het eind van de jaren 1990 financiële steun had gekregen uit mogelijk frauduleuze praktijken bij de Zeemacht. Een en ander bleek uit een strafproces dat was ingeleid voor de correctionele rechtbank in Hasselt. Enkele Limburgse bedrijven hadden goederen en diensten geleverd aan Villa Clémentine in Tervuren, waar de prins woont, en aan de Stichting Prins Laurent, met dierenklinieken in Luik en Brussel. Ze hadden prestaties voor ten minste 175.000 euro via een systeem van valse facturen laten betalen door de marine. Twaalf verdachten die zichzelf verrijkt zouden hebben met geld van de Zeemacht, zouden begin 2007 terechtstaan voor valsheid in geschrifte, verduistering van overheidsmiddelen, bendevoering, oplichting en omkoping. Prins Laurent zelf werd niets ten laste gelegd en was ook niet ondervraagd.

In *Het Laatste Nieuws* zei een van de verdachten, kolonel Noël Vaessen, de toenmalige adviseur (1993-1998) van de prins, dat de top van de krijgsmacht op de hoogte was van "een systeem" om prins Laurent te steunen. De prins zelf was vragende partij om geholpen te worden bij de inrichting en het onderhoud van zijn villa en de uitbouw van zijn dierenklinieken. Hij had onvoldoende geld om het allemaal zelf te betalen.

Op 8 december wees de procureur van Hasselt, Marc Rubens, erop dat niet de prins maar de Koninklijke Schenking eigenaar was van de villa in Tervuren en dat Laurent om die reden niet was ondervraagd.

Nadat Vaessen in *Het Laatste Nieuws* van 12 december getuigd had van het "luxeleventje" dat de prins zou leiden en gesuggereerd had dat de Belgische Staat meewerkte aan een "doofpotoperatie", deelde premier Verhofstadt mee dat de regering "een vordering zal instellen om de gebeurlijke schade die de Staat geleden heeft te verhalen tegenover de begunstigden van de fraude". Hij wees erop dat prins Laurent geen immunititeit geniet.

Mark Deweerdt

Naar aanleiding van de berichtgeving gingen in de politieke wereld stemmen op om nauwer toe te zien op de aanwending van de dotatie aan de koninklijke prinsessen. In het Vlaams Parlement stelde het Vlaams Belang voor de subsidie van 178.000 euro aan de vzw KINT (Koninklijk Instituut voor het Duurzame Beheer van de Natuurlijke Rijkdommen en de Bevordering van Schone Technologie) uit de begroting voor 2007 te lichten, maar de meerderheid ging daar niet op in. De Vlaamse regering vroeg bij de administratie en het Rekenhof een rapport over de subsidiëring. De vzw KINT was in 1994 door de drie gewesten opgericht om prins Laurent een inkomen te verzekeren; op dat ogenblik kreeg hij nog geen dotatie.

In zijn kerstboodschap (24 december), die goeddeels in het teken stond van het buitenlands beleid, verwees koning Albert impliciet naar de affaire. "Er is de jongste tijd dikwijls sprake van misbruik van gemeenschapsvoorzieningen en van gemeenschapsgelden. Ik zou hieromtrent twee opmerkingen willen maken", zei hij. Hij beklemtoonde, in navolging van premier Verhofstadt, dat "niemand boven de wet staat" en dat "Justitie haar taak in volle onafhankelijkheid moet uitvoeren", en voegde daaraan toe: "Wanneer het gerecht verduisteringen vaststelt, lijkt het me billijk dat de schadeloosstelling iedereen zou treffen die er voordeel uit haalde".⁵⁵

Minister van Staat – Bij koninklijk besluit van 30 januari 2006 werd oud-vicepremier en Kamerlid Johan Vande Lanotte tot minister van Staat benoemd.

Holebi-adoptie – Na de Kamer (1 december 2005) keurde de Senaat op 20 april het wetsontwerp goed dat adoptie openstelt voor personen van hetzelfde geslacht. Een amendement dat de adoptie wilde beperken tot de kinderen die afstammen van een van de adoptanten, werd bij staking van stemmen verworpen. Het wetsontwerp in zijn geheel werd nipt goedgekeurd, met 34 stemmen voor (SP.A-Spirit, PS, de meeste VLD'ers en Ecolo.), 33 tegen (CD&V, Vlaams Belang, MR, CDH, FN en de onafhankelijke senator Coveliers) bij twee onthoudingen (VLD). De wet van 18 mei 2006 tot wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, teneinde de adoptie door personen van hetzelfde geslacht mogelijk te maken, werd gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 20 juni 2006.

'Picanolwet' en loon managers overheidsbedrijven – In de Kamer werden liberalen en socialisten het niet eens over een wettelijke regeling over de openbaarheid van de vergoedingen van managers van privé- en overheidsbedrijven. Een wetsvoorstel daarover van toenmalig senator Vincent Vanquickenborne (VU&ID, later VLD) had in de zittijd 1999-2003 geen meerderheid gekregen. Nadat in oktober 2004 bekend was geworden dat Jan Coene, de CEO van de weefgetouwengroep Picanol, een buitensporig hoog loon kreeg, had premier Verhofstadt het parlement opgeroepen zo snel mogelijk de bekendmaking van managerslonen te regelen. De Se-

55. Op 5 maart 2007 deelde het ministerie van Landsverdediging mee dat de Civiele Lijst van de Koning 185.000 euro zou betalen aan de krijgsmacht, de waarde van het voordeel dat prins Laurent volgens de correctionele rechtbank van Hasselt uit de fraudezaak had gehaald.

naat had op 9 december 2004 een wetsvoorstel van Patrik Vankrunkelsven (VLD) c.s. goedgekeurd, dat beursgenoteerde vennootschappen en vennootschappen van publiek recht verplicht de bezoldiging van bestuurders, leden van het directiecomité en leidinggevende personen resp. van bestuurders en leden van het directiecomité op een passende wijze openbaar te maken.

Bij de behandeling van het zogenaamde Picanol-wetsontwerp in de Kamer bleken bij de liberalen bezwaren te bestaan tegen de verregaande regeling die de Senaat had goedgekeurd. De VLD en de MR dienden amendementen op het wetsontwerp in om de individuele openbaarmaking te beperken tot de gedelegeerd bestuurder; van de leden van het directiecomité en de leidinggevenden zou enkel het totaalbedrag van de vergoedingen openbaar gemaakt moeten worden, zoals bepaald in de Belgische Corporate Governance Code, opgesteld op initiatief van de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen, het VBO en Euro-next Brussel, en naar de voorzitter van de redactiecommissie, graaf Maurice Lippens, ook code-Lippens genoemd. Daarnaast stelden de liberalen voor de openbaarmaking uit te breiden tot de ziekenfondsen, vakbonden, politieke partijen en andere door de overheid gesubsidieerde organisaties.

Staatssecretaris voor Overheidsbedrijven Bernard Tuybens (SP.A) verraste op 28 februari met de bekendmaking, in antwoord op een vraag dd. 22 april 2005 van Kamerlid Annemie Roppe (Spirit), van het brutoloon van de topmanagers van Belgacom (Didier Bellens), De Post (Johnny Thys) en de NMBS (Marc Descheemaeker, Jannie Haek en Luc Lallemand). De betrokken overheidsbedrijven hadden kritiek op het initiatief omdat er vooraf geen overleg was gepleegd. In de Kamercommissie voor Infrastructuur gaf Tuybens op 8 maart ook het loon vrij van de toplui van de Nationale Loterij, de Federale Investeringsmaatschappij en de Federale Participatiemaatschappij.

Op 28 maart keurde de Kamercommissie belast met de problemen inzake handels- en economisch recht het liberale amendement over de beperking van de openbaarmaking goed. De VLD en de MR kregen de steun van het Vlaams Belang; de socialisten stemden tegen, de christendemocraten onthielden zich. Het Vlaams Belang had met de liberalen meegestemd omdat de partij voorstander was van de uitbreiding van de openbaarmaking tot ziekenfondsen en vakbonden. Na de goedkeuring van het amendement trok de VLD het amendement over de uitbreiding van de openbaarmaking echter in. Het Vlaams Belang kondigde daarop aan de liberalen niet langer te steunen. Als gevolg waarvan werd bij de eindstemming in de commissie op 18 april het wetsontwerp bij staking van stemmen (zes voor, zes tegen en twee onthoudingen) verworpen. Liberalen en socialisten kwamen ook nadien niet tot een vergelijk.

Mittal-Arcelor – Het vijandige bod (27 januari) van Mittal Steel, de grootste staalgroep ter wereld, op concurrent Arcelor kreeg ook in België grote aandacht omdat Arcelor (dat in 2002 ontstaan was door fusie van het Luxemburgse Arbed, het Spaanse Aceralia en het Franse Usinor) in België 12.500 werknemers telde (in Sidmar, ALZ, Cockerill, Carinox en Industeel) en doordat het Waalse Gewest in Arcelor een belang had van 2,4%.

Mark Deweerdt

Eerste minister Verhofstadt, die persoonlijk door gedelegeerd bestuurder en hoofdaandeelhouder Lakshmi Mittal op de hoogte was gebracht van het bod, zei dat hij de toezegging had gekregen dat Mittal Steel alle verbintenissen van Arcelor voor de Belgische vestigingen zou overnemen en dat het bod voor de rest een zaak van de aandeelhouders was. De Waalse regering was er minder gerust op en eiste op 29 januari dat Mittal Steel bij de overname van Arcelor de akkoorden met de vakbonden zou naleven en de ontwikkeling van de staalactiviteiten in Luik en Charleroi zou verzekeren.

Eveneens op 29 januari verwierp de raad van bestuur van Arcelor het bod. De regeringen van Frankrijk en Luxemburg verzetten er zich eveneens tegen.

Op 6 februari hadden premier Verhofstadt en de ministers-presidenten Leterme en Di Rupo in Brussel een gesprek met achtereenvolgens Arcelor-topman Guy Dollé en Lakshmi Mittal. Verhofstadt zei achteraf dat de ministers de medewerking van de twee bedrijven hadden gevraagd om hun industriële projecten objectief te kunnen analyseren. Op 10 februari deelde de premier mee dat de drie regeringen de internationale zakenbank Lazard hadden aangewezen om hen daarin te adviseren.

Op 17 en 19 april hadden Verhofstadt, Leterme en Di Rupo opnieuw een onderhoud met de top van Arcelor en Mittal Steel. Op 10 mei kregen ze het rapport van Lazard, dat volgens Leterme positief was over het bod van Mittal Steel. Op 15 mei bespraken de drie regeringsleiders het rapport. Achteraf werd gezegd dat ze niet uitdrukkelijk voor een van beide projecten kozen. De mededeling dat het plan van Mittal Steel “in de context van de huidige consolidatie in de staalindustrie opportuniteiten [biedt] op lange termijn door de combinatie van twee groepen die complementair zijn op geografisch vlak, en door de creatie van de onbetwiste wereldleider”, kon niettemin als een voorkeur voor Mittal Steel worden beschouwd.

Nadat Mittal Steel zijn oorspronkelijk bod met eerst 34% (19 mei) en nadien 49% had verhoogd, stemde de raad van bestuur van Arcelor op 25 juni met het bod in. Daarmee stond niets nog de fusie van de twee staalbedrijven in de weg. Premier Verhofstadt zei verheugd te zijn over de overeenkomst. De Waalse regering zei aanwezig te willen blijven in de fusiegroep.

Regie der Gebouwen – Op 30 januari werd bekend dat het gerecht sinds 2001 een onderzoek voerde naar corruptie bij de Regie der Gebouwen, de dienst die 1.177 overheidsgebouwen in bezit had en beheerde, en voor rekening van de overheid nog eens 552 gebouwen huurde. Die hadden op een twintigtal plaatsen huiszoeken plaats en werden twee ambtenaren aangehouden, onder wie directeur-generaal Hans Evenepoel. Er was sprake van manipulatie bij openbare aanbesteding en omkoping van ambtenaren door aannemers. De daaropvolgende dagen werden nog meer personen aangehouden. Uiteindelijk werden twaalf ambtenaren en 25 aannemers in verdenking gesteld.

Charleroi – In mei kwamen nieuwe wantoestanden aan het licht in Charleroi, de door de PS bestuurde en gedomineerde stad waar in 2005 drie schepenen die grotsier maakten met geld van de socialehuisvestingsmaatschappij La Caroloré-

gienne in opspraak waren gekomen en, als gevolg daarvan, ‘sterke man’ Jean-Claude Van Cauwenberghe zich gedwongen zag ontslag te nemen als minister-president van Wallonië.⁵⁶

Op 10 mei maakte de RTBF-televisie in de uitzending *Questions à la une* gewag van onregelmatigheden bij de intercommunale vuilnismaatschappij ICDI, die voorgezeten werd door een vierde PS-schepen, Lucien Cariat. Het parket van Charleroi opende op 12 mei een onderzoek tegen hem wegens verduistering, valsheid in geschrifte en misbruik van gemeenschapsgelden. Op 18 mei werd Cariat, samen met de financieel directeur van ICDI, Christian Blondeel, aangehouden. Het schepencollege ontnam hem op 22 mei zijn bevoegdheden. Diezelfde dag, na de vergadering van het PS-bureau, riep partijvoorzitter Di Rupo, die tijdens het weekend in Charleroi had overlegd met burgemeester Jacques Van Gompel en met Van Cauwenberghe, de lokale PS op een “krachtig signaal” te geven, zoniet zou hij de zaak zelf in handen nemen. Hij stuurde aan op een aanpassing van de ontwerplijst voor de gemeenteraadsverkiezingen, om meer kansen te geven aan vernieuwingsgezinde kandidaten, die alleen maar plaatsen onderaan de lijst hadden gekregen. Di Rupo vroeg ook maatregelen tegen de Henegouwse PS-gedeputeerde Jean-Pierre De Clercq, een vertrouweling van Van Cauwenberghe, die in verdenking was gesteld wegens verduistering, als curator bij drie faillissementen, van 213.283 euro en in een mededeling de integriteit en objectiviteit ter discussie had gesteld van de betrokken onderzoeksrechter “van wie de banden met de familie Reynders bekend zijn”.

Het uitvoerend bureau van de Union Socialiste Communale (USC) van Charleroi keurde op 22 mei, met 175 van de 183 uitgebrachte stemmen, de ontwerplijst voor de gemeenteraadsverkiezingen ongewijzigd goed. Met betrekking tot De Clercq kwam de USC niet verder dan het geven van een blaam en het besluit de verdere afwikkeling aan een ledencongres voor te leggen. Di Rupo noemde die maatregelen onvoldoende en “niet van aard om het vertrouwen tussen burger en politiek te herstellen”.

Op 25 mei, daags nadat zijn kabinetschef, Patrick Hensval, was aangehouden op verdenking van schrijftvervalsing, verduistering van overheidsgeld en actieve corruptie in zijn hoedanigheid van voorzitter van een volleybalclub, stelde burgemeester Van Gompel zijn mandaat ter beschikking van de partij en de inwoners van Charleroi. Met zijn initiatief wilde hij een krachtige steunbetuiging van de nationale partijleiding uitlokken.

Op 29 mei sprak het PS-bureau unaniem het vertrouwen in Van Gompel uit. Het verzocht hem zijn voorstel om de raden van bestuur van de huisvestingsmaatschappijen en intercommunales van de regio open te stellen voor de oppositie, snel uit te voeren. In de samenstelling van de kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober greep het PS-bureau niet in. Het nam akte van de motie van wantrouwen die een meerderheid van de PS-provincieraadsleden tegen De Clercq had ingediend en vroeg Cariat ontslag te nemen als schepen.

56. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 192-193.

Mark Deweerdt

Op 31 mei nam De Clercq ontslag als gedeputeerde van de provincie Henegouwen. PS-voorzitter Di Rupo en de beide ondervoorzitters, Philippe Moureaux en Christie Moreale, beslisten op 1 juni Cariat te schorsen als partijlid. De beslissing van het voorzitterscollege was gebaseerd op een verslag van het (door het congres op 4 oktober 2005 opgerichte) interne auditcomité, dat vastgesteld had dat Cariat zijn mandaten en vergoedingen niet correct had aangegeven.⁵⁷

Kamerlid Patrick Moriau nam op 13 juni ontslag als voorzitter van de PS-federatie Charleroi, nadat de avond voordien een meerderheid van de leden van het federaal comité zijn voorstel een "*comité du renouveau*" op te richten, had verworpen. Moriau had voorgesteld in het negenkoppige comité vier 'vernieuwers' op te nemen.

Op 22 juni bevestigde het congres van de USC Van Cauwenberghe als voorzitter van de PS van de stad Charleroi. Hij kreeg 82% van de stemmen; van de ongeveer 6.300 leden waren er echter maar 1.300 aanwezig. De kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezingen werd door 84% van de congressisten goedgekeurd.

Op 20 oktober, nog geen twee weken na de gemeenteraadsverkiezingen waarbij de PS haar volstreekte meerderheid verloor en de vernieuwers niet bijster goed hadden gescoord, werd burgemeester Van Gompel in verdenking gesteld van valsheid in geschrifte, gebruik van valse stukken en oplichting als openbaar ambtenaar, en aangehouden. Er was sprake van het miskennen van de regels voor openbare aanbestedingen door grote bestellingen op te delen, met de bedoeling bevriende leveranciers te bevoordelen. Van Gompel kondigde op 21 oktober vanuit zijn cel zijn ontslag als burgemeester aan. Volgens procureur des Konings Christian De Valkeneer (23 oktober) was het gesjoemel met openbare aanbestedingen al een tiental jaar aan de gang.

Na de vergadering van het PS-bureau van 23 oktober zei voorzitter Di Rupo dat het bureau om de tuin was geleid en op de vergadering van 29 mei "elementen van het dossier" achtergehouden waren.

Op 24 oktober besliste de Waalse regering een auditcomité naar Charleroi te sturen. Zijn rapport, dat de Waalse regering op 28 november voorstelde, legde een hele reeks tekortkomingen en disfuncties bloot door een gebrek aan interne organisatie, aan duidelijke opdrachten en aan waakzaamheid en controle, en gaf een ontluisterend beeld van de manier waarop Charleroi jarenlang was bestuurd. Minister-president Di Rupo kondigde aan dat de Waalse regering strenger zou toezien op openbare aanbestedingen en de aanwending van subsidies.

Op 4 december werd de nieuwe gemeenteraad van Charleroi geïnstalleerd. De PS, de MR en het CDH vormden een bestuurscoalitie. Conform de Waalse regelgeving werd Léon Casaert burgemeester. Hij had op de PS-lijst het op één (Van Gompel) na hoogste aantal voorkeurstemmen had gekregen. Twee van de PS-schepenambten gingen naar 'vernieuwers'.

57. De verplichte aangifte was eveneens op 4 oktober 2005 door het congres in de partijstatuten opgenomen.

Namen – Eind mei verschenen in de Waalse pers berichten over de toewijzing van opvallend veel bouwprojecten van de stad Namen aan het studiebureau Sogetec, dat geleid werd door de vriendin van PS-burgemeester Bernard Anselme. Op 2 juni deelde Anselme mee dat hij, “om de gemoederen te bedaren”, zijn bevoegdheid voor stedenbouw aan een ander lid van het schepencollege had overgedragen. Op 19 oktober, minder dan twee weken na de gemeenteraadsverkiezingen waarbij de PS in de oppositie was verzeild, werd hij in verdenking gesteld van belangenvermenging, valsheid in geschrifte en het gebruik van valse stukken, maar niet aangehouden. Enkele dagen later werd ook de stadssecretaris in verdenking gesteld van onder meer belangenvermenging.

Antwerpen – De kamer van inbeschuldigingstelling stelde op 20 februari Luc Lamine, de geschorste korpschef van de politie van de stad Antwerpen, hoofdcommissaris Luc Van Beylen en negen anderen buiten vervolging in de zogenaamde Visa-affaire. De raadkamer had in mei 2005 drie van de vijftien verdachten – de voormalige stadssecretaris Fred Nolf, zijn kabinetschef Nadia Andries en de geschorste adjunct-secretaris Freddy Vandekerckhove – naar de correctionele rechtbank verwezen, maar het parket had tegen de buitenvervolginstelling van elf van de twaalf andere verdachten beroep aangetekend. De kamer van inbeschuldigingstelling bevestigde de buitenvervolginstelling omdat er geen aanwijzingen waren van bedrieglijk opzet. In mei 2003 waren verschillende ambtenaren en schepenen in opspraak gekomen omdat ze met een kredietkaart van de stad ongeoorloofde uitgaven hadden gedaan.

Enkele dagen eerder, op 15 februari, had de raadkamer Nolf, Vandekerckhove, stadsontvanger Roger Bekaert, een vierde ambtenaar en een aannemer naar de strafrechter verwezen wegens het gebruik van geld van stedelijke vzw's voor persoonlijke doeleinden.

XII. De evolutie in de politieke partijen⁵⁸

VLD – Op 7 januari schreef *De Standaard* dat eerste minister Verhofstadt op zoek was naar een belangrijke functie voor zijn partijgenoot en Kamerfractie leider Rik Daems. De krant legde een verband met de “opwaardering” die Daems zou zijn toegezegd omdat hij zich eind 2004 geen kandidaat had gesteld voor het voorzitterschap van de partij. Op 10 januari deelde Daems mee dat hij “tijdelijk” een stap terug deed als fractie leider omdat hij een relatie had met PS-Kamerlid Sophie Pécriaux, die een kind van hem verwachtte. Fons Borginon werd op 11 januari tot fractie leider aangesteld.

58. Aspecten van het partijleven die verband houden met de lokale verkiezingen van 8 oktober worden behandeld in III. De gemeente- en provincieraadsverkiezingen – B. De verkiezingscampagne.

Mark Deweerdt

Op 31 maart schrapte de nationale statutaire commissie Anny De Maght van de ledenlijst. De Maght, die burgemeester was van Aalst en de VLD van 1995 tot 2004 vertegenwoordigd had in het Vlaams Parlement, had na een interne machtsstrijd en persoonlijke afrekeningen bij de Aalsterse liberalen, aangekondigd met een eigen lijst aan de gemeenteraadsverkiezingen deel te nemen.

Op 10 februari stelde Jean-Marie Dedecker, het 'enfant terrible' van de VLD, zijn sinds anderhalf jaar aangekondigd boek *Rechts voor de raap* voor, waarin hij ongezouten zijn rechts-populistische mening gaf over tal van maatschappelijke en politieke vraagstukken., en andermaal het 'cordon sanitaire' rond het Vlaams Belang ter discussie stelde. Het viel op dat op de voorstelling nauwelijks VLD'ers aanwezig waren.

Op 21 februari wees het lijstvormingscomité van de VLD-afdeling Oostende Dedecker aan als lijsttrekker voor de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober. Op 21 april meldde de VRT-radionieuwsdienst dat Dedecker waarschijnlijk geen kandidaat zou zijn. In het weekblad *Dag Allemaal* van 20 juni zei Dedecker dat hij toch zou deelnemen aan de verkiezingen, nadat hem een "mooie plaats" was aangeboden op de VLD-lijst voor de federale verkiezingen van 2007. Dedecker duwde uiteindelijk de Oostendse VLD-lijst en haalde daarop het hoogste aantal voorkeurstemmen (2.950).

Drie dagen na de gemeenteraadsverkiezingen, op 11 oktober, besliste het partijbestuur unaniem de procedure op te starten om Dedecker uit de partij te zetten. Volgens voorzitter Bart Somers was het een "absoluut noodzakelijke beslissing" omdat Dedecker, nadat het partijbestuur op 9 oktober had beslist voortaan eensgezind op te treden, "weer volop ruzie gemaakt [heeft] met zijn afdeling in Oostende en met de lijsttrekker [Kamerlid Bart Tommelein] daar". Volgens Somers kon de VLD "geen verkiezingen winnen met ruzie te maken". Op 16 oktober schrapte de statutaire commissie Dedecker als partijlid.

Intussen had Dedecker, na een gesprek met Hugo Coveliers, die begin 2005 uit de VLD was gezet, op 14 oktober meegedeeld dat hij niet zou aansluiten bij VLOTT, de beweging van Coveliers. Samenwerking met het Vlaams Belang sloot hij eveneens uit. Dedecker zei dat hij met het oog op de federale verkiezingen van juni 2007 zou werken aan de oprichting van een nieuwe rechtse partij. Hij richtte daartoe de vzw Cassandra op, een forum voor "de uitwisseling van ideeën, informatie en ervaringen", die giften kon ontvangen, leden werven, gebouwen huren en personeel in dienst nemen.

In de late avond van 29 november kwam het verrassende bericht dat Dedecker zou toetreden tot de N-VA, maar na negatieve reacties bij kartelpartner CD&V besliste de partijraad van de N-VA voor het kartel en bijgevolg tegen Dedecker te kiezen (zie *infra* bij CD&V/N-VA). Op 19 januari 2007 kondigde Dedecker aan met de Lijst Dedecker aan de verkiezingen te zullen deelnemen.

Op 20 oktober deelde het consultantbedrijf Groep C mee dat Noël Slangen de helft van zijn tijd zou besteden aan het strategisch management van de VLD. De overeenkomst tussen de 'spindoctor' en de VLD liep voor een periode van zes

jaar. Slangen werkte eerder voor de Vlaamse socialisten, christendemocraten en liberalen, en was ook enige tijd persadviseur van premier Verhofstadt geweest.

Twee weken later (4-5 november) kondigde voorzitter Somers in enkele interviews een "revolutie" aan om van de VLD in een tienstappenplan "opnieuw een heel sterke en toonaangevende partij" te maken. Als eerste stap positioneerde hij de VLD als een "progressieve centrumpartij", met veel aandacht voor de zwakkeren en het verenigingsleven. Op 4 december bepaalde het partijbestuur vijf thema's waarover partijleden in evenveel "labs" het inhoudelijke politieke debat nieuw leven konden inblazen. Het ging om de vergrijzing, de arbeidsmarkt, eenoudergezinnen, diversiteit en de handel van morgen.

Op 16 december stelde premier Verhofstadt in Brugge, in een toespraak voor 1.500 partijleden, de grote lijnen voor van zijn boek *Pleidooi voor een open samenleving*, dat als zijn "vierde burgermanifest" werd voorgesteld en dat het "liberale pad naar 2020" uittekende.⁵⁹ De partijmeeting werd algemeen beschouwd als het begin van de verkiezingscampagne en de sollicitatie van Verhofstadt voor een volgende ambtstermijn. Het manifest zelf werd op 21 december aan de pers gepresenteerd.

CD&V/N-VA – Het bericht, in het VRT-radionieuws van 23 uur op 29 november en in het ochtendnieuws van 30 november, dat Jean-Marie Dedecker lid zou worden van de N-VA (zie *supra* bij VLD) sloeg bij CD&V, de kartelpartner van de N-VA, in als een bom. Het politiek bestuur kwam op 30 november in spoedvergadering bijeen en sprak "zijn bezorgdheid" uit. CD&V-voorzitter Jo Vandeurzen en Yves Leterme, de Vlaamse minister-president en feitelijke partijleider, die pas op 29 november in de vooravond waren ingelicht, hadden nadien een gesprek met N-VA-voorzitter Bart De Wever en minister Geert Bourgeois. Vandeurzen zei achteraf dat het perspectief dat Dedecker op een lijst met CD&V'ers zou staan "voor onze partij een brug te ver is". Leterme zei dat CD&V een ander programma en een andere stijl had dan Dedecker. "Als de N-VA kiest voor Dedecker, zal het zonder ons zijn. Het is jammer voor Vlaanderen wat de N-VA doet", zei hij.

Het partijbestuur van de N-VA betreurde dat CD&V een einde maakte aan de kartelvorming, wees het aanbod van Dedecker om terug te treden af en hield er rekening mee dat de partij op korte of middellange termijn uit de Vlaamse regeringscoalitie zou worden gezet. Bourgeois stelde een op 2 december beginnend bezoek aan China uit. Oud-VU-Kamerlid Jaak Vandemeulebroucke zei op 3 december uit ongenoegen over de komst van Dedecker uit de N-VA te stappen.

Na topoverleg tussen de twee partijen op 4 december deelden de twee voorzitters mee dat de kartelafspraken en het Vlaams regeerakkoord "correct en loyaal" zouden worden uitgevoerd en dat ze met betrekking tot het "conflict over een eventuele federale kartelvorming en de daarover ingenomen standpunten" een "afkoelingsperiode" inlasten. In de daaropvolgende dagen hadden er discrete

59. De eerste drie 'burgermanifesten' verschenen tussen 1991 en 1994, toen Verhofstadt oppositieleider was.

Mark Deweerdt

gesprekken tussen de kopstukken van beide partijen plaats; daarbij kwam ook de lijstvorming voor de federale verkiezingen van 2007 ter sprake.

Op 9 december kwam eerst het partijbestuur en vervolgens de partijraad van de N-VA bijeen om over de resultaten van het overleg te beraadslagen. Anders dan was verwacht, deed het partijbestuur “wegens het historische belang van de beslissing” geen voorstel aan de partijraad. Die koos met 62% van de stemmen voor de voortzetting van het kartel met CD&V en maakte daarmee duidelijk dat Dedecker niet welkom was. Volgens De Wever had zijn partij van CD&V het engagement gekregen dat de christendemocraten zonder “grote staats hervorming” niet in een federale regering zouden stappen. Naar verluidt had de N-VA ook de garantie op vijf parlementaire mandaten gekregen, was er beslist in de Kamer en de Senaat één fractie te vormen en waren er ook financiële afspraken gemaakt. CD&V was opgelucht over de uitkomst van de partijraadsvergadering. Dedecker reageerde verbitterd. Bij de N-VA nam Frieda Brepoels ontslag als ondervoorzitter omdat volgens haar de partijleiding haar geloofwaardigheid had verloren. Later bleek dat de kwestie het gezag van partijvoorzitter De Wever niet had aangetast en geen negatieve gevolgen had voor de N-VA.

Op 12 december stelden Vandeurzen en De Wever de basistekst voor die de leidraad zou worden voor het verkiezingsprogramma van het kartel. De twee partijen spraken zich uit voor een confederaal staatsmodel, waarin het zwaartepunt bij de deelstaten Vlaanderen en Wallonië ligt en Brussel een aangepast statuut krijgt.

Vlaams Belang – Kamerlid Guido Tastenhoye kwam op 23 februari in verlegenheid door een bericht in *De Standaard*, dat hij bij de burgemeester van Schoten tussenbeide was gekomen over de regularisatie van het verblijfsstatuut van een gezin uit Kazachstan. Zijn demarche leek moeilijk verzoenbaar met de standpunten van zijn partij, die enkele weken eerder nog kritiek had op manifestaties voor een humaan asielbeleid. Na een gesprek met partijvoorzitter Frank Vanhecke zei deze dat Tastenhoye zich in die “ongelukkige tussenkomst” door “zijn hart en emoties” had laten leiden en dat hij het partijstandpunt voor een “strak illegalenbeleid en een streng maar rechtvaardig vreemdelingenbeleid” steunde.

Op 31 maart nam Rob Verreycken ontslag als lid van het Vlaams Parlement, na een incident in de parlamentsgebouwen waarbij hij een vlag van de N-VA had vertrappeld en waar de partijtop verveeld mee zat. Verreycken was in 2004 al in opspraak gekomen door een straatruzie met zijn echtgenote over hun echtscheiding.

Na de volgens het parket racistisch geïnspireerde moord in Antwerpen op een blank meisje en haar Malinese oppas (11 mei), werd her en der met een beschuldigende vinger naar het Vlaams Belang gewezen (zie VI.C. Zinloos geweld). Voorzitter Vanhecke beklemtoonde dat zijn partij nooit had opgeroepen tot geweld. Volgens *De Standaard* (30 mei) was aan de partijtop niettemin overeengekomen tijdens meetings meer op het taalgebruik te letten, omdat televisiebeelden van een kort voordien gehouden “veiligheidsmeeting” het tegendeel suggereerden

van wat Vanhecke had gezegd. Enkele dagen na de dubbelmoord had de partij, op verzoek van de ouders van het vermoorde meisje, haar campagne "Veilig Vlaams Leefbaar", met als beeld een blond meisje dat geborgenheid zoekt bij haar moeder, ingetrokken. Ze deed dat uit "kiesheid en respect" voor de familie en om "olie op de golven te gieten" en de "escalatie niet te voeden".

Op 15 juni deelde Bruno Valkeniers, de gewezen directeur van Hesse Noord Natie, mee dat hij inging op de uitnodiging van het Vlaams Belang om in het district Antwerpen de lijst voor de provincieraadsverkiezingen te trekken. Hij zei dat hij de partij wilde helpen "verbreden en verdiepen". Waarnemers zagen in hem een kandidaat-voorzitter die de partij een 'zachter', meer Vlaams-nationaal en minder xenofob imago kon geven.

Op 17 mei dienden tien Kamerleden of senatoren van alle Franstalige partijen en van SP.A-Spirit bij de Raad van State een verzoekschrift in om, op grond van de zogenaamde droogleggingswet van 17 mei 2005, de overheidsdotatie aan het Vlaams Belang wegens "vijandigheid" tegenover de rechten en vrijheden van de mens tijdelijk in te trekken. Het verzoekschrift was gebaseerd op een dossier van het interculturele platform Kif Kif en de antiracistische organisatie MRAX.⁶⁰ Op 31 augustus diende het Vlaams Belang bij de Raad van State een verzoekschrift in om alle Franstalige staatsraden te wraken. In een tweede verzoekschrift werd een onderzoek gevraagd naar het lidmaatschap van staatsraden van enkele irreguliere loges. Op 17 oktober diende het Vlaamse Belang een derde verzoekschrift in om 26 kamervoorzitters of staatsraden te wraken wegens lidmaatschap van organisaties die de strijd tegen extreem rechts tot doel en/of banden met politieke partijen hebben. De rechtszaak begon op 17 oktober. Op 28 november werd het eerste verzoekschrift van het Vlaams Belang verworpen.⁶¹

SP.A – *De Morgen* meldde op 16 maart dat SP.A-voorzitter Johan Vande Lanotte rond zich een informele 'raad van wijzen' had verzameld. Het ging om twaalf vrij bekende persoonlijkheden die hem zouden adviseren over grote maatschappelijke thema's, onder wie Jean-Jacques Cassiman, Christine Van Broeckhoven, Margot Vanderstraeten, Els Dottermans, Gène Bervoets, Bob Van Reeth en Mark Stordiau.

De Vlaamse socialisten hielden op 18 maart het eerste van wat aangekondigd was als een reeks van drie 'ideologische' congressen die zouden moeten uitmonden in een "beginselverklaring voor een modern socialisme", met de titel *Gelijke kansen voor iedereen*. Aan het congres over energie, huisvesting, mobiliteit, milieu en globalisering namen ook vertegenwoordigers deel van zes organisaties die niet

60. M. DEWEERDT, *a.w.*, pp. 191-192.

61. Op 22 maart 2007 verwierv de Raad van State het tweede verzoekschrift en wraakte hij, op grond van het derde verzoekschrift, een kamervoorzitter en een staatsraad. Het ging om twee leden van het *Centre de droit public* van de ULB dat onder meer onderzoek deed naar "de strijd tegen extreem rechts". Hun lidmaatschap kon volgens het arrest een schijn van partijdigheid wekken.

Mark Deweerdt

tot de socialistische zuil behoorden, onder meer de Bond Beter Leefmilieu, de Gezinsbond en Pax Christi. Op 23 oktober besliste het partijbureau het tweede, voor december geplande congres over sociaaleconomische thema's uit te stellen, officieel omdat de lokale verkiezingen van 8 oktober en hun nasleep meer tijd dan verwacht in beslag namen. De thema's van het tweede en het derde congres zouden worden samengevoegd en in 2007 aan bod komen op een congres in het weekend van 26-27 januari 2007.

Op 28 oktober besliste het Comité voor een Andere Politiek (CAP) deel te nemen aan de federale verkiezingen van 2007. Het CAP was een initiatief van gewezen SP-parlementslid Jef Sleeckx. Uit protest tegen "het gebrek aan interne democratie" in de SP.A bij de besluitvorming rond het Generatiepact was in 2005 binnen de partij de linkse beweging *SP.A Rood* ontstaan en op 9 november formeel opgericht. Sleeckx was bij het initiatief betrokken maar was het er niet mee eens binnen de SP.A te blijven werken. Hij besliste daarom, met de steun van onder anderen oud-ABVV-voorzitter Georges Debunne en enkele trotskistische groepjes als de SAP (Socialistische Arbeiderspartij), een nieuwe linkse partij op te richten.

Groen! – De Politieke Raad van Groen! stemde op 6 november in met een wijziging van het reglement voor de lijstvorming, om de nationale leiding meer zeggenschap te geven bij de aanwijzing van de lijsttrekkers bij de federale en regionale verkiezingen. Volgens berichten in de pers wilde de partijleiding tevens vermijden dat in 2007 in sommige provincies een kartel met de SP.A zou worden gevormd.

PS – De Parti Socialiste werd voor de tweede keer in minder dan een jaar geplaagd door wantoestanden in Charleroi en, in minder mate, Namen waar PS-mandatarissen bij betrokken waren en die een smet wierpen op de vernieuwingsoperatie die voorzitter Di Rupo op gang had gebracht (zie voor een en ander onder XI. Overige gebeurtenissen en ontwikkelingen). De ontwikkelingen in Charleroi leidden zoals in 2005 tot een interne confrontatie tussen Di Rupo en Jean-Claude Van Cauwenberghe, de voorzitter van de Union Socialiste Communale (USC), de koepel van de lokale afdelingen in de stad Charleroi. De twee protagonisten hoedden er zich evenwel voor het conflict tot een open machtsstrijd te laten escaleren.

Suggesties van partijgenoten als Philippe Courard, de Waalse minister van Binnenlandse Zaken, en Philippe Moureaux, een van de twee ondervoorzitters van de PS en de voorzitter van de federatie Brussel, om een stap opzij te doen, wees Van Cauwenberghe van de hand. Hij wist zich gesteund door het USC-congres, dat hem op 22 juni als voorzitter bevestigde en, ondanks een oproep van Di Rupo de 'vernieuwers' een betere plaats te geven, de ontwerplijst voor de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober goedkeurde.

Om de autonomie van de veertien federaties in te perken, wijzigde het PS-congres op 3 september de partijstatuten. Volgens de nieuwe statuten kan het nationale partijbureau met een 3/5-meerderheid beslissen in de plaats te treden van een partij-instantie die haar statutaire verplichtingen niet nakomt of een houding

Overzicht van het Belgische politiek gebeuren in 2006

aanneemt die manifest indruist tegen de belangen van de partij. De federaties kregen dezelfde bevoegdheid ten aanzien van de lokale afdelingen.

Van Cauwenberghe was geen kandidaat bij de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober, maar bleef de 'sterke man' in Charleroi. Hij kwam half november even in opspraak omdat hij in 2004 als minister-president tussenbeide zou zijn gekomen in de toewijzing van een huurcontract voor een gebouw voor de vertegenwoordiging van het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap in Kinshasa aan Immo Congo via een zakenman uit zijn entourage. Een speciale commissie van het Waals Parlement en het Parlement van de Franse Gemeenschap die de zaak onderzocht, ging niet verder dan het doen van enkele aanbevelingen om de transparantie van dergelijke zaken te verhogen.

FDF – Olivier Maingain werd op 18 maart herverkozen tot voorzitter van het *FDF*. De aftredende voorzitter kreeg 79,9% van de stemmen, zijn tegenkandidaat, Patrice Horn, 20,1%. Van de bijna 5.000 partijleden namen er 1.148 aan de schriftelijke stemming deel. Enkele dagen voordien had Didier Gosuin zich als kandidaat teruggetrokken, na een oproep van zes prominenten die vreesden dat een tweestrijd de partij zou verzwakken.